

*Aydınlar,
Batı ve Biz*

*M. Akif İnan
Eserleri*

EĞİTİM-BİR-SEN YAYINLARI

EĞİTİM-BİR-SEN YAYINLARI: 32
Edebiyat Dizisi: 14

Eğitim-Bir-Sen Adına Sahibi
Ahmet GÜNDOĞDU
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Hıdır YILDIRIM
Genel Basın Yayın Sekreteri

I. Baskı : Ocak 2009
5.000 Adet

ISBN : 978-975-6153-24-6

Teknik Hazırlık & Baskı:
Hermes Basımevi
www.hermesofset.com.tr
B.T. 15/01/2009, Ankara

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi
G.M.K Bulvarı Ő. DaniŐ Tunalıgil Sk. No:3/13
Maltepe / ANKARA
Tel: (0312) 231 23 06
Faks : (0312) 230 65 28
www.egitimbirsen.org.tr
e-posta : egitimbirsen@egitimbirsen.org.tr

*Aydınlık,
Batı ve Biz*

*M. Akif İnan
Eserleri*

Her türlü yayın hakları Eğitim-Bir-Sen'e aittir.

EĞİTİM-BİR-SEN YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Takdim	8
Önsöz.....	10
Şair, Mütefekkir, Sendikacı: M. Akif İnan	12
Millî Benlik.....	21
Kurtuluş	23
Kalkarsak Ayağa	25
Yanmayan Kalmadı	27
Kontrol Altına Almak	29
Yeni Batıcılık.....	32
Ah Gelenek	34
İnsan Bu	36
Batı Minderi	38
Bir Yeni Dönem	41
Aydını Bulmak	44
Redd-i Miras	46
Devrim Üstüne	48
Devrimin Borcu	50
Ne mi Yapmalıyız?.....	52
Onlar Tükendi	55
Bitmiştir Aydın.....	58
Batı'nın Korkusu.....	61
Hafıza	64
Rönesans Bir İslâm Düşmanlığıdır	67
İkinci Güdüm	70
Skolastik Dönem.....	73

Yorum	76
Hem Müslüman Hem Laik.....	78
Yeni Dünya Sancısı.....	80
Cehalet Yahut İhanet.....	83
Laiklik	86
Tekrar Çılgılık.....	88
Sebeup Kalkıyor mu Acaba?.....	90
Sırtlan	92
Batı Uygarlığının İnsanı	94
Kozlarım Kırılınca	96
Çağımız İnsanı Gönüllü Esir	99
Alışmışlar Bir Kere	102
Soyguncular	105
Mecbur mu Batı	108
Evine Dön	111
Osmanlı Ruhu.....	114
Toplu İrtidat	117
Yalan Söylerler	119
Onlar ve Biz.....	121
"İslâmcı" Sözü	124
Fitnenin Kaynağı.....	126
Üç Dönem	129
Halk Kıyafetinin Düşmanları.....	132
Bu Dam Çökmek Üzeredir	134
Fitneye Karşı Halk	137
Nereden Nereye Geldi Toplum -I.....	139
Nereden Nereye Geldi Toplum -II.....	141
Nasıl Kurtuluruz	144

Batı Kulüp Nedir?	146
Yarınlara Kimindir?	148
Ülkeyi Kurtarmak	151
Müslümanların Gazete Çıkarması Yasaktı	154
Aydın Yıktı Bizi	157
Cumhuriyet Aydınları Yahut Marksizmin Fideligi	160
Ne Zaman Anlayacağız Batı'yı?	163
Ayna	165
Bizden Beklenen	168
Türkiye'den Beklenen	170
Ermeni Terörü Çevresinde	173
Yâr Gelir Dura Dura	176
Batılılığa Hâlâ Devam mı?	179
Refah Oltası	182
Geri Kalmış Ülkenin Aydınları	184
Emperyalizm Yankısı	186
Meşrutiyet Aydını	188
Ayağa Kalkış Dönemi Başlayacaktır	191
Meşrutiyet'le Gelen	194
"Aydın" Üzerine	197
Gerçek Aydın Kimdir?	200
Dengeyi Kurmak	202
Geçmişî Tahlil	204
Tefekkürün Kaynağı	206

TAKDİM

Hiçbir kurumsal oluşum yoktur ki bireyi ve toplumu kuşatıcı bir idealden ve temel düşünce disiplinin-den yoksun olsun. Bununla beraber böyle bir yapının, kök salmayı amaçladığı ülkenin tarihine, sosyal gerçeklerine, kültürel değerlerine uygun bir üslup geliştirmesi gerekir ki böylelikle kurumsal olarak kalıcı olmayı ve aynı zamanda mensubu olan bireyleri 'millet' dediğimiz sarsılmaz bir bütünün her yönüyle donanımlı ve bilinçli bir unsuru yapabilmeyi başarsın.

Türk sendikacılık tarihinde M. Akif İnan gibi bir başka şahsiyet yoktur ki sendikal kavramlara yabancı ve uzak bir topluma; her türlü imkânsızlığa, baskıya, olağanüstü siyasî şartlara rağmen bu türden oluşumların hayatî ve insanî bir kurum niteliğini kısa bir zaman içinde benimsetebilmek ve insanları etrafında örgütleyebilmek yeteneğini göstermiş olsun. Bu takdire değer sonucun, onun ünlü bir şair ve mütefekkir olması veya etkileyici kişiliğiyle açıklanabilmesi mümkünse de asıl faktörü yaşadığı toprakları tanınmasında, milletin değerlerini ve inançlarını kişiliğinde ve ilişkilerinde mezcetmiş olmasındaki sıcaklıkta, daha öz bir söyleyişle 'yerli' bir üslup kullanmasında aramak gerekir.

M. Akif İnan'ın şairliği, yazarlığı kesintiye uğramış bir medeniyetin hep bu yerli üslup, kavram ve kahramanlarla yeniden dirilişi düşüncesini işler. Onun bu yolda kavramları "hakperestlik"tir, "hoşgörü"dür, "merhamet"tir, "mücadele"dir. Kahramanları Fatih, Kanunî, Sultan Abdülhamid veya Bâkî, Nedim, Şeyh Galip'tir. Fakat sendikacılıkta kahramanı yoktur. Çün-

kü kahraman kendisidir, kendisi olmalıdır. İlahî bir amaç içeren büyük bir ihtirasla hayatının son yıllarını bu mücadeleye vermiş, bunu bir sosyal görev ve zorunluluk saymıştır. Bugün yüz binlerce sendika mensubunun oluşturduğu sendikamız onun yorucu ve fakat verimli hayatının ürünüdür.

M. Akif İnan'ın şiirlerinde dile getirdiği duyguları, yazılarında dile getirdiği düşünceleri, bugünün ve yarının Türkiye'sinde milletin birliği için vazgeçilmez bir unsur haline gelen sendikamız için yol gösterici ve mücadele üslubumuza zenginlik katan ilkeleri içerir. Aynı zamanda bu eserler aydınlar ve halk için de uyarıcı bir özellik taşır.

Bu amaçla sendikamızın kurucusu ve mücadelecisi aydın tipinin eşsiz örneklerinden M. Akif İnan'ın toplu yazılarını yayınlamakla onun hem yazı ve mücadele hayatına ışık tutuyor, hem de kurucumuza vefa borcumuzu kendisini rahmetle anarak yerine getirmek istiyoruz. Umuyoruz ki bu kitaplarla M. Akif İnan daha iyi anlaşılacak, yeni mücadele ve ideal adamlarının yetişmesine vesile olacaktır.

Ahmet Gündoğdu
Genel Başkan
Ankara, Ocak 2009

ÖNSÖZ

Şüphesiz bir sanatçının, bir dava adamının, bir mücadeleye insanının hayatının, sanatının ve mücadelesinin daha iyi ve doğru anlaşılmasını sağlayan şey eserleridir. Bir ömrün safahatını, düşüncenin gelişimini, meselelere bakış zaviyesini, etkilemeleri-etkilenmeleri görebilmek için eserlere bakmak, eserlerden hareketle kanaate ulaşmak gerekir.

Mehmet Akif İnan, duyguları yoğuran şairliği, bir zihniyetin taşıyıcısı-yayıncısı olmak bakımından dava adamlığını ve davasının gerektirdiği mücadeleyi kişiliği nefsinde toplamış bir kimseydi. O, 40 yılı aşkın bir süre, yazıları ve konferanslarıyla toplumu ihya gayreti içerisinde olurken, bir sanat adamı olarak edebi verimler de ortaya koydu.

Mehmet Akif İnan, sanatının ve düşüncesinin en olgun deminde aramızdan ayrıldı. Kültür hayatımız onun olgunluk çağında ortaya koyabileceği eserlerden mahrum kaldı. Bununla birlikte bir dönemin sanat ve düşünce hayatına ilişkin tanıklığını da yitirmiş olduk. Yazıları ve söyleşileri okunduğunda görüleceği gibi eserini ortaya koyma bakımından pek çok planları vardı. Ömür vefa göstermedi, *"Bitirip şu kuru kara ekmeği / Göç etsem diyorum yâr ellerine"* mısralarında ifadelendirdiği hasreti sona erdi, yârine kavuştu.

Mehmet Akif İnan'ın, kuruluşunda ve teşkilatlanmasında büyük emek harcadığı, 8 yıl da düşüncesini ve sanatını esere dönüştürememe pahasına, mücadeleciliğinin bir eseri olarak addedip Genel Başkanlığı'nı yü-

rüttüğü Eğitim-Bir-Sen olarak, ailesinden sendikamıza intikal eden birikimini, çeşitli gazete ve dergilerde kalmış yazılarını ve söyleşilerini de derleyerek Kurucu Genel Başkanımıza, kültür ve medeniyet havzamızın bir büyük önderine vefa borcumuzu bir nebze ödeme gayreti olmak üzere yayınlıyoruz.

İstiyoruz ki, Mehmet Akif İnan'ın mümbit bir zemin olarak görüp ömrünün en verimli çağını mücadelesine hasrettiği sendikacılığı, onun idealleri doğrultusunda sayısı yüz elli binlere ulaşan Eğitim-Bir-Sen'in seviyeli, ilkeli, millet eksenli, değerleri kucaklayan duruşuyla anlamlandırırken kendisini Eğitim-Bir-Sen'in anlayışıyla özdeşleştiren kitleyi de kurucusunun üretimleriyle buluşturabilelim ve kültür dünyamızın Mehmet Akif İnan'ın eserlerinin yayınlanmasıyla ilgili sendikamızdan beklentisini yerine getirebilelim.

Sendikamızın, 2006 yılında denemelerinden oluşan *Din ve Uygarlık, Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*; şiirlerinden oluşan *Hicret ve Tenha Sözler* adlı kitaplarını yeniden yayınlayarak kültür hayatımızın istifadesine sunmasının ardından sağlığında kitap olarak yayınlanmamış çalışmalarının da yayınlanmasının Mehmet Akif İnan'ın daha iyi anlaşılmasına ve "Kim demiş her şeyin bitişi ölüm / Destanlar yayılır mezarımızdan" sırrının tecelli etmesine vesile olacağını, ayrıca kendisiyle ilgili yapılacak biyografik çalışmalara kaynak teşkil edeceğini ümit ediyor, çalışmada emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Hıdır Yıldırım

Genel Basın Yayın Sekreteri

Ankara, Ocak 2009

ŞAİR, MÜTEFEKKİR, SENDİKACI: M. AKİF İNAN

(Urfa, 12 Temmuz 1940

Yenişehir / Şanlıurfa, 6 Ocak 2000)

Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden ve fikir adamlarından M. Akif İnan Urfa'da doğup büyümüştür. Üniversite eğitimini Ankara'da tamamlamış ve çalışma hayatını bütünüyle bu şehirde geçirmiştir. Yayınlanmış iki şiir ve iki de deneme kitabı vardır. Yazılarının çoğu ise gazete ve dergilerde kalmıştır.

Doğumu ve Ailesi

Urfa'nın Balıklıgöl Mahallesi'nde doğdu. Babası Urfa'nın Mirzaali Aşireti'nden gümrük memuru Hacı Müslim İnan'dır. Annesi aslen Maraşlı Dedeoğulları'ndan Mehmet Tevfik kızı Şakire Hanım'dır. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları Su Mahallesi'ndeki evinde geçti. Ailenin altı çocuğunun en büyüğüdür. 23 Temmuz 1965 tarihinde edebiyat öğretmeni Sevim Hanım'la evlendi ve bu evlilikten Şakire Banu adlı kızı dünyaya geldi (1967).

Tahsili

M. Akif İnan, ilkokulu Urfa'da Cumhuriyet İlkokulu'nda okudu (1952). Ortaokulu ve son sınıfa kadar liseyi de Urfa'da okuduysa da lise son sınıfta bir öğretmeniyle giriştiği tartışma sonucu naklini Maraş

Lisesi'ne aldırdı; liseyi Maraş'ta tamamladı (1959). Daha sonraları edebiyat ve fikir alanında dostluk ve yoldaşlık edeceği Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören ve Rasim Özdenören'le Maraş Lisesi'nde tanıştı. Bu tanışıklık *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerindeki beraberlikleriyle gelişerek sürdü.

Üniversite eğitimini 1959'da başladığı Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1972). Fakülte'den 1972'de mezun olmasının sebebi ikinci sınıfta iken tahsilini bırakmasıdır. Fakat arkadaş ve dost çevresinden Nuri Pakdil'in ısrarıyla yarım bıraktığı tahsiline tekrar başladı (1962) ve mezun oluncaya kadar sürdürdü. Bu Fakülte'de '*Cumhuriyetten Sonra Türk Şiiri*' başlıklı bir bitirme tezi hazırladı (1971). Akademik birçok çalışmada atıflar yapılan ve bugün dahi yeterince tartışılmamış özgün değerlendirmeler içeren bu çalışması basılmamıştır.

Dergiciliği ve Gazeteciliği

Lisedeki öğrencilik yıllarında *Derya* adlı bir gazete çıkartan (1959) M. Akif İnan, müteakiben Ankara'da yayımlanmakta olan *Hilâl Mecmuası'nın* ve yanı sıra *Hilâl Yayınları'nın* müessese müdürlüğünü yürüttü (1960-1964). *Derya'yı* Maraş Lisesi'nde tanıştığı arkadaşları Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören ile birlikte kotardı.

Asıl edebî kimliğini bulduğu dönemde Ankara'da Nuri Pakdil öncülüğünde yayınlanmaya başlayan (1969) *Edebiyat Dergisi'nin*, daha sonra da yine Ankara'da yayın hayatına atılan *Mavera Dergisi'nin* kurucuları arasında yer aldı (Aralık 1975). Edebiyat ve fikir ağırlıklı bu iki dergiye şiir ve yazılarıyla katkıda bulundu.

Fikir yazılarını kaleme aldığı gazeteler ise *Millî Gazete*, *Yeni Devir*, *Yeni İstiklâl ve Yeni Mesaj* gazeteleridir. Yazılarında Akif Reha, Mehmet Reha, Müslimoğlu ve Mithat Mirzaali müstearlarını kullandı.

Meslek Hayatı

M. Akif İnan, meslek hayatına Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki öğrencilik yıllarında başlamıştır. Bir yandan burada tahsilini sürdürürken diğer yandan Türk Ocakları'nda ilk olarak kütüphane ve müze, peşinden de Genel Merkez müdürlüğü görevlerini yürüttü (1964-1969). Bu dönem onun konferanslarıyla da aktif düşünce ve siyaset hayatının içinde bulunduğu bir dönemdir. Bunu takip eden dönemde ise Ankara'da Türk Taşit İşverenleri Sendikası'nda uzman olarak çalıştı (1969-1972).

Adı geçen sendikadaki görevinden ayrıldıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev alarak Uşak İmam-Hatip Okulu'na atandı (1972). Askerliğini kısa dönem olarak yaptı (1975). Daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'ne geçti ve burada edebiyat dersleri verdi (1977-1980). En son Ankara Fen Lisesi'ne öğretmen olarak atandı. Vefatına kadar bu lisede öğretmenlik yaptı.

Edebiyat Hayatı

M. Akif İnan ilk şiir ve yazılarını *Urfa Demokrat* adlı bir mahallî gazetede yayınladı. Daha sonra Maraş'ta yayınlanan *Hizmet* adlı mahallî gazetede bir müddet yazdı. Aynı zamanda yetişkinlik dönemlerinde Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'nda adları bir arada anılacak olan arkadaşları Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören ile birlikte çıkardığı *Derya* adlı gazetede yazı hayatını sürdürdü.

Profesyonel anlamda yazı hayatına Ankara'da yayımlanan *Hilâl Mecmuası*'nın müessese müdürlüğünü yürüttüğü yıllarda başladı. Bu derginin 1962-1964 yılları arasında yayınlanan sayılarında çoğu başyazı olmak üzere birçok yazısı ve şiiri yayınlandı. Müessese müdürlüğü bu derginin 1962-1964 yılları arasında ise de *Hilâl*'in 1965 sayılarında da şiirleriyle gözüktü. Aynı zamanda 1963'ten itibaren *Türk Yurdu Dergisi*'nde de şiirleri yayınlandı. Bu dergide yayınlanmış tek yazısı Yunus Emre özel sayısındadır (S. 319). 1969'da Nuri Pakdil yönetimindeki *Edebiyat Dergisi*'nde yazmaya başlayınca kadar *Türk Ruhu, Filiz, Fedai, Orkun, Oku, Defne, Yaprak, Toprak, Yeni İstiklâl* gibi dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayınlandı. Fakat bu süreli yayınlarda yer alan şiirlerini şiir kitaplarına almadı.

Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'na M. Akif İnan'ı bir yazar ve şair olarak kazandıran verimleri 1969'dan itibaren *Edebiyat Dergisi*'nde yayımlanmaya başlayan yazı ve şiirleridir. *Edebiyat*'ta şiirlerinden önce deneme üslûbuyla kaleme aldığı fikir yazıları yayınlanmıştır. Bu dergideki ilk yazısı ikinci sayısındaki "Edebiyat ve Politika" başlıklı yazıdır (Mart 1969). *Edebiyat*'ta yayınlanan ilk şiiri ise daha geç tarihlidir ve "Terkib-i Bent" başlıklıdır (Haziran 1972). İnan'ın *Edebiyat*'taki şiirlerinin derginin dördüncü döneminde; 1974 yılında yoğunlaştığı görülür.

Mavera Dergisi, Edebiyat Dergisi'nden sonra M. Akif İnan'ın arkadaşlarıyla beraber yayını omuzladığı ikinci önemli dergidir. Bu dergi kapanıncaya kadar dergide sürekli yazmıştır. Ayrıca *Yedi İklim Dergisi* de *Mavera* sonrası dönemde edebî verimlerini yayınladığı bir edebiyat dergisidir.

İlk şiir kitabı *Hicret*, *Edebiyat Dergisi* Yayınları arasında çıktı (1974). Bundan önce deneme üslûbuyla kaleme aldığı fikir yazılarından oluşan *Edebiyat ve Me-*

deniyet Üzerine adlı eseri de aynı yayınevi tarafından basılmıştı (1972). İkinci şiir kitabı *Tenha Sözler* ise Yedi İklim Yayınları arasında çıktı (1991). Bir kısım fikir yazılarını bir araya topladığı *Din ve Uygarlık* adlı eseri ise Akabe Yayınları arasında çıktı (1985).

Edebiyat hayatı boyunca bazı ödüller aldı. Kısa adı KASD olan Kayseri Sanatçılar Derneği tarafından kendisine deneme ödülü verildi (1982). Türkiye Yazarlar Birliği'nin Türkmenistan'ın başşehri Aşkabad'da düzenlediği Türkçenin 3. Uluslararası Şiir Şöleni'nde ünlü Türkmen şairi Mahtum Kulu adına düzenlenen şiir ödülünü aldı (1995).

M. Akif İnan bir süre Kanal 7 Televizyonu'nda haftalık kültür ve sanat programları düzenledi (1998).

Yazılarının külliyetli bir kısmı dergi ve gazetelerde kalmış ve sağlığında kitaplaştırılmamıştır.

Sendikacılığı

M. Akif İnan'ın sendikacılıkla ilgisi Ankara'da Türk Taşıt İşverenleri Sendikası'nda uzman olarak çalıştığı döneme uzanır (1969-1972). Sendikacılık alanına büyük emek veren M. Akif İnan, 1992'de kurulan Eğitim-Bir Sendikası'nın ve 1995'te kurulan Memur-Sen Konfederasyonu'nun genel başkanlığını yürütmüştür. Diğer kurucular ise Yusuf Beyazıt, Metin Selçuk, Nurettin Sezen, Ali Parıldar, Yunus Solmaz, Ahmet Temizkök, Necdet Pakdil, Nazire Keten, Zeki Efil, Raşit Yazan, Şükrü Gökdemir, Yurdağül Aydoğan, Gülden Kuyucu ve Burhan Uzgur'dur.

Sendikacılık anlayışının arkaplanında "Ahîlik" anlayışının izleri bulunmaktadır. O, sendikacılığı ideolojik arenadan kurtarmış, sadece Eğitim-Bir-Sen'in değil bütün sendikaların anlayışlarını sorgulamalarının yolunu açmıştır.

Ölümü

M. Akif İnan, 1999 Haziran ayında genel başkanı olduğu Memur-Sen Konfederasyonu'nun Ankara'da düzenlediği bir mitinge katılmıştı. Fakat bu miting sonunda rahatsızlandı. Soğuk algınlığı ve zatürree teşhisiyle Gazi Üniversitesi Araştırma Hastanesi'ne yatırıldı. İlerleyen zamanlarda akciğer kanserine yakalandığı ortaya çıktı. Hastanede tedavi görürken Ramazan ayının girmesi üzerine bu kutsal ayı Urfa'da geçirmesi niyetiyle kardeşleri tarafından memleketine götürüldü. Yirmi gün sonra bir Ramazan gecesini (6 Ocak 2000) gece saat 02.00'de Hakk'ın rahmetine kavuştu.

Cenazesi 7 Ocak Cuma günü öğle namazını müteakip Hasan Paşa Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Urfa'da Harran Kapı aile mezarlığına defnedildi.

Ardından Yapılanlar, Sanatı, Fikirleri ve Mücadelesi Hakkında Çalışmalar

Gerek kurucusu olduğu Eğitim-Bir-Sen gerekse diğer kültür kuruluşları tarafından her yıl Ocak ayında Mehmet Akif İnan'ı anma toplantı ve programları düzenlenmektedir. Bu programlar başta Ankara ve İstanbul olmak üzere, İnan'ın doğum yeri olan Urfa'da da icra edilmektedir. En son Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Vefat Eden Şair ve Yazarlara Vefa Programları" çerçevesinde 2008 Mayıs'ında Çıldır'da D. Mehmet Doğan, M. Atilla Maraş, Mustafa Özçelik ve Yusuf Turan Günaydın'ın katıldığı "Akif İnan ve Sanatı" konulu bir panel düzenlenmiştir.

İnan'ın adı İstanbul Esenler Belediyesi sınırları içindeki bir caddeye verilmiş, Ümraniye Belediyesi tarafından adını taşıyan "M. Akif İnan Bilgi Evi" açılmış, Urfa'daki bir parka da "M. Akif İnan Parkı" adı konulmuştur.

Öldüğü yıl *Yedi İklim* Dergisi Akif İnan için bir özel sayı hazırlamıştır (Mart 2000, S. 120). Yine hatırasını yaşatmak üzere dört anma kitabı basılmıştır:

Mehmet Akif İnan Kitabı, Haz. Nazif Öztürk - M. Çetin Baydar - Muhsin Mete - İsmail Hacifettahoğlu - M. Atilla Maraş, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara 2000.

Ölümünün 1. yılında M. Akif İnan, Haz. İrfan Coşkun - Demet Geçener, Memur-Sen Yayınları, Ankara 2001.

Medeniyetin Burçları / Mehmet Akif İnan'ın Hatırasına, Haz. Turan Koç - Ali Dursun - Mete Sungur - Mustafa Akdeniz - İbrahim Hatunoğlu, Memur-Sen Kayseri Şubesi Yayını, Kayseri 2004.

Yedi Güzel Adamdan Biri M. Akif İnan, Haz. Mustafa Özçelik, Eğitim-Bir-Sen Kütahya Şubesi Yayını, Tarih-siz

Erol Battal'ın hazırladığı *Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen* adlı kitapta da sendikanın kurucusu olması dolayısıyla Akif İnan'a geniş yer ayrılmıştır.

Ayrıca sanatı ve eserleri üzerine hazırlanmış iki adet mezuniyet tezi vardır.

Eserleri

Hicret, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1974 (1. baskı); Esra Sanat Yayınları, Konya 1994 (2. baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2006 (3. baskı).

Tenha Sözler, Yedi İklim Yayınları, İstanbul 1991 ve 1992 (1. ve 2. baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2006 (3. baskı).

Edebiyat ve Medeniyet Üzerine, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1972 (1. baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2006 (2. baskı).

Din ve Uygarlık, Akabe Yayınları, İstanbul 1985 (1. baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2006 (2. baskı).

Yeni Türk Edebiyatı, Yaygın Eğitim Kurumu Matb., Ankara 1977 [Ders kitabı, Oktay Çağlar ile].

Cumhuriyetten Sonra Türk Şiiri, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Mezuniyet Tezi, Ankara 1971.

Kaynakça

Erol Battal, *Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen*, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2004, s. 65-79 ve 113.

İhsan Işık, "İNAN, M. Akif", *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi-III*, Elvan Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2004, s. 954-955.

Murat Yalçın (Ed.), "İNAN, Mehmet Akif", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi-I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 440-441.

Yusuf Turan Günaydın - İsmail Dervişoğlu

MİLLÎ BENLİK

İslâm, Türk'ün mazideki "Büyük Oluş"unu yeniden yaşayabilmek intizar ve gayretinde tek hareket noktasının ancak kendi "benlik"ine tekrar avdet olduktan sonra şanlı yarınların başlayacağına dair sarsılmaz inançlar, vatan sathında her hareketle bir "varlık" olduğunu gösterebilen kemale ulaştıktan sonra, büyük "Millî Bayram"ın arifesine milletçe erişebiliriz.

Millî Benlik, türlü yüce müessirler (etken) sonunda, mukaddesleşmiş olan kitle üzerindeki haz, duygu ve korku mefhumlarının, bütün genişliğince özel bir görünüm ve ifade arz ile şuurlu olarak halkı birleştirip milleti ve milliyeti meydana getiren ruh ummanının adıdır.

Milletlerin payidar olmasında en büyük amilin, millî benlik manzumesine hiçbir taviz kırıntısı sokmaksızın sınımsız sadakat olduğunun ispatını ihtiyar tarih yapmıştır.

Her milletin millî benliğinin hususîliği, her devirde yekdiğerlerinin bütün mevcudiyetiyle hiçbir müşterekiyet arz etmemesi realitesidir ki, tarih kronolojisinin vukuat yekûnunun kalabalıklığını meydana getirmiştir. Bu neticeleri, tarih boyunca büyük millet ve devlet olagelmiş asil milletimizin daha yakından fethetmesi artık zarurettir. Ve zevalimizden bu yana hasta adam ismi yamanmış milletimizin muntazır leş kargalarının hangi hareket noktasıyla neyimize ve nelerimize musallatla bizi arzuladıkları kıvama getirmeye gayret sarf ettiklerini iyice kavrayıp, muvaffak oldukları kesimleri, silkinip söküp atma cengine girişmemizin demidir.

Bir devletin helaki için, önce milletinin milliyetsizleşmesi, milliyetçi şuurunu kaybetmesi gerekir.

Devleti, milletin milliyeti besler.

Beka için, millî benlik, dipdiri olmalı... Benlik, ruhtur, ruhtadır, "Ruh olmayan yerde makine ezer". En büyük zaferler, büyük ruhlarındır...

Hilâl, Şubat 1962

KURTULUŞ

Demir kuşaklı pehlivanlarıyla puthaneleri meşit eyleyerek, nâkus yerine ezanları okutan haşmetli Kanuni Süleyman Han'ın "Şahâne gözlerini yumduğu tarihten beri miktar-ı tâcille "hız alan zaafımız"ın son raddesini yaşama bahtsızlığına giriftar olmuş bir nesil, nasıl ve nereden hız alarak, silkinecektir, davranacaktır bilebiliyor muyuz?"

Tarihimizin madde ve manada en haşmetli devirleri istisnasız, idareci büyük başlara sahip olduğumuz zamanlardır. Ve bu, millî bir özelliğimizdir, inkâr edilemez; "Balık baştan kokar" bizim atasözümüzdür.

O yüceliklerden bu derinliklere düşmemizi ancak, bu formülle izah etmek lazımdır. Asırlardır devam edegelen buhranımızı, "idare sistemleri"nde aramamızın, bizi bataklığın biraz daha içine sokmaktan gayri bir teşebbüs olmadığını ne zaman anlayacağız.

Tanzimat, Meşrutiyet ve Demokrasi provalarımızın hep satıhta kaldığını, zaten kalacağını da belli olacağını; mazbut bir mihrak bulamadan bu milletin halkalanamayacağını kabul etmeden hiçbir probleminin çözülemeyeceğine inanmak lazım artık.

Tarih boyunca bütün büyük zaferlerimizin, büyük liderlerimizin riyasetinde kıvama getirilmiş milletimizle kazanmış bir nesiliz.

Bu cemiyetin düzenli, derli toplu hareket edebilmesi için onun disiplin dâhilinde ruh ve ilim ışığı altında toplatılması lazımdır. Ayrılık ve nifak sokarak değil.

Bu memleketin zaaftan kurtulup huzura kavuşması için, aslına, ruhuna rücu etmesi; soyunduğu değerleri yeni bir hamleyle yeniden kuşanması artık şarttır ve bu şartı da halk gerçeklerine gönül vermiş idarecilerinin rehberliğinde yapabilir.

Hilâl, Şubat 1963

KALKARSAK AYAGA

Geçen yıllarda ölen ünlü İngiliz tarih felsefecisi Arnold Toynbée, bir yazısında; "Gelecekte, dünyanın üçüncü bir denge unsuru olarak belirecek devleti, Osmanlı Devleti'nin vârisi olan bugünkü Türkiye'dir." diyordu. Günümüzün, Batı'ya şartlanmış birçok aydını taşımakta oldukları kölelik duygusu sebebiyle Toynbée'nin bu ifadesini anlamsız, tutarsız bulabilirler. Zaten tarihî şahsiyetimizi kuşanmanın, sorumluluğumuzu tanımın ve yüklenmenin, yeniden ayağa kalkmanın bu millet için ayakbağı bu cins aydınlardır! Bunlar Mustafa Reşit Paşa'nın halefleridir.

Milletine inandıran, güvenmeyen bu tutsak ruhlu aydınlar yüzünden her gün biraz daha batarak battıkça Batı'ya olan ihtiyacımızı gözümüzde daha da büyüterek onu kendimize örnek, efendi sayarak, biz küçüldükçe, onların üzerimizdeki kinlerini ve iştahlarını kabartarak, koca Osmanlı Devleti'ni paramparça edip bugünlere geldik. Bugünlere geldik de, aklımızı başımıza toplayabildik mi? Yıkımımızın baş sorumlusu olan bu aydın tipinin neslini tüketebildik mi?

Tanzimat tipi aydınının, ülke yararına, özgürce düşünmesini, karar vermesini engelleyen bir korkusu vardı: "Aman düvel-i muazzama ne der?" diye ödü kopardı. Bu, Batılı büyük devletler korkusu, bizde uşak ruhlu bir devlet adamı, hariciyeciyi tipini oluşturdu, gelenekleştirdi.

Geçen aylarda, bir günlük gazetede eski, ünlü politikacılardan Faik Ahmet Barutçu'nun anıları yayınlanmıştı. Adı geçen politikacı o zamanın ana muhalefet partisi adına yaptığı görüşmelerden birinde, devrin

Başbakanı Menderes'in: "Araplarla vaktiyle dürüst bir politika takip edilmedi" sözüne karşılık şu cevabı veriyor:

"İngilizlere kuşku vermemek gerekir. Araplardan bir fayda gelmez. Araplar bir şey üzerinde anlaşılır. Birleşmemek üzerinde birleşirler! Bizim dış politika-mızın mihrakını Türk-İngiliz anlaşması teşkil ettiği için, Arap devletleriyle ilişkilerde bu nokta daima göz önünde bulundurulmuştur."

Biz her şeye rağmen hâlâ Batılının zaman zaman korkulu rüyası olmaya devam ederken yerli politikacı-larımızın hâlâ içinden çıkamadıkları çukuru görün!

Fakat hayır. İsterse hâlâ o çukurda yaşayanların soyu tükenmemiş olsun Batılının rüyası da rüya ol-maktan çıkarak "ayniyle vaki" olacaktır Toynbée'nin sözü. Tarih, döne dolaşa bu noktaya getiriyor. Daha doğrusu getirecek bizi, Türkiye'nin de şartı bunu istiyor Ortadoğu'nun da. Ve çağ da o noktaya çekiyor çağırıyor bizi. Bu çağın, gelecek yüzyılların ihtiyacı var bize. Her gün biraz daha tükenen Batı, her gün biraz daha hızlı tükenen ve çatlayan sosyalist ülkeler, can-lanan Ortadoğu ve dirilen Afrika, yeniden evrensel ki-şiliğimizi giyinmenin şahitleri olacaktır. Çünkü bunun tohumlarını taşıyoruz içimizde. Bu tohumlar çürüme-di. Çürütemediler.

Batı, sözünü tüketmiştir. Batı'nın bir gençlik aşısı olan komünizm bâtil rüyası, bir sırça gibi parçalanmış-tır. Bizi engelleyemez bunlar. "En azından üçüncü bir denge unsuru olmalı" yolu görünüyor bize, inançla ve güvenle yürürsek... Var olan potansiyeli, tarih biriki-mini harekete dönüştürürsek biz de kurtulmuş oluruz, çağımız da...

Yeni Devir, 2 Mayıs 1977

YANMAYAN KALMADI

Batı öyle bir yangın çıkarmıştır ki ülkemizde, ruhunu ve vücudunu buna kaptırıp yakanlar bir yana, bu yangını görüp kaçanlar veya söndürmeye çalışanlar bile, ister istemez, şuralarından buralarından yara bere almışlardır.

Batı'nın bu yangını çıkarma hazırlıkları, çalışmaları yüzlerce yıl aralıksız devam etti ve ilk tutuşma Tanzimat'la birlikte başladı. Meşrutiyet, göğü yalayan azim yangın karşısında itfaiyemizin şaşkın ve artık yetersiz kaldığı dönemdir. Cumhuriyet'e girerken görülen manzara: Yangının bıraktığı enkazla birkaç ağır yaralı itfaiye erinin inilti ve gözyaşları...

Üstümüzden bir elli yıl daha geçti. Bu elli yıl, bir yandan Batı'nın bu birkaç eri kendi konaklarında uşak olarak tutmak hususunda bize yaşamlarıyla onların ve kavruk çocuklarının diş ve tırnak gücüyle ortaya koydukları derme çatma bazı imkânlarla çeşitli yollar deneyerek el koyma oyunları ile geçti.

Oysa elin Almanya'sı, Japonya'sı geçirdikleri harp yıkıntısı üzerine süratle yeni ve güçlü bir ülke oturttu. Bizimse elli yılda aldığımız yol meydandadır. Bir de, içinde bulunduğumuz bu sefaleti bize göstermeye çalışan, gözümüzün açılmasını önlemek yolunda çekilen beyin yıkayıcı, uyutucu nutuklar... Daha altmış yıl önce bizi yıkmak için dünyanın en kuvvetli güçleri el ele vermişlerdi de ancak bize güç yetirebilmişlerdi. Bugünse bir Yunan bizi bu kadar uğraştırmakta!

Uyanmalıyız. Şu Batı putunu tuz buz etmeyince onun tozunu toprağını dışarı atmayınca iflah olmak yoktur bize.

Kurtuluşumuzu Batı'da, Batılılaşmada görenlerin; bu tarihî yanılğı yahut tarihî ihanet içinde olanların, ülkemizdeki etkinliklerine son vermeyince, ulusal kurtuluşumuz gerçekleşmiş olamaz!

Biliyoruz, gerek düşünce, gerek sanat, gerekse politika alanında, üzerinde Batılı izler, çizgiler taşımayan çok az aydınımız var. Yaşantısı, zevkleri bakımından Batılıya benzemeyen, içinde bir özenme duygusu taşımayan çok az vatandaşımız kalmıştır. Yani Batıcılık, Tanzimat'tan beri devam edegelen resmî tutum, zorlama ve telkinler sonucu hemen herkesi az veya çok etkilemiş, kuşatmıştır. Giyim kuşamından edindiği yeni geleneklere, politika anlayışından kültür telakkisine, müzik beğenisinden bütün araç gereçlerine kadar bir Batı yangını ülkemizde yanmamış insan bırakmadı. Bunu yok etmeyince yoktur bize kurtuluş! Binamızı kurmak için önce enkazı kaldırmak lazım. Yara berelelimizin tımarı lazım.

Yeni Devir, 4 Mayıs 1977

KONTROL ALTINA ALMAK

Batı, Türkiye'deki Batıcılığın yara almasına, Batıcı düzenin değişmesine hiç razı olur mu? Olmaz!

Ama dünya dengesinde yeni gelişmeler olursa, menfaati de bizimle olan ilişkilerinde kendisini yeni düzenlemelere, kararlara götürürse, o zaman durum değişir, bırakır bizi... Ama şimdilerde bu durum söz konusu değildir. Hele hele 1940'lerden sonraki dönemlerimiz için hiç söz konusu değildi.

Peki, o hâlde niçin Batı, kendisinin aleyhine de gelişeceği tabii olan çok partili siyasi hayata geçmemizi istedi? Açılacak olan yeni siyasal ortam giderek Batı düşmanı örgütlerin güçlenmesine, ülke yönetiminde etkili olmasına yol açmaz mıydı? Kendi silahıyla vurulması demek olmaz mıydı bu, Batı'nın?

Hayır!

Bu işlerin ilmini iyi bilir Batı.

Hesabı da açıktı: Ülkemizde sıkboğaz edilmiş düşünceler, artık bu durumda bırakılamazdı. Tabularla daha uzun süre toplumu yönetmenin talihi kalmıyordu. İnsanların, düşüncelerin baskı altında tutulmasının da bir süresi vardır. O süre iyi hesaplanmazsa, aşılsa toplumun başkaldırmasıyla karşılaşacağı sosyolojik bir gerçektir. Çok örnekleri var tarihte bunun. Bütün diktatörler bir başkaldırıyla yıkılıp gitmiştir. Batı böyle bir karşı çıkışla, başkaldırıyla çekilip gitmek ister miydi? O hâlde yapılacak bir iş kalıyordu: Serbest siyasal ortam oluşturuyor gibi yaparak, kendine aykırı olan düşünce ve hareketleri kontrol altında tutmak... Kendine ay-

kırı güçlerle açıktan savaş vermektense, onları yanına alarak güdümlenmek daha akıllıca bir davranış olurdu. Düşmanı karşısına almak, elbette düşmanı her an için diri, uyanık, güçlü bulunmaya sevk eder. Oysa unuttur gibi davranmak, hatta dost görünerek ona tedbirini şaşırtmak, içinde bulunarak onu yönlendirmek daha emin yoldur. İşte 1945'lerden sonra Batı, başta Amerika böyle davrandı bize.

Güdümlü bir demokrasi başladı.

Batıcılığın bizde hayatını tamamlar gibi olduğu bir zamanda uyguladığı bu taktik ve strateji, Batıcılık için bir gençlik aşısı yerine geçti. Bir süre daha yaşamasını teminat altına aldı.

Zaten o dönemlerde politika yapanlarda da, siyasal kuruluşlarda da anti-Batıcı pek kimse yoktu. İktidar partisine karşı kurulan muhalefet partileri de temel espri olarak Batıcı idiler. Fakat bunlar iktidarı almak kavgasını sürdürürlerken, halktan destek görmek için yer yer milliyet ve mukaddesat konularını işliyorlar, yerli düşünceye sahip görünüyorlardı. Halktaki tarihî birikimi başka alanlara akıtmamak, kendi havuzlarında toplamak yolunda ilerliyorlardı. Bu tür bir çalışma, ülkede bir başka siyasal alternatif olmadığı için, yeni davanın hakikatini benimsemiş, onu kendine hareket noktası yapmış siyasal bir kuruluş olmadığı için, rakipsiz olarak gelişti ve iktidarı aldı. Bu iktidar değişikliği, halkımız açısından "denize düşenin yılanı sarılması" şeklinde yorumlanmalıdır. Fakat bununla birlikte bu yeni iktidar kadrosu içinde gerçekten de ülkenin ıstırap ve ihtiyacını kökünden kavramış insanlar yok değildi. Ne var ki, yürütülen politikada bunların renkleri, ancak bir çeşni olmaktan öteye gidemedi. Baskın renk, renksizlikti. Bir yandan, halkın inancına pirim veriyor, diğer yandan, Batı ile özellikle Amerika ile çok

daha sıkı işbirliğine gidiliyordu. Mesela Cezayir'in istiklal savaşında, biz Batı'nın yanında yer alıyorduk. Bir yandan, Cumhuriyet'ten beri ilk defa Ortadoğulu ülkelerle paktlaşmaya gidiyor, öte yandan resmî beyanlarda laiklik konusunda daha önceki iktidardan ayrı düşünmediğimizi ilan ediyorduk.

Batıcı bir anlayış içinde, yerli düşünce tam bir kontrol altına alınmıştı, halka verilen küçük tesellilerle, ümitlerle... Halka, karanlıkta göz kırpılıyordu. Fakat ne yapsındı halk, başka alternatif yoktu... Sahici olmayınca, yalancısıyla avunuyordu.

Hikâye olunur: Biri Mevlânâ'ya gelip "Şems geldi" deyince, Mevlânâ üstünde, başında ne varsa hepsini tutup müjdeyi getiren adama vermiş. Adam bunları alınca, "Seni kandırdım, gelen giden yok" deyince şu cevabı almış: "Biz bu işin yalanına bunları verdik, gerçeğine canımızı veririz."

Halk da yalana iktidar vermişti.

Yeni Devir, 7 Mayıs 1977

YENİ BATICILIK

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batıcılık bizde yeni bir görüntü kazanıyordu: Amerikancılık. Batı âleminin bu genç ve güçlü lideri, dünyada alışlagelmiş sömürme düzenine de yeni boyutlar getiriyordu. Demokrasi, hürriyet, insan hakları gibi kavramları olta yaparak sosyalist bloka karşı, çevresinde ayrı bir kümelenme oluşturuyordu. Çok yaygın propaganda imkânları bulmuştu. Sinemasından müziğine kadar bütün araçları, propaganda, bir etkileme, kendisine sempati toplama vasıtası olarak çalışıyordu. Bir yandan barış gönüllüleri, dil kursları, dış yardım fonları hep bu amaca yöneltilmişti. Geri kalmış ülkeler, bu propaganda sağanağının altına alınmıştı. Bölgesel ve ikili anlaşmalar, Amerika etrafında demetleniyordu. Bir yardım alma yarışı başlamıştı. Alan da veren de bunu demokrasi, özgürlük için yaptığını söylüyordu. Sosyalist ülkelerdeki insani hakları çiğneyen, halka kapalı dikta yönetimi teşhir ediyor, aşağılanıyor, Berlin'deki "utanç duvarı", doğudan batıya kaçışlar, iki rejim arasında bir mukayese konusu olarak kullanılıyordu.

Amerika, kendisiyle işbirliği yapılmasının şartı olarak devletlere, devletlerin yöneticilerine sürekli olarak demokrasiyi, çok partili siyasi hayata geçişi telkin veya teklif ediyordu. Totaliter yönetimlerden emin olamıyordu çünkü... Çok partililik, kendisinin güdümlene ve kontrol altında tutabilme imkânına daha çok fırsat veriyordu...

Bir ülkede çeşitli siyasi alternatifler bulundurma, onları kendisiyle dostluk yarışında tutma, sonra bunlardan biri üzerinde tercihini kullanarak iktidar yapma Amerika'nın menfaatleri açısından en güvenilir yoldu. Gerektiğinde bu partileri birbirine musallat da edebilirdi. Bizim de çok partili siyasi düzene geçmemizi istiyordu.

Batıcılığın Türkiye’de kan tazelemesi, Amerika ile kurduğumuz yeni bağlar sonucunda olmuştur.

Bir Amerikan hayranlığıdır başladı.

Bu hayranlık, halktaki tarihî Moskof düşmanlığı köpürtülerek yaygınlaştırıldı. Gençlik kesimine ise “çağdaşlık”, “ilericilik” gereği olarak benimsetildi. Rusların zaman zaman Kars’ı, Ardahan’ı istemesi, mukabil propagandaya yeni aktüel imkânlar da veriyordu. Missouri Zırhlısı’nın İstanbul’a gelmesi çlgın bir sevgiyle karşılanıyor, halk ve gençlik üzerinde bir moral oluyordu. Devrin Cumhurbaşkanı Amerika’da olağanüstü ilgi ve merasimlerle karşıyor; gördüğümüz bu itibar, millî bir kıvanç vesilesi olarak yorumlanıyordu.

Meşrutiyet dönemindeki “hürriyet, uhuvvet, müsavat” teranelerini çok aşan bir ulusal coşku içerisindeydik. Herhangi bir vatandaşın bile ağzından “Demokrasi var!” sözcükleri düşmüyordu. Şeflik yönetiminden kurtulmanın tadı çıkarılıyordu. Eisonhower’in Türkiye’ye geldiğinde “Biz demokratiz, o ise bir diktatördü” gerekçesiyle Anıtkabir’i ziyarete gitmeyi reddettiğini yazıyordu gazeteler.

Diktaya tam karşıydık.

Partiler vardı. İstedığımızı iktidara getirebilirdik. Hükümet üyeleri bile artık halkın ayağına gidiyordu, oy istiyordu... Devrin Başbakanı Konya’da halka hitaben “Millet isterse şeriatı da getiririz” dememiş miydi? Demokrasi vardı.

Demokrasi aracılığıyla Amerikancılık, Amerika dostluğu sayesinde de demokrasi vardı artık. Daha doğrusu Amerika kontrolünde bir demokrasi vardı sahnede.

Yeni bir Batıcılıktı bu...

Yeni Devir, 8 Mayıs 1977

AH GELENEK

Toplumumuz yüzyıllarca İslâm düzeni içinde yaşadığı için, taşıdığı inanç gereği, devlete hep itaatkâr olmuş ve bu itaati âdeta gelenekleştirmiştir. Bu gelenek dolayısıyla, kendine “aykırı olarak getirilen yeni uygulamalara ve devrimlere de hiç başkaldırmamıştır. “Ulû'l-emre itaat” geleneği içinde yaşayarak, rejime karşı hiçbir zaman problem olmamıştır. İslâm düzeninde halk (avam), “ehl-i rey ve'l-akt” olanlara uymak mecburiyetindedir ve kendisinin devleti eleştirmeye yetkisi yoktur. Devlet üzerinde tartışma, karar verme işi, bu alanda ehliyet sahibi olanlara ait bir görevdir. Halk, ehliyet sahibi olanların, yani bilginlerin, aydınların istişare sonunda varmış oldukları karara uymakla yükümlüdür. Devlet yükü, halkın değil “bilenler”in sırtındadır. Bu “bilenler”, yani rey sahibi olanlar kimlerdir? Bunların da vasıflarını saymıştır, göstermiştir İslâm. Her şey yerli yerindedir o düzende, yetki tecavüzü yoktur, haddini bilir herkes. Halkın görevi, kendi işinde gücünde olmak ve kendinden olan bu devlete itaat etmektir. Ancak devlet, bağlı olmak mecburiyetinde olduğu “hakikat”ten yüz çevirirse halk, rey ehli olanların girişimine uyarak başkaldırabilir. Bizim bin yıllık geleneğimizde bu cinsten bir başkaldırma yoktur. Osmanlı'nın devlet düzeninde yer yer bazı uygunsuzluklar, aksamalar olmuşsa da, devlet nizamının temeli İslâmî olduğu için, başkaldırmayı gerektirecek bir durum belirmemiş ve halk, düzene hep bağlı kalmıştır. Ve bu düzene bağlı kalış, bizde gittikçe bir gelenek hâline gelmiştir.

Kuzu gibi bir millet olmuşuzdur.

Bu durumu devrimciler çok iyi bildikleri için, meydanı boş buldukları için, ellerinden geleni arkalarına koymamışlardır. Bizde, hiçbir devrim, mukabil bir halk hareketiyle karşılaşmamıştır. Bazı ufak tefek bölgesel protestoları bir halk başkaldırısı olarak saymak, en azından gülünçtür, halk gerçeğini tanımamaktır. Eğer halk bir kalkarsa nasıl kalkar ve neler olurmuş bunu iyi hesaplamalı. Hani o Tanzimat'tan beri yapılan devrimlere karşı, halkın hep başkaldırdığını iddia eden devrimciler, bunların birer başkaldırma olmadığını çok iyi bilirler. Bilirler de, niçin yalan söylerler? Şunun için söylerler: Muhtemel gerçek bir başkaldırıya karşı halka gözdağı vermek isterler. "İşte geçmişte başkaldırmıştın da, başını nasıl kırmıştık... Unutma... Aklını başına topla da başından büyük işlere kalkışma," demek isterler! Geçmişteki, başkaldırı hareketleri olarak sayıp döktüklerinin cümlesi, devrimciler tarafından düzenlenmiş kırım hareketleridir. Milleti daha da sindirmek, korkutmak ve bildiklerini bir iyice işlemek için başvurdukları birer düzmece olaylardır. Bu düzmece kırım hareketlerini ikide bir tekrar gündeme alarak millete "aba altından değnek gösterirler."

Oysa gerçekten millet kuzulaşmıştır. Mazlum ve biraz da masumdur yani. Kötü bile olsa, halk bir geleceğinden öyle kolay kolay uzaklaşmıyor. Bu millete aydın geçinenlerin, devrimcilerin ettiğini, "Bu oyunu kurt etmez kuzulara şah olsa!"

Bulunmaz hiçbir yerde böyle muti halk.

Bulunmaz da niye ona düşmandırlar.

Anlatacağız.

Yeni Devir, 14 Mayıs 1977

İNSAN BU

Kafasında kendine göre bir şeyler uydurarak buna bir hayat görüşü gözüyle bakıp oyalanan insanlar vardır. Böyle insanların zanları, vehimleri, hataları, hatta sevapları genellikle kendilerine aittir. Güler geçeriz, kızar geçeriz böylelerine.

İnsanlar vardır, gördüğü, işittiği bir olay karşısında “asmalı, kesmeli böylelerini” diye hiddetlerini belirtirler. Zahir, topluma öyle düzen gelir, diye düşünürler. Bunların da nizam-ı âlem görüşleri bu kadardır.

Bazılarına göre kapatmalı bütün bu partileri, gelmeli bir diktatör, mum gibi yapmalı herkesi. Onlara göre en üçkâğıtçı adamlar, cahiller, satılmışlar, hep mebuslardır, bakanlardır.

Kimisi, elinde olsa, şu Danıştay’ı, Yargıtay’ı, Anayasa Mahkemesi’ni kapatacaktır. Hele hele şu Anayasa’yı değiştirecektir. O zaman kurtulur ancak memleket.

Sendikaları lağvetmek isteyen mi ararsın, fakülteleri kapatanı mı? Bazı hocaları fakültelerin kapısında, karaborsacıları dükkânlarının önünde, sevmediği parti liderini şehrin en görkemli meydanında asmak isteyen mi sorarsın?

Şu şoför milleti ölüm saçıyor kimisine göre. Bu gazete bozguncu, o film iğrenç kimine göre.

Biz adam olamayız, gidip bir görmeli de ibret almalı Almanya’yı kimine göre.

Şu askerlik süresi çok uzun, altı aya indirmeli, tüketici olmaktan çıkmalı ordu kimine göre.

İnsan bu... “İnsanlar çeşit çeşit, yer damar damar” demişler.

Erkek berberinin derdi de, uzun saçtan.
Terzinin şikâyeti konfeksiyondan...

Memurun derdi, müdüründen; sevdalının hüznü,
sevdiğinden.

Şair Eşref:

*Kârhâne-i âlemde herkesin bin kavgası var
Bizim Kırkağaçlı Ahmed'in bir kenef davası var*

Demiş. Fil önündeki körlerin hikâyesini bilirsiniz.
Filin orasını burasını tutan körlerden her biri tuttuğu-
nu bir başka şeye benzetir de, fili keşfedemez hiçbirisi.

Herkesin bir ayrı rüyası var. Herkesin bir ayrı der-
di, ayrı sevinci, ayrı görüşleri... Yağmura kızar kimisi,
kimisi yağmura bel bağlamıştır.

"Cümlenin mâksudu bir amma rivâyet muhtelif"

Demiş ya şair, öyle değil: "Maksut"lar da,
"rivayet"ler de muhtelif. Ortak bir şey varsa o da her-
kesin "aklından razı olduğu" dur.

*"Kimseler fehmetmedi mânasını dâvâmızın
Biz dahi hayrânıyız dâvâ-yı bî-mânâmızın"*

Herhâlde acı olan da bu: Derdimizi, dilimizi bizden
başka anlayan yok, zannı, inancı... Sanki biz başkasını
anlıyormuşuz gibi, anlaşılmayı beklemeli... Fuzulî:

"Dert çok hemdert yok düşman kavî tali' zebûn"

Dememiş mi? Günümüzün insanı için mi söylen-
miş dersiniz?

"Bir dokun bin âh işit kâse-i fağfûrdan"

Ne demiş Nâbî Efendi:

*"Biz dâiye-i vuslât ile hâk-i reh olduk
Ey bâd-ı sabâ lûtf ü mürüvvet sana kaldı"
Anlaşılan, "Denizler durulmaz dalgalanmadan."*

Yeni Devir, 20 Mayıs 1977

BATI MİNDERİ

Günümüzde futbol seyircisinin sayısı çok artmıştır. Hele bu sporun Anadolu'ya da kaydırılmasından sonra meraklıları katlana katlana çoğaldı. Daha çok yakın-lara kadar, futbol maçlarıyla ilgilenenler, bizim kamu-oyumuzda, hafife alınırdı. Bir ciddiyetsizlik nişanesi olarak görülürdü. Hoş, eksik olmasınlar, hâlâ böyleleri kalmadı değil. Ülkemizin şu kadar meselesi varken bir kişi spor dedikodularına da zaman ayırabiliyorsa, ne demeli bilemem.

İnsanları zihnî mesaiden alıkoyan bir oyun olarak görenlerdenim bu futbol salgını.

Bu salgın, Spor Bakanlığı kurulduktan sonra disiplin altına alınacağı yerde, yaygınlaşmış, örgütlenmiştir.

Özellikle gençliğe spor yaptırmak ne kadar gerekli ise sporu ancak bir seyirlik oyun hâline dönüştürmek de o kadar gereksizdir.

On binlerce okulumuzda spor tesisleri yokken, Beden Eğitimi öğretmeni kıtlığı varken, uygulanan spor dersleri ve çalışmaları düzensiz ve bilinçsiz olarak yürütürken, futbol dünyasına, gerek hükümetin gerekse halkın göstermeye şartlandığı bu ileri derecedeki ilgi, en azından, anlamsızdır.

Bütün bu şartlanmalara rağmen ve bu şartlanmaların sonucu olarak artan futbol merakına rağmen, herhâlde halkımızın, güreşe beslediği sevgi ve bağlılık, futboldan çok daha fazladır.

Futbolla güreş, aynı kapıya çıkmaz. Güreş, Anadolu insanının tabii hayatının içinde mevcuttur. Ömrünün bir döneminde güreşmemiş, kuvvet gösterisi denemelerine girişmemiş insan yoktur. Yani güreş, fitratımızın bir sporudur. Hiç kimsenin ona verdiği zaman, boşa gitmemiştir. Seyrinde bile bir hatıra tazelenmesi, bir şeyler daha öğrenme, bizzat insanın kendi kendini yeniden kontrol etmesi vardır. Güreş seyreden kişi, âdetâ kendisi güreşiyormuş gibi olur. Çünkü geleneğimizde vardır, hayatımızda vardır güreş.

Ve güreşi de en iyi biz biliriz. En iyi güreşi biz tutarız.

Peki, niye mi uluslararası karşılaşmalarda ne zamandan beridir dökülüyoruz?

Buna sebep olarak şimdiye kadar gösterilen himaye etmemek, gerekli tesislerden yoksunluk, adam kayırmalar, güreşçilerin aç bırakılması gibi daha birçok malum sebepler, aslında sanıldığı kadar önemli değildir. Bütün bu malum engeller giderilse bile güreşimizin eski seviyesini bulması imkânsızdır. Ancak bir nispette biraz daha başarılı oluruz o kadar.

Bizim yenilgilerimizin asıl sebebi nedir biliyor musunuz?

Güreş, uluslararası örgütlerce, bizim geleneksel güreş tarzımızdan uzaklaştırıldı. İşte sebep budur yenilgilerimize. Bizim bildiğimiz stildeki güreşte, dünya bizi alt edemeyeceğini çok iyi anladığı için, değiştirdi güreşi. Bizim otoritelerimiz de her nedense bu inceliği kavrayamadılar, bu tadile karşı çıkmadılar.

Her sporun bir vatanı vardır. Hiçbir millet, judo'yu tekvando'yu Uzakdoğulular kadar yapamaz. Çünkü her spor, her milletin fizik imkânı ve hassasiyeti içinde

vücut bulur. Her milletin kültürü, iç dünyası nasıl farklı ise fiziği de farklıdır ve farklı kabiliyetler taşır.

Niçin, güreşin grekoromeninde öteden beri başarılı olamıyoruz? Olamayız, çünkü bizim fiziğimizin geliştirdiği güreş stiline uygun değildir de ondan. Bu stilde şu veya bu güreşçimizin muvaffak olması ölçü değildir, istisnai olaylardır onlar. Genellikle başarılı değildir grekoromende.

İşte Batılı, bunu bildiği için, rakipsiz olduğumuz serbest güreş biçimini, getirdiği yeni kaidelerle bizim fizik yeteneklerimizin dışında kalan farklı bir spora dönüştürdü ve harcadı bizi. Gerek zaman düzenlenmesi, gerek oyunların sınırlandırılması gerekse puan toplama şartlarını -bize aykırı yönleriyle- daha geniş biçimde sıralayarak, ayrıntılara girmeye kalkmayayım. İsteyenle tartışırız bunları.

Öncelikle şunu kavramalıyız artık. Batı'nın hazırlayarak bizi buyur ettiği bu minderde bir genel başarı kazanmamız çok güçtür.

Yeni Devir, 6 Haziran 1977

BİR YENİ DÖNEM

Yeni bir döneme giriyoruz.

Aktüalitenin gürültüsünden uzaklaşarak sakin, dengeli, hesaplı bir döneme yöneliyoruz.

Küçük ve kısa süreli mutluluklarla oyalanmaya yer yok. Dava yolunda “Bugünün tavuğu, yarının kazından iyidir,” diye düşünülemez. Yakında, hepsi bizim olacak olan bir varlığı, sabırsızlık göstererek şimdiden az az alıp harcamanın, tüketmenin, krediyi çürütmenin anlamı yoktur.

“Bugün, ne olduğumuz” dan çok, “yarın ne olacağımızı”, daha doğrusu “ne olmamız gerektiğini” düşünmeliyiz. Ne olmamız, nasıl olmamız lazım, bunu belirlemeliyiz. Milletın başında kalarak mı yoksa içinde yer alarak mı kendimizi ve milleti tanımlamalıyız? Milletle en sıkı, en samimi diyalogu kurmanın, onu yeni baştan düzenlemenin, örgütlemenin, bu işe çok daha fazla zaman ayırmanın yolunu iyice bir bulmalıyız. İnsanımızı şimdilik teker teker tanımının, onları eğitmenin, en uygun olanlarını bir örgüt kadrosu içinde görevlendirmenin ve onlarla sürekli bir ilgi hâlinde uzun ve kısa vadeli taktik ve strateji alışverişi içinde bulunmanın yoluna koyulmalıyız.

İşimiz insan yoğurmadır bizim. İnsan yoğurma işi de, gündelik işlerin telaşı, süslü odaların ve unvanların soğukluğu, resmiyeti ve elverişliliği içinde gürültüye gidiyor. Derinliksiz temaslarla hiçbir olumlu sonuç alınmaz. İçli dışlı ilgiler kurulmayınca, sağlam işbirliği sağlanmaz.

Önce kendimize, kendi içimize, öz kadromuza yönelmeliyiz. Yar ile ağıyârı ayırmalıyız. Halislerle, nimet peşinde koşanları ayrı kaplara koymalıyız. Düşüncemizin kurmaylarını bulmalıyız. Kurmayların yönetiminde yol almalıyız. Kimdir kurmay? Kurmay, meydanlarda nutuklar söyleyerek iyi “ayran kabartan”lar değildir. Eli kalem tutanlar değildir. Veya yalnız şu kadar ideolojik geçmişi olanlar da değildir. Bunların çoğu, yeni bir nesil yoğurma gayreti içinde bulunmaktan çok, belli ve zaten sağlam olan bir kesimde at oynatmış, şu veya bu şekilde alaka toplamış, kendilerine bir iş ortamı kurmuş kişilerdir. Muayyen bir hizbin dışında kalmış olanlar nezdinde ya meçhuldürler veya antipatikler. Bunlarla geniş tabanlı, insan ortalamamıza yönelik bir genel anonsa geçmek doğru olmaz ve bu bizi ancak belirli bir çevrede mahpus kılar.

Kurmay, düşüncemizin kültürüne malik, dünya ve ülke şartlarını iyi bilen, neyin nerede söylenmesi veya yapılması gerektiğini hesaplayan, üstün sevk ve idare şahsiyeti olan, ikbal kaygısını ayaklarının altına almış, sürekli bir inanç ve idrak vecdi yaşayan tefekkür ve hassasiyet erbabı içinden çıkar. Teori ile pratik arasındaki ilgi ve dengelemeyi birlikte götürür kurmay. Harcâlem reçetelerle oyalanmayan, ucuzluklarla düşüp kalkmayan, köklü fakat çağdaş bir nefese sahip olandır kurmay.

Evet, önce kurmaylara kavuşmalı... Sıradan adamlarla, büyük bir davanın çağımıza, insanımıza nakşedilmesi gerçekleştirilemez. Kurmaya kavuşunca, kadroya, örgüte kavuşulur. Kadrosu, teşkilatı sağlam ve güçlü olanlar, ancak bir kamuoyu oluşturabilirler. Bilinçli bir kamuoyu gerçekleşmeyince, başarı imkânsızdır. “Taşıma suyla değirmen dönmez.” Gelişine oynamakla, kalıcı bir muvaffakiyet söz konusu olamaz.

Tecrübelerimiz, yeni bir döneme çağırıyor bizi. Bir iç düzenlemeye, bir iç onarıma! Bunu hızla sağlayıp, yani kadromuzu, örgütümüzü, kurmaylarımızın eliyle saf düzenine koyup, düşüncemizi yayan geniş "tebliğ" akınına koyulmalıyız. Biz büyük, güzel ve kurtarıcı tebliğimizi liyakatle yaparsak, içleri mühürlü olanlar hariç, herkesin kalbini açar anahtarımız! Gündelik telaşlardan koparak, asıl sonuç alıcı, bütün ülkeyi kuşatıcı bildiri yağmurlarını başlatmalıyız. Başka nasıl kalkar kara bulutlar?

Yeni Devir, 11 Haziran 1977

AYDINI BULMAK

Bir aydınlar kadrosuna sahip olmayınca, bir aydınlar kadrosuyla ülkenin bütün aydınlarına seslenmeyince, ülkenin bütün aydınları içinden bir büyük grubu kendine çekmeyince, onları hiç olmazsa sana karşı peşin anti-patik tutumlarından alıkoymayınca, bir düşüncenin o ülkede başarıya ulaşması imkânsızdır.

Aslanan, bir düşüncenin bir aydın kadroya malik olmasıdır öncelikle.

Sonra, bu kadronun, bütün taşra örgütünü, bağlı bulunduğu dünya görüşünün niteliğine uygun bir biçimde çaba gösteren liyakatli kişilerden oluşturması gerekir. Örgüt, baştaki kadroyla akort olmalıdır.

Kadro, bir görev bölümüne giderek, üniversite, basın ve sendikal kuruluşlarda etkili olacak bir çalışma içinde bulunmalıdır.

Kadro, akademik bir faaliyete yönelerek, bir yandan kendi aydınını çoğaltacak kültürel bir çalışmaya, öte yandan da bu kültürel çalışmayı yurt çapında anons edecek organlara sahip olmalıdır. Öteden beri dernek faaliyetleri, bir düşünce hareketinin başlaması ve geliştirilmesi yolunda en uygun kuruluş olarak benimsenmiştir. Bugün ülkemizde etkili olan bütün düşünce hareketleri ve onların güçlendirdiği siyasi kuruluşlar, hep dernek çalışmalarından kaynaklanmıştır.

Kadronun yapacağı baş iş, bir kültür faaliyetidir yani. Her şey ondan sonra gelir. Bir ülkünün kültürünü yapan, yayan, yaşayan bir kadro olmayınca, o ülkü ayakta değildir.

Bir ülkünün aydını demek, o ülküyü benimsemiş mektep medrese bitirmiş takımı değildir. Biraz daha açıklayalım. Mesela biz, İslâm ülküsüne bağlıyız. İslâm aydını demek, yalnızca İslâm inancına bağlı, onun görünür plandaki farzlarını yerine getiren doktor, mühendis vs. değildir. Böyle birinin, halktan herhangi birinden hiç farkı yoktur. Bir meslek sahibi olmak değildir, aydın olmak. Bir meslek sahibi olmanın ötesinde, o ülkünün zamana ve mekâna nakşedilmesi yolunda keskin bir bilinç içerisinde bulunan, o ülkünün hususiyeti içinden çıkarıldığı taktik ve stratejiyle bir kavgaya yönelmiş kişidir aydın. Avamdan, yani halktan elbette farklıdır havas, yani aydın... Aydın anlayışımızda bir açıklığa kavuşmalıyız.

Aydını bulma yolunda, kadronun elinde en geniş alanlara sarkan yayın organları olmalıdır. Kadronun sanat, fikir, politika adamlarını kamuya mal eden yayın şarttır. Ülkenin kültür hayatının akışını yönlendirmenin yolu yayındır. Belirli bir çevrenin değil, genel ilgiye cevap verebilecek bir görüntü içerisinde gazeteler, dergiler olmalıdır. Sanat, edebiyat eserleri, bir ülkünün, var olduğunun tescilidir. Aydını yoğuran da, dışımızda kalan aydınları şartlayan da sanattır. Gençlikle kurulacak diyalogun da, gelecek nesilleri yönlendirecek birikimin de adı, sanattır, edebiyattır. Tanzimat'tan beri gelen bütün yıkımlar, çarpılmalar, aydınları şartlamalar, düzeni benimsetmeler hep sanat adamlarının yazdıklarıyla, yaptıklarıyla sağlanmadı mı? Bir ülkenin genel görüntüsü hakkında fikir edinme, o ülkenin sanat eserlerini tanımakla mümkündür. Bir ülkenin sanatçıları hangi ülküyü yansıtıyorsa, o ülkenin de ülküsü odur âdeta. Yani hangi ülkünün sanatı, geniş anons imkânına sahipse, ülkeyi temsil hakkına da o sahip oluyor.

Yaygınlaşmanın var mı başka yolu? Aydınla başlıyor, aydınla bitiyor başarı.

Yeni Devir, 12 Haziran 1977

REDD-İ MİRAS

Biz Tanzimat'tan beridir redd-i mirasta bulunmuş bir toplumuz. Dünyada, mirasını reddetmiş bir toplum arasak bizden daha belirgin ve tipik bir örnek bulamayız.

Dünyanın en büyük uygarlığını kur, yeryüzüne misli görülmemiş bir hayat nizamının nakşını işle, sonra gel, sana düşman olanlardan daha azgın bir düşmanlıkla, bütün bu varlığını temelden söküp atmanın yoluna koyul!

Bütün devrimler, sosyal bünyeyi aslına döndürmeyi, mevcut bünyenin arızalarını gidermeyi hareket noktası saymışken, sen aslını, tarihî birikimini, uygarlığını bir ilkellik sebebi sayarak yok etmeyi hedef seçiyorsun ve buna "devrim" diyerek devrilip gidiyorsun. Devrilip gidiyorsun da, hâlâ bu devrilmeni, eski uygarlığının bir sonucu olarak göstermeye yelteniyorsun. Oysa hani, devrim yapmış, kurtulmuşun eskiden. Yürürlükten kaldırdığın eski mi hâlâ seni devirmeye devam ediyor?

Öyle bir budalalık ki bu, anlamayan beri gelsin. Tanzimat'tan beri yapılan devrimler, çöküşümüzü durdurmak bir yana, bizi bugün dünyanın bilmem kaçınıcısına itti. İtti de redd-i miras edenler hâlâ inancımıza, tarihimize, uygarlığımıza saldırıyor. Hâlâ işi, mirası reddetmek... Ne bitmez tükenmez mirasmuş bu? Ne heyula imiş, rüyalarımızı kaçırın? Biz bırakmışız, reddetmişiz onu, o bizim yakamızı bırakmıyor. Biz hırsız bırakmışız da, o bizi bırakmıyor gibi.

Evet, mirasımız bizi bırakmıyor!

Mirası reddedenler ev sahibi, miras ise hırsız değil; tam aksi olduğu için, o bizi bırakmıyor. Evi, yabancıların işgaline uğramış olan mirasımızdır asıl.

Eğer o bizi bıraksaydı, bugün bilmem kaçınıcı sırada bulunan biz, şimdiki yerimizde de tutunamazdık, silinir giderdik tamamen. O mirasımızın gölgesidir bu kadarcık olsun bizi tutan. Eğer Batıcılık tam anlamıyla gerçekleşseydi, ne yerimiz kalırdı dünyada, ne yurdumuz. Kim önem verir kişiliği olmayana? Biz reddettikçe kişiliğimizi, daha da hafife aldı bizi Batı. Biz köleleştikçe, daha çok, efendi rolü oynadı Batı. Oysa biz Batılılaştıkça, onlar bizi daha çok sayar sanıyorduk.

Hâlâ böyle sananlarımız var! Hâlâ Batıcılığın yedeğinde giden aydınlarımız çoğunluktadır. Mirasımızı bir kutsal emanet gibi koruyan gerçek aydınlarımıza rağmen, hâlâ köle ruhlu aydınların -nasıl aydınsa artık- sesi daha gür çıkıyor ülkemizde.

Bir yönüyle çöküntüye, diğer yönüyle tarihî kişiliğimizi gerçekleştirmeye giden ülkemiz, bu iki cins aydından hangisine sığınırsa nereye gideceği belli olan yere gider.

Redd-i mirasta bulunan aydın türünün nesli tükenmedikçe ya da etkinliği azalmadıkça, bu yurda huzur yoktur!

Yeni Devir, 18 Haziran 1977

DEVİRİM ÜSTÜNE

Bir ülkede uygulanan siyasi rejim, kendi yapısına uygun olarak eğitim kurumlarını da oluşturacağı için, bir süre sonra, önceleri ürettiği aydınları, giderek de bütün vatandaşları, rejimin istediği insan tipine yakın hâle getirir.

Özellikle devrim biçiminde bir ülkeye getirilen rejimler, kendi tabiatlarına uygun bir toplum yoğurmak konusunda bütün imkânları kullanır. Çünkü her rejim, önce aydın kesimde, sonra da halk katında kendine destek arar. Aydın ve halk içinde güçlü istinatlara kavuşmamış bir rejimin, o ülkede uzun ömürlü olamayacağı açıktır.

Devrimler, aydınlarla ordu gücünün işbirliğiyle gerçekleştirilegelmiştir. Halk, devrimlere en güç ve en geç şartlanan kesimdir. Fransız İhtilali dâhil hiçbir devrimde halk, yeni bir rejim isteyen bilinçli bir yığın olarak ayağa kalkmış değildir. Devrimciler, halkı da arkalarına almayı gerekli gördüklerinde, onları yeni rejimin talepçisi olarak bilinçlendirerek peşlerine düşürmemişlerdir. Çünkü halkın, haklı olarak bu hesaplara aklı ermez.

Devrimciler, devrim fikrini ve bilincini ayağa düşürmezler. Bu bilinç ayağa düşünce, bir kör dövüşü çıkar ortaya çünkü. Bir kargaşalık belirir, disiplin kaybolur.

Oysa devrim, ancak disiplinle gerçekleşir.

Devrimci, halkı yönlendirmeyi ve kullanmayı kollar. Halkın, devrimin anlamını kavramaya başlamasını devrimci, devrimden sonraya bırakır. Her devrim yeni bir öz getireceğinden, bu yeni özün, halk tarafın-

dan hemencecik devrim öncesinde bütün boyutlarıyla kavranması imkânsız olduğu için devrimci, bu konuda halkla uğraşmayı daha sonraya bırakır. Devrimci için aslanan düşündüğü devrimin gerçekleşmesidir. Halk konusunun hallini, devrimin gerçekleşmesinden sonra sürdüreceği disiplin ve propagandaya bırakır.

Çünkü devrimler, bir üst yapı hareketidir.

Sadece halk yığınınına dayanarak devrim yapılamaz. Özellikle günümüzde hiç yapılamaz halkla devrim. Ateşli silahların bulunmasından sonra, devrim yapma imkânı, beyin olan aydınlara bağlı olarak askerin eline geçmiştir. Halksa ancak bir dekordur. Sahnede bulunanlar aydın ve ordu ikilisidir.

Devrimi gerçekleştirmek için aydın-ordu ikilisinin tümüne hâkim olmak gerekmez. Bütün devrimler, aydın-ordu ikilisinin ancak bir kesimine dayanmıştır. Ama örgütlü bir kesimine... Bu örgüt, kendi çizgisinde olmayan diğer kesimi, eğer kendi çizgisi içinde kullanmanın yolunu bulamamışsa, hiç olmazsa, kendine engel olmayacak şekilde, etkisiz hâle getirmenin yolunu mutlaka bulacaktır. Aksi takdirde, bir kontr hareketle karşılaşabilir.

Devrimin, gerçekleşmesinden sonra yapacağı işlerin başında, ülkenin aydın ortalamasına kendini benimsetmektir. Halkın benimsemesi ise aydınlardan benimsemesiyle başlar.

Önceleri bir aydın kesimine dayanmayan, sonra, ülkenin diğer ve müstakbel aydınlıklarını kendi rejiminin esprisi içinde yoğurmayan ve giderek halk katında kendisine dayanak noktaları yakalayamayan devrimler, ya hızla yozlaşarak bir başka şeye dönüşür ya da karşı bir hareketle yıkılıp gider. Çünkü her devrimde, kendine kontr devrimlerin de tohumu vardır. Özellikle milletin yapısına uygun düşmeyen bütün devrimlerde...

Yeni Devir, 25 Haziran 1977

DEVİRİMİN BORCU

Bir devrimin, bir siyasi rejimin, o ülkede kalıcı olabilmesi için, ülkenin sosyal yapısıyla çelişmemesi şarttır.

Aslolan, gerçekleşen devrimin yaşamasını sağlamaktır.

Herhangi bir ideolojiye bağlı bir örgüt, bir anda, ülkeye el koymanın yolunu bulabilir. Bu belki ilk merhaledir. Ama önemlisi, bu merhaleyi o ülkede temellendirmektir. Daha doğrusu, ülkede zaten bulunan bir temel üzerine oturtmaktır. Her ülkenin bir sosyal temeli vardır çünkü. Zamanla, bu sosyal temel, bir sarsıntıya uğrayabilir. Devrim, işte asıl, sarsıntıya uğrayan sosyal temeli yeni baştan gün yüzüne çıkarmak yolunda girilen bir hareket olursa önemlidir, kalıcıdır.

Bir devrim, ülke şartlarından kaynaklanmıyorsa yıkılır gider bir gün. İsterse kendi esprisine uygun aydınlar üretme yolunda bütün imkânları kullansın. İsterse ordu ve polis gücüne dayansın... Bütün bu güçlerin etkinliği gün olur bir gün tükenir. Zor kullanılarak bir ülkeye uzun süre hâkim olunamaz. Çünkü zorbalık ya tavsar zamanla ya da kendisine aykırı güçlerin oluşmasını davet eder. Her iki durumda da, işi sarpaya sarar devrimin.

Bir devrim gerçekleştikten sonra da, önce ülke aydını ve giderek ülke halkı ile özdeşleşmeye, bütünleşmeye mecburdur. Aksi takdirde o devrim, bir gardirop devrimidir. Şu veya bu güçleri kullanarak gelip oturur memlekete, tıpkı bir baskın gibi, bir süre ülkenin içine

düştüğü şaşkınlıktan, apışmadan yararlanarak suspus ettirir sağı solu, onu bunu asar ve keser... Sonra kesilir hızı... Ve yıkılıp gider sonunda da...

Devrim, ulusal olmak borcundadır.

Devrim, ulusal olmazsa, isterse kendi ülkesinin insanları tarafından gerçekleştirilsin, bir istila hükmündedir, bir işgaldir; işgale uğrayan hiçbir ülke, yenik düşse bile hazmedemez, kabullenemez bu durumu. Başkaldırmanın yollarını arar.

Bir devrim ki, o ülkenin kültür birikimine karşıdır. İnsanın tarihî temellerinden kopararak bir başka insan yapmaya yönelmiştir, iç ve dış dünyasını düzenleyen inanç manzumesini yok etmeyi hedeflemiştir, o devrim, bir devrim değil, bir istiladır. Hangi güçlere dayanırsa dayansın, o ülkenin başında ne kadar kalırsa kalsın, benimsenemez, yıkılır gider er geç.

Ülkesini içinde bulunduğu uygarlıktan kopararak bir başka uygarlığa şartlamayı aklına koymuşsa bir devrim, ayakta kalmak için hangi yola başvurursa vursun, başını bir gün millettaşına vurarak parçalanır gider.

Örgüsünü ulusun ruhunda bulmuş bir düzeni, kültür kurumlarını, yaşama biçimini, duyma ve düşünme özelliğini ve bu özelliğin oluşturduğu sanat dünyasını değiştirmeye yönelmiş olan bir devrim varsın elli yıl, yüz yıl kalsın başta isterse, her istila gibi, defedilir bir gün. Çünkü yoktur böyle devrimlerin ulusa mal olma imkânı, talihi.

Devrimin borcu, millî olmaktır.

Yeni Devir, 27 Haziran 1977

NE Mİ YAPMALIYIZ?

Milletimiz Tanzimat'tan beridir, resmî kurumların da zorladığı Batıcılığa ısınmıştır, alışmıştır, şartlanmıştır sanılmasın.

En kokuşmuş, bozulmuş gibi görülen insanımızda bile, içinin bir yerlerinde boynu bükük duran bir millî rengin ve çizginin var olduğunu, dikkat edersek görmek mümkündür.

İnanımızın bilinçaltında bile olsa, tıpkı bir anninisi gibi, yankılanıp duran bir yerlilik duygusu, yabancılaşmayı reddeden bir iç mekanizma vardır. Hangi insanımızda, Batı'nın bize karşı dostluk duyguları taşıdığı, kalkınmamız, yücelmemiz konusunda, hiçbir art hesaba dayanmayan bir iyilikçi anlayış içinde bulunduğu inancı, güvenci vardır?

En yabancılaşmış insanımızdan, en iddiasız vatandaşımıza kadar hemen herkesin yüreğinde, yüreğinin bir yerinde, Batı'ya karşı çıkan bir ışık yumağı yanar durur. Sözümüz, yüreği satılmış, mühürlenmiş olanların dışında kalan büyük çoğunluk içindir.

Bize düşen nedir?

Bize düşen bu büyük çoğunluğun yüreğindeki ışığı, bir yangına dönüştürmektir. Batı'ya karşı olan bu ortak çizgiyi, bir bilince götürüp bağlamaktır. Batı'ya karşı olma duygusunu çoğaltarak bunu belirli bir düşünce biçimine, yerli bir düşünceye kavuşturmaktır.

Yerli düşünceden başka her düzenin anlayışının, Batı'nın ve Batıcılığın ikiz uzantıları olduğunu sürekli anlatmaya çalışmalıyız. Yerli düşünceden kaynaklanmayan bütün devrimlerin Batıcılık yedeğinde yürütülen devrimler olduğunu ve olacağını, tarihten örneklemelerle bıkmadan, usanmadan anlatmalıyız.

Tanzimat'tan beri yöneldiğimiz Batı, bizim siyasi bütünlüğümüzü parçalamaktan, bizim yeryüzündeki ağırlığımızı ortadan kaldırmaktan ve bizi kendisine kişisiz bir uydu yapmaktan başka hiçbir çaba taşımadı. Batı'ya yönelmeden önce, hangi noktadaydık, bugün nereye varmışız, düşünelim.

Düşünelim de kendimize yönelelim.

Yeniden bir varoluş bilincine ve kavgasına yönelim. Hepimizi kuşatan küçük, gündelik ve siyasi dışlıkların ve tercihlerin, büyük ölçüde, asıl konumuzu unutturmak yolunda nasıl bir yarış içinde olduklarını anlayalım. Gün, önemsiz ayrıntıların, bir öz görüntüsüne büründürülerek, nasıl avutulduğumuzu, oyaladığımızı kavramanın günüdür.

Batı'yı da Batıcılığı da çirkin bir elbise gibi sırtımızdan çıkarmalıyız. Ruhumuzu yakan Batı yangınına, kendi uygarlığımızın gücüyle söndürebiliriz ancak.

Yerli kalmayı, yerli düşünmeyi, tarihî misyonumuzu kuşanmayı, yani ayrı bir insan, ayrı bir millet olduğumuzu, bir ayrı uygarlığımızın olduğunu, ayağa kalkmaya davranırsak eğer, buna gücümüzün pekâlâ yeteceğini bilelim. Fırlatıp atalım, bizi hasta olduğumuza inandıran Batı'nın koltuk değneklerini.

Ayağa kalkabiliriz ve Batı'nın koltuk değneklerini Batı'nın da, Batıcıların da kafalarında paralayabiliriz.

Hiçbir şeyine muhtaç değiliz Batı'nın. Bizi muhtaç olduğumuza inandırdılar. İnandırdıkça yaklaştırdılar bizi kendilerine. Yaklaştıkça küçülttüler, sömürdüler bizi. Bizden sömürdükleriyle güçlendiler. Kendi imkânlarımızı kendimize yöneltirsek, kendimiz kullanır, kendimiz işletirsek, güçlenen biz oluruz. "Nizam-ı âlem" biz oluruz yine. Hiçbir ülke, yeniden ayağa kalkışın potansiyeline bizim kadar sahip değildir. Batı, çok iyi biliyor bunu. Aslolan bizim kavramamız...

Yeni Devir, 28 Haziran 1977

ONLAR TÜKENDİ

Hem Batıcı aydın tükenmiştir, hem de onların yedek takımı olan solcular... Söyleyecekleri sözleri, deneyecekleri eylemleri kalmadı artık.

Aslında düzen, hep kendilerinden yana çalıştığı hâlde, günü gününden ortaya, büyük, önemli, orijinal eserler koyamadılar.

Fikir alanında yetiştirdikleri kişiler, Batı'nın başarısız birer çeviricileri olmaktan öteye gidemediler. Batı kaynağından aldıklarını, bizim yerli gerçeğimizle kaynaştırma, bağdaştırma, uzlaştırma yolunu bile deneyemediler. Batı düşüncesiyle, uygarlığıyla, bizim sosyal yapımız arasında bir dengelemeye bile koyulamadılar. Kısacası, telifçi olamadılar. Batı'nın gözü kapalı uyduları oldular hep.

Kaldı ki bir telif yoluna sapsaydılar bile, bugünkü noktaya, aynı darboğaza gelip dayanacaklardı. Çünkü uygarlık konusunda da, ayrı cinslerin birlikte toplanmaları imkânsızdır. Ama her şeye rağmen bir telifçiliğe yönelmek külfetini, çilesini, sancısını olsun çekecek kadar, bir zihin cehdi göstermediler. İradeleri ellerinden alınmış bir medyum gibi çalıştılar; taklitçi veya çevirici oldular.

Bizde devrimler, devrimin özüne uygun aydınlar yetiştirmeyi hedef bilmişlerdi. Bir başka cins aydının yetişmesi için hiçbir ortam bırakmamışlardı. Ülkede estirilen devrim havası, bazen devrimin aydınlarını, aydın adaylarını öyle kuşatıyordu ki, mevcut devrimi bile kâfi görmeyecek kadar ileri gidiyorlardı. Devrim,

bir yandan kendine bağımlı çocuklar üretirken öte yandan, daha çok devrim isteyen asi çocukların da üremesini engellemiyordu. Bir yandan Batıcı düzenin istediği nitelikte bir insan tipi oluşurken öte taraftan Batıcı düzeni de aşan bir başka cins Batıcı insan tipi de oluşuyordu.

Düzenin var ettiği bu iki insan tipini biraz daha tanımlamaya kalkarsak; biri cumhuriyetçi, laik, demokrasiye bağlı olan tip; diğeri gelip Marksizm'de karar kılmış olan tiptir.

Her iki tip de, her iki dünya görüşüne bağlı olan aydın tipi de yozlaşmıştır bugün. Alanlarının, büyük muhteva belirten aydınları olmaktan çok uzaktırlar. Politikacıları da öyle...

Düşüncede olsun, sanatta olsun, tükendiler. Yeni sözleri, yeni eylemleri kalmamıştır bunların. Ülke bunlarındı, daha doğrusu ülkeye bunlar el koymuşlardı, zaman da, düzen de kendilerine çalışıyordu. Cumhuriyetçi aydınlı solcu aydın birbirine omuz vererek, destek olarak bugüne kadar geldiler. Bugün vardıkları nokta, bir tükeniş noktasıdır.

Günü gününden bir şey değillerdi ama bugün hiçbir şey değildirler. Taşıma suyla değirmen ancak bu kadar dönebilirdi.

Onlara şartlı olan kamuoyu, bu tükenişi görmekten uzak görünüyor. Fakat bu konularda ileri derecede ilgili olan çevreler, sanatta da, fikirde de bu iki cins aydının, yazarın tükendiğini görüyor. Aslında Cumhuriyetçiler, çok daha önceleri tükenmişlerdi. Solcular yetiştirdi imdatlarına. Onlardan bir kesim, imdatlarına yetişen bu akıma ayak uydurmaya çalışarak bir süre daha yaşamayı denemiştir.

Kim mi var peki şimdi?

İslâm düşüncesi var. Onun yazarı, onun sanatçısı var artık. Yarışa yeni başlamış cins atların tazeliği içinde. Şiiri de, hikâyeyi de onlar yazıyor bugün. Uyurgezer olmayanlar görüyorlar.

Yeni Devir, 8 Temmuz 1977

BİTMİŞTİR AYDIN

Ülkemizin fikir ve sanat hayatı, çoraklaşmıştır. Hangi dünya görüşünü benimsemiş olursa olsun, ülke aydınları bir noktada, yani seviye düşüklüğü noktasında âdeta eşitlenmişlerdir.

Büyük, derin aydın tipi kayıplardadır.

Düşünen, bir düşünce çizgisi içinde yol arayan, yol açan aydın yok görünürlerde.

Okuyan, daha doğrusu okuduğunu özümleyerek yeni, canlı bir sentez örgütleyen görülmüyor.

Yurt gerçeğini, tarihi, geleneği ve çağdaş görüntüsü içinde algılayan, yorumlayan kimse kalmadı.

Düşünce alanında yeni bir bileşimle belirene rastlanmıyor. Hatta bileşim şöyle dursun, bilgili, dürüst, iyi nakilciler bile yok.

Sanatta; şiir, tiyatro, roman ve hikâyede baş çeken imzalar da kalmadı.

Bütün bu kısırlıklar yüzünden politika dünyası da darboğazdadır. Eskilerin “kaht-ı rical” dediği durum. Büyük devlet adamı tipine rastlayan beri gelsin.

Bir sebebi olmalı; nedeni, niçini olmalı bu çoraklığın. Neden, niçin aydın yetişmiyor artık?

Aslında sebebi açıktır bunun.

Bu düzen, aydın yetiştirme yeteneğinden yoksundur, bu yüzden yetişmiyor.

Bu düzen tıknefes olmuştur. Hiçbir üretken özelliği kalmamıştır. Bitti doğurganlığı.

İşin doğrusu, Batı'yı kendimize örnek aldıktan, yani kendimize özgü biçimimizi değiştirdikten sonra, bize uyan, bizi yansıtan, bizi yücelten aydın tipini de kaybettik. Büyük çaplı aydının yetişmesi için gerekli ortamı kaldırmıştık çünkü.

Batıcı düzen Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet aşamalarında, bu aşamaların ilk yıllarındaki hız ve coşkuyla, kendi görüş temeline uygun, bazı aydın görüntülü kişileri üretmedi değil. Onlar terbiyesini aldıkları düzenin karakterini yansıtan bir fikir ve sanat ortamı oluşturmaya çalışmadılar değil. Ama ne var ki, öğretici bir düzen ve uygarlık içinde ne kadar güçlü ve etkileyici olunursa o kadar olabildiler.

Bunları izleyen nesil ise Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet devrimlerinin sıcaklığını yitirdiği ve durağanlaştığı bir dönemde yaşadıklarından; hızla tavsayan bu devrimlere uygun olarak daha gevşek, daha kişiliksiz çıktı.

Şimdi son devrim olan Cumhuriyet'ten elli yıl sonra görülen bugünkü manzara, bu gevşek, kişiliksiz, pelteleşmiş neslin son kalıntılarını sergilemektedir.

Bir samyeli geçmiş gibi ülke üzerinden.

Düşünce, sanat ve siyaset alanları ıpsız...

Bir yanda bu ıssızlığın verdiği ürperti, diğer yanda bu ıssızlığın kendine özgü bir lisanla, kurtarıcıları davet eden tavrı iç içe sanki.

Bazı çığırkanlar yüzünden çok canlıymış gibi görülen fikir, sanat, politika ortamı, gerçekte pek ıssız bir vaha görüntüsü içindedir. Batmak üzere olan bir insa-

nın son ve ümitsiz çırpınışları ya da... Bu, kelimenin tam anlamıyla Batıcılığın tükeniştir.

Batıcılığın ve onun gençlik aşısı olan her türlü solluğun tükeniştir bu. Tanzimat'tan beri ülkeyi temsil ettirilen, etkileyen bir anlayışın tükeniş dönemidir yaşanan. Bu yarış bitmiştir. Bu atlar yorgunluktan öte hastadırlar artık. Tedavileri de imkânsız.

Rejimin Tanzimat'tan beridir yarışmasına engel olduğu başka cins atlar var ülkemizde. Bunların yarışı başlayacak bundan böyle. Tırnaklarıyla yeri eşleyen bu atlardır, şimdi ufuklarla yarışacak olan.

Yeni Devir, 3 Temmuz 1977

BATI'NIN KORKUSU

Batılı ülkelerden herhangi birinin, tarihin herhangi bir döneminde bile olsa, bizim hakkımızda dostça, insanca bir tutum ve davranış içinde bulunduğunu tarih kaydetmemiştir. Temelinde menfaat olmayan hiçbir yaklaşımı yoktur bize Batı'nın.

Batı bize düşmandır. Bu düşmanlık, tarihî bir mirastır kendisi için.

Batı, bütün dünyayla bütün ülkelerle dost olabilir, biz hariç. Bu gerçek, bütün aydınlarımızda, tartışmasız bir kesin yargı olarak belirmeyince, bizim için "tam bağımsızlık" söz konusu olamaz.

Evet Batı, sonuna kadar, yalnız bize düşman kalabilir. Yeryüzünde bizden başka hiçbir ülke yoktur ki Batı'yla, Batı uygarlığıyla herhangi bir gün bütünleşmesi, birleşmesi mümkün olmasın! Batı ile Batı uygarlığıyla, temelde kesin bir ayrılık ve aykırılık içinde olan yalnız biziz; yani İslâm ülkeleri ve İslâm uygarlığıdır...

Batı, kendi dışında, kendine karşı, bir tek kamp tanımaktadır yeryüzünde. Bu, biziz.

Yeryüzünde iki küme insan ve iki küme uygarlık vardır: Biri Müslümanlar ve İslâm uygarlığı, diğeri bunun dışında kalan bilcümle insanlar ve uygarlıklar. Kısacası Batı dünyası... İslâm'ın dışında kalan hiçbir ülke ve uygarlık kalıntısı yoktur ki temelde Batı ile çatışma içinde bulunsun.

Batı'nın bize dost olabileceğini zannetmek ya da güçlü bir ülke olmamız için Batılılaşmayı şart görmek, bir ucu budalalığa, öteki ucu ihanete varan bir bâtil yoldur.

Birazcık olsun tarih bilen, birazcık olsun "millet" kavramından haberli olan, birazcık olsun uygarlığın ne olduğunu anlamış bulunan bir tek kişi düşünülemez ki, bizim de, Batı'nın da, ayrı ayrı misyonlar taşıdığımızı, ayrı vakıalar, ayrı dünyalar olduğumuzu kabul etmemiş olsun.

O hâlde neden Tanzimat'tan beri bu ülkeyi Batılılaştırmaya çalışıyorlar? Sıradan bir bilgi bile, ayrı dünyalar olduğumuzu teslim etmeye yeterli olduğu hâlde, neden böyle bir maceraya sürüklendik? Dedik ya, hamakat ya da ihanet yüzünden.

Bizim yıkılmamızın ancak kendi içimizden alacağımız yaralarla mümkün olabileceğini Batı çok iyi bildiği için, bizi kendi uygarlığımızın özünden saptıracak devrimlere zorladı.

Kendi uygarlığımıza, onun düzenine bağlı kaldığımız sürece, ne kadar zayıf düşersek düşelim, bizimle başa çıkamayacağını biliyordu. Zayıf düşmüş olmak, şüphesiz bizim için geçici bir durumdu, Batı'ya göre de. Uygarlığımızın düzeni içerisinde sağlamış bulunduğumuz büyük siyasal birliği, en zayıf dönemimizde bile parçalamanın imkânsız olduğunu görüyordu. Yüz milyonlarca insanın etrafında halkalandığı bu uygarlık birliğinin devlet gücünü, hiçbir üstün tekniğin ve askerî kuvvetin istila edemeyeceğini çok iyi biliyordu Batı. İslâm ülkelerini istila edebilse bile, buralarda öyle uzun süre kalamayacağını, bu ülkelerin belki kendine mezar olacağını biliyordu.

Çünkü uygarlığına sahip bir ülke, düşman istilasına uğrasa da, bu onun çökmesi, yıkılması anlamına gelemezdi. Uygarlıktır diri tutan insanları, ülkeyi; istilalar, yenik düşmelerse olağandır. Yenik düşmek, "tükenmek" değildir uygarlığı olan topluluklar için.

İşte, Batı da, bizi yenik düşürebilse bile, tüketemeyeceğini, hazmedemeyeceğini anlamıştı. Uygarlığımızı yenik düşürmeyince, daha doğrusu uygarlığımızı yürürlükten, aktüaliteden kaldırmayınca, siyasal bütünlüğümüzü dağıtmanın imkânı yoktu. Dağıtsa bile, bunun uzun süre devam etmeyeceği açıktı.

Uygarlığımızı bırakmalıydık.

Batı uygarlığını benimsemeliydik. Bütün sosyal, siyasal, kültürel kurumlarımızı Batı uygarlığına göre düzenleme yoluna girmeliydik. "Hamakat" ve "iharet" şebekeleri oluşturulmalıydı bunun için. Ve bu şebekelere, "iktidar" kapıları açılmalıydı. Kesin sonuç alıcı yol bu idi. İslâm uygarlığı ve onun düzeni var oldukça, bizi istila etmek bir yana, kendi varlığı da belki bir zaman tehlikeye düşer, yok olmaya maruz kalabilirdi. Kendi uygarlığına karşı, bir İslâm uygarlığı alternatifi, Batı'nın korkulu tek rüyasıdır.

Yeni Devir, 25 Temmuz 1977

HAFIZA

Bir kaza sonunda hafızasını kaybetmiş bir insan düşününüz. Geçmişe ait ne varsa hepsini unutmuş, hatıralardan mahrum kalmış böyle bir insan, artık bir başka yaratık olmuştur.

İnsanı insan eden, hepsi birer hatıra görüntüsü kazanan geçmişteki hayatı, çalışmaları, edindiği bilgilerdir. Evet, hepsi zamanla birer hatıra hüviyeti kazanan insan geçmişi, insana şahsiyet biçmiş, meslek kazandırmış olan bir dönemdir. Hatırasız, mazisiz insan, daha doğrusu bunların bilincinde olmayan insan yoktur.

Bir insan için söz konusu olan bu durum, toplumlar için de geçerlidir. Mazisi, tarihi olmayan bir millet, millet değildir. Anlamsız, gayesiz, istikbalsiz bir yığındır ancak.

İnsan nasıl geçmişteki iktisabına dayanarak kendisine bir istikbal hazırlarsa, milletler de tarihlerine yaslanarak hayatlarını ve geleceklerini düzenler. Geçmiş olmayanın, istikbale dair tasarıları yoktur.

Biz toplum olarak nice zamandır, geçmişini reddetmenin, tarihimizden utanmanın eğitiminden geçiriliyoruz.

Kurulan yeni düzenin methi adına, eski varlığımıza, kökümüze sövüp saymayı baş meslek edindik. Geçmişini kötülemeyi, aşağılamayı ve unutmayı ders olarak okuttular bu yurdun çocuklarına. Okuma kitaplarından şu iğrenç mısraları hatırlıyorum:

“Geçmişini unut
Yeni yolu tut
Türklüğe umut
Sen ol çocuğum.”

Aklın, bilimin, inancın, idrakin dinamitlendiği bir eğitim dersen, o, yıllarca bizim uyguladığımız eğitimidir, derim.

Hafızasız bir insan, hafızasız bir millet meydana getirmek, “On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan” diye marşlarla beyni yıkanmak, milletimizin kaderi oldu.

Bu havayla yetişen, bu havanın cezbesi içinde yaşayan insanlara “aydın” gözüyle bakıldı. Yani ne kadar çok sövüyorsa atalarına, ne kadar çok adi ve barbar görüyorsa tarihini, ne kadar çok “Avrupa medeniyeti”ne hayran ve bağlıysa o kadar çok “münevver” sayıldı bu toprağın çocukları.

Kurtuluşu, adam olmayı kendi tarihinden, uygarlığından soyunmakta, Batılılaşmakta gördü aydınımız.

Hafızadan uzaklaştırılan insanımıza, yeni bir kişilik kazandırma çalışması olarak Batıcılık telkini yapıldı. Yani hafızasını kaybetmiş adama uygulanan şok tedavisi gibi Batıcılık talim ettirildi, böyle bir beyin yıkama yoluna gidildi.

Batı'nın medyumunu kılındı aydınımız.

Bu aydının fikr-i sabiti, kendi öz varlığından, değerlerinden nefret etmek, Batıcılığı adam olmanın şartı bilmektir.

Bugünkü şu veya bu “izm”e bağlı olma, kurtuluşu onlarda görme hastalığı, çünkü beyin yıkama, ha-

fııayı kaybettirme ameliyeleriyle birlikte yürütölen Batıcılığın tabii bir sonucudur. "Kurtuluğu dışımızda aramak" telkini zamanla kılık değiştirerek günümüzde şu veya bu "izm"e bağlı olmaya dönüşmüştür. Dünkü gayrimeşru izdivacın, meşru olmayan çocuklarıdır, bugünkü durum.

Kendimize yönelmezsek, hafızamıza kavuşmazsak, gözümüzü dışarıdan medet ummaktan çevirmezsek, böyle daha bin türlü gayrimeşru döllemeler ve çocuklara şahit olacağız.

Yeni Devir, 31 Temmuz 1977

RÖNESANS BİR İSLÂM DÜŞMANLIĞIDIR

Batı uygarlığının kendini olanca imkânıyla yeni baştan düzenlemesi ve evrensel İslâm uygarlığına karşı yeni bir disiplinle bilenmesi, Rönesans'la başlamıştır.

İslâm dünyasının son olarak da Osmanlı Devleti'nin önderliğinde Baltık sahillerine ve Manş Denizi'ne kadar yayılması, 23 milyon kilometrekare gibi akıl almaz bir sınıra ulaşması, fethini Bizans'tan sonra Roma'ya ulaştırma tasarısı, Batı dünyasını canhıraş bir varoluş çabasına itmişti.

Aslında Batı, kendi hayatiyetini İslâm'ın yok oluşuyla kaim görme bilincine Rönesans'la birlikte ermiş değildi. Yüzyıllarca sürdürülen Haçlı Seferleri, hep bu bilincin eylemiydi. Fakat bu eylemleri kendilerini başarılı kılamıyordu. Daha çok dini bir cehdin birleştirdiği ordularla İslâm'a karşı sürdürdükleri bu savaşlar, İslâm dünyasının daha da genişlemesinden başka bir şeye yaramıyordu. Çünkü bu savaşlar, iki tarafın ordularının karşılıklı vuruşmaları değildi, iki uygarlığın kavgasıydı. Uygarlık üstünlüğüyse kesinlikle Müslümanlardaydı. Bu o kadar kesin bir üstünlüktü ki kendileri bile yüzlerce yıl bu gerçeği görmüşler, İskenderiye'den sonra Sicilya ve Endülüs'teki medreselere öğrenciler göndererek bu eksikliklerini tamamlamaya çalışmışlardı. İslâm ülkelerine Batı'nın öğrenci akımı, onlara bu kavganın doğrudan doğruya bir uygarlık kavgası olduğunu anlatmaya yarıyordu.

Batı, İslâm dünyasını geriletmenin bir uygarlık konusu olduğunu anlayınca Rönesans doğdu. Rönesans, Batı'nın mevcut uygarlık düzeyinin İslâm'la başa çıkma-

mayacağıının resmî bir tesciliydi âdeta. Kendisini yeni güçlerle kuvvetlendirmeyi, diriltmeyi deneyecekti. Bununla birlikte çözüm Batı'nın diriltmesinden ziyade Doğu'nun öldürülmesiydi. Binaenaleyh Rönesans Batı'nın diriltmesinden çok, Doğu'nun öldürülmesi ameliyesidir.

Batı'nın on beşinci yüzyılın ortalarına doğru koyulduğu bu yeni uygarlık hamlesi, temelde, İslâm'la hesaplaşma psikolojisine dayalıdır. Eğer Batı, kendisine temel olarak İslâm düşmanlığını değil, sırf çağdaşlaşmayı ve daha insani bir düzene erişerek mutlu yaşamayı hedef alsaydı, Rönesans doğmazdı. Çünkü o dönemde İslâm toplumu, böyle bir düzen içinde yaşıyordu zaten. Mutluluk getirmiş bir düzendi. Ona kavuşan her topluluk, o mutlu düzenin bir unsuru oluyordu. Batı'nın da ganesi mutlu bir düzene kavuşmak olsaydı, yani fanatik bir İslâm düşmanlığı olmasaydı, toptan Müslüman olmaları gerekirdi. Rönesans hareketini, hümanist yani insancıl bir hareket olarak yorumlayanlar, Rönesans'ın temel esprisi olan İslâm düşmanlığını gizleme çabası içinde olanlardır. Dediğimiz gibi Rönesans, Batı uygarlığının antik Yunan uygarlığıyla tazelenerek, İslâm uygarlığıyla kıyasıya bir savaşa girme hamlesidir. İnsanlığa daha mutlu bir yaşama ortamı getirmenin hamlesi değildir.

Eğer Batı, kendini insani bir uygarlık içinde mutlu yaşayan bir topluluk olarak görmek isteseydi veya varlığını devam ettirmenin şartını İslâm'ı ortadan kaldırma gibi bir önyargıyla hareket etmeseydi, İslâm'ın evrensel bir nizam dolayısıyla insanlık için bir rahmet vesilesi olduğuna inansaydı veya kısacası bağlı olduklarını sandıkları peygamberlerine gerçekten bağlı olsalardı, İslâm dünyasıyla kavgayı bırakarak kardeş olurlardı ve belki İslâm uygarlığı bulunduğu bu yeni alan ve akın aracılığıyla bütün yeryüzünü kaplardı.

Ama hayır, Rönesans gerçekleşti. Yani yeni bir İslâm'dan intikam alma çağrısı. Oysa İslâm, düşmanlık değil, kardeşlik getiriyordu, zulüm getirmiyordu ki intikama kalkılaydı.

Yeni Devir, 10 Ağustos 1977

İKİNCİ GÜDÜM

Cumhuriyet devrimlerinin tamamlanmasıyla, hızı kesilen devrimci heyecan, dünyada başlayan demokrasi hareketine bağlı olarak zorlandığımız çok partili siyasi hayatın getirdiği çaba, serbest bir ortama kavuşunca, kendisine yeni heyecanlar aradı.

Devrin fikrine şartlı olarak yetiştirilen, devrimciliği kendisine meslek edinen insan, devrimin donmasına, bir yerde kalmasına elbette razı olamayacaktır. Onun işi sürekli devrimdir çünkü...

Devrimcilikte kendisine Batı'yı rehber edinmiş bir gelenek ve onun insanı, Batı'daki devrim aşamalarını izleyecek ve elbette kendisini yenileyecektir. Devrim de, sanat da sürekli yeni, geniş alanlar arar.

Rejim edebiyatı 1940'larda bir darboğaza girmişti. Söyleyeceklerini söylemiş, sözünü tüketmişti. Kendi kendini tekrarlıyordu. Şefleri medh mi dersiniz, yüzlerce ağızdan hem de birbirine benzer şekillerde, yapılmıştı. Vatanın kurtarılmasının sevinci mi, söylenmedik söz bırakılmamıştı. Padişahların, halifelerin hainliği mi, devrimlerin bizi ileri, çağdaş yaptığı mı, hepsi, hepsi anlatılmıştı.

Belli bir şema içerisinde her şey söylenmişti.

Kucaklar dolmuş, bütün sözler ezberlere geçmişti. Millî bayram günlerinde hatiplerin nutukları, okunan şiirler, düzenlenen gecelerde uygulanan program, ilkokul çocukları için bile ilginç ve yeni olmaktan çıkmıştı. Bu noktada, küçücük çocuklarla ergin aydınlar, birbirine eşitlenmişti.

Bu tükenen söz, küllenen heyecan, kesilen hız, kendi kendini tekrarlama, durağanlık, yeni fikirlerle ve eylemle canlandırılmazsa, hareket getirilmezse, bütün devrimler tehlikeye düşebilirdi.

Devrim furyası geçince, devrimi eleştirme başlar.

Cumhuriyet devrimleri, eylemini birbirine uylarak sürdürmüş ve eleştiriyi susturmuştu. Eleştiri ve başkaldırıları cezalandırıyordu. Devrimler hızlı ve aralıksız bir sağanak gibi iniyordu. Bu sağanak dinince, yani devrimler tamamlanınca, etraf bir sükûnete kavuşunca, arkasından eleştiri gelecekti. Kurşun yarasının soğuyunca sızlamaya başlaması gibi, devrim sağanağından rahatsız olanlar, ama o hengâmede seslerini sedalarını çıkaramayanlar, sinenler, şimdi bu sakin ortamda, konuşmaya başlayabilirlerdi. Baskıların da toplumu susturabildikleri süre belirlidir, sınırlıdır. Baskı, sürgit hâkim olamaz bir topluma. Sıkıştırma, nihayet bir noktadan patlayacaktır. Bütün patlama noktaları, delikleri, hızla kapatılsa bile, sıkıştırılmaya devam edilen bir balonun sonunda birdenbire patlaması ve darmadağın olması gibi, zamanı dolunca toplum da patlar.

Devrimlerin tamamlanmasıyla patlama noktasına gelen toplum, patlama için bir "eşref saat" kollama yoluna gitmişti. Onun için eşref saat, devrimlerin hızının kesildiği dönem olabilirdi. Devrim ömrünü tamamlayınca, yarışının sonuna varınca, rahata erince, kendi kendini tekrarlama dönemine girince, aktüaliteden çekilince, kendi başının çaresine bakmaya yönelince, toplumun hesaplı, düzenli bir biçimde ayağa kalkışı anı belirecekti.

Devrimciler de devrimin artık tamamlandığını, sözünü bitirdiğini, bütün kurumlarını oluşturduğunu biliyorlardı, görüyorlardı. Devrimler bitince, toplumu

devrim metotlarıyla susturmanın da tabii olarak aktüalitesi kalmıyordu. Devrimlerin gerçekleştirilmesinden sonra, devrimleri yaşatmak için daha değişik, daha akıllıca yöntemler gerekirdi. Baskıya dayalı yöntem, yerini daha sakin, özgürlüğe daha çok prim veren bir yöntemle yer değiştirmeliydi. Patlama noktasına gelen toplumun “karşı eylemi”, ancak bu değişik yöntemle kontrol altına alınabilirdi.

İşte Batı özlü cumhuriyet devrimleri, ayakta kalabilmek için demokrasiye muhtaç noktaya gelmişlerdi. Bizde demokrasi, Batılı devrimlerin hayatını garantileyen bir merhale olmuştur. Böylece devrimlere karşı halkta oluşan reaksiyonun işi patlama noktasına vurdurmadan özgür görüntülü ortam içinde daha iyi kontrol etmesi sağlanmıştır. Bir yandan halkın memnun görüneceği hür siyasi bir ortam, öte yandan halkın reaksiyon potansiyelini hedefinden uzaklaştıracak, oyalayıcı, unutturucu bir güdüm devri başlıyordu 1945’lerden sonra.

Bu duruma uygun olarak edebiyat da bir öz değişikliğe uğrayacaktı.

Yeni Devir, 8 Eylül 1977

SKOLASTİK DÖNEM

Eski Yunan felsefesinde, ne ararsan bulunur. İslâm inancına ve tasavvufla örgütleştirilen mistiğine destek arama hevesine düşen bazı Müslüman bilgin ve mutasavvıflar bile, eski Yunan filozoflarından yararlanmaya yönelmişler, onların bazı görüşleriyle, hem İslâm hem de kendi görüşleri arasında tespit ettikleri benzeyişleri dengelemeye çalışarak yeni ve cazip terkipler ortaya koymanın hummasına düşmüşlerdir.

Aynı çabayı, Ortaçağ Kilisesi de göstermiştir. Kilise, önceleri mevcut kutsal kitapların dışında kalan her türlü düşünceyi küfür sayarken; sonraları bu çok sınırlı dogmalarla sorunları aşamayacağını fark etmiş, görmüş, katı ve akıl dışı dogmalarına beşerî yorumlar katarak ona daha zengin bir inanış ve bilim hüviyeti vermek kaygısıyla eski Yunan felsefesinden yararlanmaya koyulmuştur. Fakat Kilise bunu yaparken dinî dogmaları eski Yunan filozoflarının nazariyeleriyle birleştirerek yeni bir disipline giderken de yobazlığını korumuş, eski Yunan'dan kendi işine yarayan unsurları almış veya onların aslî hüviyetlerini değiştirerek, yani kendi işine yarayacak biçimde yorumlayarak almıştır. Anlayacağımız Kilise, eski Yunan'ı, kendi doğrultusunda istismar etmiştir.

Bu o kadar bellidir ki önceleri Platon'u okuyanları cezalandırırken miladi 3. yüzyıldan sonra yeni-Platoncu İskenderiye Okulu'nun yorumladığı Platon'u, dogmalarının baş destekçisi olarak benimseyecek ve skolastik dönemin başladığı 5. yüzyıla kadar Platon'u reddeden-

leri kâfir sayacaktır. Kilise, çoktanrıcılığı, dolayısıyla Yunan felsefesini ilkin reddederken sonra ondan bile medet umma durumuna düşüyor.

Kilise'nin içinde bulunduğu bu seyyaliyet, daha doğrusu çelişmeler, Hıristiyanlıktaki öz eksikliğini vurgularken öte yandan da Kilise Babalarının cahil, samimiyetsiz, zalim ve yobaz karakterlerini de ortaya koymaktadır. Bir yanıyla Kilise insanlığın din ihtiyacını cevaplayan bir müessese olmaktan öte kendi menfaatlerini korumayı gaye bilen, bu gaye uğruna feodal düzenin devamını sağlayan ve zihnî uyanışları engelleyen, kendi çarpık üniversal anlayışını hâkim kılarak ulusal diriliş ve birleşmelere imkân vermeyen bir irtica ve istismar ocağıdır.

Kilise, 5. miladi asırdan Rönesans'a kadarki skolastik dönemde, Platon ideasının metafiziğini suçlayarak âdeta Platon'daki çoktanrıcılığın farkına yeni varmışçasına Aristo'ya yönelir. İlkin, Aristo'yu okuyanları diri diri yakan Kilise, sonra Aristo felsefesinin akla uluhiyet izafe eden garip tektanrıcılığı skolastik felsefenin temel diyalektiği olarak istismar ederek kullanacak ve bu kere de Aristo'yu reddedenleri aforoz edecek, ateşte yaktıracaktır.

Gerek patristik dönem Platonculuğu gerekse skolastik devrin Aristoculuğu olsun, aslında bu iki Yunan filozofu bütün gerçek hüviyetleriyle ele alınarak yorumlandığı dönemler değildir. Bunlar Kilise tarafından kendi dogmalarını takviye etmek ve geçerli bir diyalektikle güçlenmek kaygısıyla çarpıtılarak alınmışlardır.

Kilise Babalarının, bu filozofların metafizik yanını nasıl tadil ederek semerelendirdiklerini, Rönesans'ın

düşünce adamları ortaya çıkarmışlardır. Ne var ki Rönesans dinsizliği de, eski Yunan felsefesini kendi doğrultusunda yorumlama yoluna girerek Kilise skolastiğinin yaptığı istismarı, tersinden bizzat kendisi de uygulamaktan çekinmemiştir.

Yeni Devir, 14 Ekim 1977

YORUM

Zengin bir tarihimiz var. Yüksek bir medeniyet kurmuşuz. Ulaştığımız her alana kişiliğimizin damgasını vurmuşuz. Yürekllerimizde emperyalist gaye değil, bir evrensel bildiri taşıdık. Savaşlarımız halklarla değil, düzenlerle oldu; bu yüzden çok kısa sürede büyük fetihler yaptık ve kurduğumuz devlet, dünyanın en uzun ömürlü devleti oldu; halkları yüzyıllarca bize sadık kaldılar. Savaşlarımız, insanlığın kurtuluşu içindi. Batılı, Doğulu bütün halklar, insanca yaşamamanın mutluluğuna ancak bizde erebiliyorlardı. Kurduğumuz düzende bütün soyların ve inanışların yeri en adil ölçülerle belirlenmişti.

Yüzyıllarca dünyanın bir denge unsuru olarak yaşadık. Politikada, askerlikte, ilim ve sanat alanlarında dahiler yetiştirme geleneği kurulmuştu. Bütün bu aydınlar kadrosu, evrensel bildirimizin çevresinde yetişiyordu. Millet, ferdinden, yönetici ekibine kadar herkes bu bildiriyle kuşatılmıştı. Bu kuşatma, tarih içinde oluşan ve kendimize özgü bir biçimde gelişen özelliklerimizin ortaya çıkardığı kültür medeniyetimizin kuşatmasıydı. Onun tarzına ve şartlarına uygun olarak eğitiliyordu. Bize en uygun tarza ve şartlara kavuşmuştuk.

Kısacası, yerli yerine oturmuş bir düzen vardı ve bu düzene bağlı olarak çalışan kurumlar, bir uçtan bir uca her alanda büyük çaplı insanlar yetiştiriyordu. Bu kurumlardan yetişen insanlarla onların meydana getirdiği bu yüksek ortamda yaşayan halkımızın içinde bulunduğu sosyal seviye, medeniyetimizin ulaştığı noktayı belirliyordu.

Bu durum 17. yüzyıl başlarına kadar devam etmiştir. Ulaştığımız bu nokta, gerçekten baş döndürücüydü. Bizim dışımızda kalanların bildirimize olan düşmanlıktan gelen kin, haset ve nefretle başları dönerken, vardığımız bu noktada duymaya başladığımız nefes emniyeti dolayısıyla bizim de başımız dönmeye başlamıştı. Yaşamakta olduğumuz refah, yüksek medeni seviye, gayret ve şükürümüzü arttıracacağı yerde, nefsin hoşuna gidecek acayip bir miskinlik yolunu tuttuk. Bizans ve Fars kalıntıları hayatımıza karıştı. Yahudi'nin ve Haçlı'nın çeşitli oyunları artık ürününü vermeye başlıyordu.

Rönesans'ını yapan Batılı bir hayli zaman kazanmış, büyük hamleler yapıyordu. 17. yüzyılda biz, güven sarhoşluğu içerisinde derin bir umursamazlık yaşıyor ve onları hiç önemsemiyorduk. Bu önemsememe ve hafife alma, gururumuzu okşuyordu. Batı'ya karşı gittikçe nefrete dönüşen bu durum, onların bütün gelişmelerini gözetlememize, silkinip tedbirler almamıza, uzakta kaldığımız evrensel bildirimizin gereklerine uyarak yeni hamleler yapmamıza, tek kelimeyle kendimizi yenilememize de engel oldu.

Yeni Devir, 30 Ekim 1977

HEM MÜSLÜMAN HEM LAİK

- Laik adamdan dindar olur mu?
- Oluyor.
- Ne menem şeymiş onun dindarlığı?

- Önce bir alıntı yapalım da onun üzerinde belirtelim laik dindarlığı: “Babalarımız mezarlarından kalkıp bizi görseler, elbette kendi evlâdı olduğumuzu tanıyamazlar ve belki usûl ve efkârımıza hayran hayran bakıp, mesela, gazetelerimiz ıslahat ve terakkiyat gürültüleriyle memlu olduğu hâlde bizim muttasıl geri geri gittiğimizi ve din-i İslâm üzere olduğumuzu iddia ile beraber evâmir ve nevahi-i meriyyeyi tamamıyla aksine icra ettiğimizi ve Avrupa’yı taklit ile ileri gitmek dairesinde bulunduğumuz hâlde Avrupa’da cari olan rivâyet-i kanûn ve icra-yı ahkâmı, mükâfat ve mücazat ve terakkî-yi sanayi ve tevsi-i ticaret ve terfi-i hukuk ve usûl-i meşveret-i millîye ki esbâb-ı terakkiden hiçbirine taklit etmeyip fakat tiyatro yapmak, baloya gitmek, zevcesini kıskanmamak, taharetsiz gezmek misillü şeylerin tatbik edildiği” (Ziya Paşa, *Hürriyet*, 5 Nisan 1869). Nasıl dindarlıktır pes, bu anlaşılıyor değil mi? Böyle Müslümanlık olmazmış, Avrupa’nın sanayi gelişmesini, ticaret usulünü, hukuk düzenini, hürriyetini, kanun hâkimiyetini almamız gerekirken ancak bunları alır ve uygularsak ilerlememiz mümkün olabilecekken biz kalkmış Batı’nın kötü yanlarını taklit etmişiz, baloya, tiyatroya gitmeyi, eşini kıskanmamayı almışız; Allah’ın emir ve yasaklarını böylece önemsememiş, bu sebeple de ilerleyeceğimiz yerde gerilemişiz.

Üzerinde daha fazla açılmaya, konuşmaya bilmem lüzum var mı?

İşte söze dört dörtlük bir Tanzimat dindarlığı... Batı'nın iyi taraflarını almamız, ticaretini, sanayisini, hukukunu almamız icap ederken biz işin cürûfatına yönelmişiz, babalarımızın atalarımızın bizi tanıyamayacağı kadar dinden imandan uzaklaşmışız.

Ne Tanzimat kafası? Üç aşağı beş yukarı hâlâ böyle dindarlar, muhafazakârlar yok mu aramızda, hem de anlı şanlı kişilerden?

Dini topyekûn bütün sosyal hayatı düzenleyen eksiksiz bir manzume olarak değil de, bazı kişisel davranışları ayarlayan, bazı ibadetleri ihtiva eden bir inanış biçimi olarak gören, tanıyan az insan mı var?

Bu, laisizmin ta kendisidir işte.

Demokrasi ve laiklik üzerine nutuklar çeken, dersler veren, yazılar yazan nice ünlü kişiler gelsin gözünüzün önüne. Hepsi bu idrakin çevresinde halkalanmışlardır. Hem de adları Müslümana, milliyetçiye çıkmış nice aslanlar, kaplanlar...

Hemen her gün Batı, Batıcılık, Batılılaşma üzerinde duruyoruz. Onu kendi tarihî gelişimi içinde yorumluyor, ruh ve fikir haritasını çizmeye çalışıyoruz. Kendi uygarlığımıza nasıl bir aykırılık belirttiğini, Batı'ya yönelmemizden bu yana geçirdiğimiz değişimleri anlatmaya çabalıyoruz. Ayağa kalkışımızın hangi zincirleri kırmakla mümkün olabileceğini göstermeye gayret ediyoruz. Sanıyorum, söyleneceklerin daha başlarındayız. Tevfik Allah'tan...

Yeni Devir, 17 Kasım 1977

YENİ DÜNYA SANCISI

Batı'nın ve Batı çizgisinde yer alan içimizdeki menfaat gruplarının, Türkiye'de ağır sanayi kurulmasından rahatsız olduklarını bilmeyen yok artık.

Tanzimat'tan beri dışa bağımlı bir ekonomi politikası uygulanan ülkemizde, ilk defa bu olumsuz geleceğin çemberini kırma yolunda ciddi girişimlere tanık olan Batı ve Batıcılar, bu yerli sesi susturmak için olanca güçleriyle saldırıya geçmişlerdir. Türkiye'de başlayacak olan ağır sanayi atılımlarının Batılılar için anlamı çok büyüktür. Türkiye'nin bu atılımlar sonunda kazanacağı güç, yalnız güçlü bir Türkiye oluşturmakla kalmayacak giderek dünya politikasında yeni bir denge unsurunun ortaya çıkmasına yol açacaktır. İşte Batı asıl bundan çekinmektedir. Yani ülkemizde gerçekleşecek olan ağır sanayi hamlesi, ülkemizin sınırlarını çok aşan yeni bir dünya uyanışının çekirdeğini taşımaktadır. Uyanacak olan bu yeni dünyanın İslâm ülkeleri olacağından kimsenin kuşkusu yoktur.

Şimdi biz, Batı'nın gözünde sadece ağır sanayi kurma sancıları çeken bir ülke değil, bununla birlikte, bütün İslâm ülkelerini uyaran, ayıltan bir dönüm noktasında bulunuyoruz. Bu ülkenin insanları öncelikle bu inceliği görmelidirler. Ağır sanayi kavgası, yalnızca herhangi bir siyasal kuruluşumuzun ortaya atıverdiği herhangi bir konu olarak değil, gelişigüzel bir slogan değil, hatta yalnız Türkiye'nin sorunu değil, nihayet Ortadoğu'yu çok yakından ilgilendiren, onların bağımsızlıklarını tamamlayan bir dava değil, aslında dünya politikasının

yelpazesini değiştirecek yeni bir öz kavgasıdır. Yeryüzünde egemen bulunan kapitalist ve sosyalist dünya görüşlerine karşı yeni bir öz kavgasıdır bu.

Konuyu gerçek boyutları içinde görmek istiyorsak, sanayi tasarısına bu yanıyla yaklaşmalıyız.

Yeni bir dünyanın kurulması eylemi yatmaktadır sanayi davasında. Bu bakımdan bu davaya karşı çıkmak, Tanzimat'tan beridir her gün biraz daha tutsaklığı pekiştiren bir dünya görüşünün esaretine razı olmaktır.

Batı'nın da, Batıcıların da, bu esaretin sürüp gitmesinden yana olacakları olağandır.

Ama asıl üzüntü veren şey, temelde emperyalizme karşı çıkan bazı aydın kesimlerimizin bu ağır sanayi konusunu, siyasi bir kuruluşun sloganı sanarak Batı ve Batıcıların âdeta yanı başında yer alırcasına saldırılarda bulunmaktan geri durmamasıdır. Konuya küçük siyasal rekabet açısından yaklaşmak, büyük, evrensel gerçeklerin görülmesine engel oluyor.

Bu ülkenin gerçek aydınları, tam bağımsızlığın savaşını verenler, davayı küçük siyasi çıkarların üstünde tutmaya çaba göstermelidirler.

Yoksa nasıl yürür bu dava?

Omuzlarımızın üstünde tarihî bir sorumluluk vardır. Gelecek nesiller de bizi yorumlayacak ve bir hükme bağlayacaklardır. Tıpkı bizim, geçmişimizi irdelediğimiz, yorumladığımız, kıymet hükmüne bağladığımız gibi...

Aslolan davadır. Tarihî misyonumuzun bizden beklediği görevin bilincini taşımak zorundayız. Yeni dünyanın mimarları olmaktır bu çağ içinde bizden beklenen.

Şimdilerde, bu yeni dünyanın inşası için çok sancılı bir dönem yaşıyoruz. Bir kavşak yerindeyiz ya da bir dönemeçteyiz.

Sanayi kavgası, yeni dünya kavgasıyla özdeşleşmiştir, o kadar.

Yeni Devir, 11 Aralık 1977

CEHALET YAHUT İHANET

İlkokulun 5. sınıfına giden çocuğumun Sosyal Bilgiler kitabının 36. sayfasından küçük bir bölümü aynen alıyorum:

“Osmanlı İmparatorluğu’nda, padişahın gücü ve yetkisi sınırsızdı. Ülkenin tümü padişahın malı sayılırdı. O, isterse bir kimsenin bütün varlığını (malını mülkünü) elinden alabilirdi. Tapu senedini yok sayabilirdi. Ülkenin ve insanların kaderi, halkın canı, malı ve güvenliği padişahın iki dudağı arasından çıkacak buyruğa bağlı idi. Kimse ve hiçbir güç, onun isteğinin önüne geçemezdi. Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde, padişahların gücü ve yetkisi gittikçe arttı, bu yetki, Fatih Mehmet zamanında sonsuzlaştı.”

Bu kitabın ve diğer okul kitaplarının daha neresinde ne gibi saçma, yalan, iftira ve ihanet ifadeleri vardır bilemiyorum.

Herhangi bir adam tarihimizi istediği şekilde anlayabilir, yorumlayabilir. Kendi hain fikirlerinin açısıyla bakabilir tarihe. Ama bu tür bakışların ders kitaplarında yer alması, olacak şey değil.

Devrim sarası geçiren toplumlarda bile, bir süre sonra olaylarla geçmiş döneme bakış açısında bir ılımlılık belirdiği hâlde bizde tersi mi oluyor ne? Bu, ne menem iştir?

Dünya âlem bize gülse ya da acısa yeri var. Yahut düşmanlarımız ne kadar sevinse yeridir.

Şeflik devrinde bizlere okutulan tarih, bugün aynıyla, belki de daha kötü olarak çocuklarımıza okutturuluyor.

O zamanlar millet, korkusundan “gık” diyemezdi. Bağına taş basar otururdu, içine akıttırdı gözyaşlarını.

Demokrasi memokrasi derken rejim ipleri biraz gevşetince, ortam biraz değişince, bu tür yalan yanlışlar kısmen törpülenir gibi oldu.

Şimdi tekrardan mı hortlatılıyor bu çarpık anlayış?

Sosyalist ülkelerde bile kalmadı devrimcilik adına tarihe sövmenin, yutturmacanın bu kadarı.

Bu kitabı, nasıl ders kitabı yapar Milli Eğitim? Şunun bunun keyfi anlayışı, kasdî anlayışı, cehli nasıl resmî ders kitabı olur, hele günümüzde?

Bu adamlara şimdi kalkıp Osmanlı Devleti’ni mi anlatalım? Kanunlara, nizamlara, adalete bağlılığına dair sayısız örnekler mi sıralayalım? Padişahların yetkilerinin bugünkü demokrat ülkelerdeki devlet başkanlarından bile geniş olmadığını mu anlatalım?

Bu kitabı yazarlar, onun ders olarak okutulmasını onaylayanlar aydan mı geldi? Bir kavanozun içinde özel eğitim mi gördüler? Bu kadar tezkireler, tarih kitapları, üniversite yayını varken bunların hiçbirini görmediler mi?

Tarihimizde rastlanılabilen münferit bazı menfi olayları ve uygulamayı, bizim tarihî geleneğimizmiş gibi göstermek ya destanî bir bilgisizliğin yahut evet yahut emsalsiz bir ihanetin örneğidir.

Biz, geçmişte neyimiz varsa hepsini baş tacı edelim, bazı kötü örnekleri, uygulamaları görmemezlikten

gelelim demiyoruz. Geçmiş i irdelemek gereğini asıl biz gündeme getiriyoruz. Yanlışlıkları yargılamak ödevimizdir. Doğruyu, iyiyi bulmanın yöntemi budur çünkü. Ama kalkıp bazı istisnai olaylara dayanarak ters genellemeler yapmak, en azından "haramzade"liktir.

Yukarıya aldığımız cümleleri, bize düşman yabancı tarihçiler bile bu biçimde yazmaktan çekinirler. Onların gösterdiği sahte tarafsızlığı olsun gösteremiyor bizimkiler.

Yeni Devir, 19 Aralık 1977

LAİKLİK

Laisizm Batı'da, dinin toplum ve devlet üzerindeki hâkimiyetine son vermek için başlamış bir harekettir. Laikliğin kavgasını verenlerin hepsi temelde dine karşı olanlardır. Dinin yani Hıristiyanlığın oluşturduğu skolastik düşünce geleneğinin serbest düşüncüyü engellediği, müspet bilimlere hayat hakkı tanımadığı, büyük halk yığınlarının zararına olarak feodal düzenin koruyucusu olduğu, ulusal devlet oluşumlarına set çektiği, devletleri kendi sultanı altında tuttuğu ve onları Kilise'nin yararı doğrultusunda bir maşa olarak kullandığı gibi, gerçekten doğru gerekçelerle yola çıkan laisizm, aslında yaman ve azgın bir din düşmanlığını da ihtiva ediyordu.

Laisizm, dinin özüne yönelme ve onu Kilise'nin tasallutundan kurtarma hareketi değil, doğrudan doğruya dini, sosyal hayattan söküp çıkarma eylemidir.

Luther'in protesto hareketinden sonra hızla gelişen ve bir disiplin içinde dinle kavgaya tutuşan bu hareket, uyanan ve dış dünyaya açılan yeni sömürgeci gelişmelerle sermaye ve üne kavuşan Avrupa'nın kişiliğini, Kilise hegemonyasına kaptırmak istemeyen ulusal devletlerce de geniş destek görüyordu.

Netice olarak laisizm kavgayı kazandı.

Batı, Devlet ile Kilise'nin sınırlarını belirledi. Kilise artık devletleri elinde bulunduran bir güç değil, kendisini isteyen insanların tapınma ihtiyacına cevap veren ve böylece yalnız taliplerinin vicdanı üzerinde etkisini sürdüren bir kurum hâline geldi. Bu, bir bakıma kişilerin ruhsal konforunu düzenleyen fantastik bir alana hapsedilmesi idi Kilise'nin.

Kilise, devletler üzerindeki hâkimiyetinin son bulması üzerine, yani devlet iddiasını terk edince, bu kere

de devletler tarafından kendisine fahriyen ilgiler ve iltifatlar buldu. Çünkü devletler Kilise'yi kendileri için artık asla tehlikeli görmüyorlardı. Fakat insanoğlunun fitratında var olan din ihtiyacı, devletlerin varlığı için gerekli birçok moral unsurları taşıdığından, devletçe korunması hatta desteklenmesi gereken bir kurumdu Kilise. Bu bakımdan Batı, geliştirdiği yeni devlet anlayışında, devlet iddiasını yitirmiş olan dine saygılı davranmayı lüzumlu bir ilke olarak benimsedi. Ona bazı alanları bir hediye gibi sundu. Doğum, nikâh, yemin gibi merasimleri ona terk etti.

Kilise ise ister istemez kendisine terk edilen bu alanlardan memnun göründü. Çünkü mukabil direnmelerin artık kendisi için hiçbir anlam ifade etmeyeceğini, kayıplarını kazandırmayacağını çok iyi biliyordu. Mevcudiyetini korumanın bile çok güç olduğu bir noktadaydı. Laik devlet akımıyla anlaşarak hayatını sürdürmeye razı oldu. Manevi etkinliğini kurtarmanın, mal varlığını korumanın başka yolu kalmamıştı. İş gücünü kaybetmiş yaşlı bir baba gibi unutulup bir tarafa atılmaktansa göstermelik bir saygıyla bayramlarda yanına gelinip eli öpülen bir baba gibi muamele görmeye razı oldu.

Kısacası kendisi devletlere karışmıyordu artık ve devletlerse kendisine müdahale etmek gibi herhangi bir saygısızlıkta bulunmuyorlardı. Dinle devlet ayrılmıştı. Din, yani Kilise, kendine bırakılmış olan alanda tamamen bağımsızdı.

Batı laisizmi, böylece devleti dinden ayırmış, kendine göre devlet yönetimine bir bağımsızlık kazandırmış oluyordu ve dini de kesinlikle devletin hâkimiyetine tâbi kılmaya, onu kontrolü altında tutmaya yönelmiyordu. Yani din, devlete bağlı bir kurum değildi, müstakildi...

Yeni Devir, 28 Ocak 1978

TEKRAR ÇIĞLIK

Elimizde bazı kozlar olmadıkça Batı'nın bizi ciddiye almayacağı tabiidir, diyoruz. Biz Batı'ya muhtaç ve mahkûm kaldığımız sürece, onların da bize önem vermeye mecbur bulunacağı bazı imkânlarla malik bulunmadığımız sürece, daimi olarak hakları çiğnenen insanlar oluruz.

Biz, istediğimiz kadar kendimizi Batılı saymaya, ilan etmeye devam edelim, katiyen önemsemez bunu Batı, aklımıza güler. Bu durumumuzu, bizi daha kolay sömürmeye bir araç gibi kullanır. Ayağına, kendiliğimize gittiğimiz için sevinir.

Şimdiye kadar hep böyle olmadı mı?

Kraldan fazla kralcı olmanın cezasını az mı çektik? Batı'nın bize oynadığı oyunların, hatta bize oynattığı oyunların haddi hesabı var mı?

Ama bunların hiçbirisinden gerekli dersi almamışızdır. Bu konular ancak zaman zaman iç siyasal çekişmelerimizde, yani iktidar muhalefet kavgalarımızda, sadece birer eksik, yanlış ve yüzeysel tartışma ve suçlama konuları olarak yer aldı. Açıkçası, "tencere dibin kara, seninki benimkinden kara" biçiminde birer iç polemik vesilesi oldu. Velhasıl köklü ve değişik bir yönetim politikası şeklinde ele alınıp yürürlük kazandırılmadı. Bütün yönetici kadrolar, üç aşağı beş yukarı, aynı gelenek içinde yer aldılar. Bu kısır döngüde birbirinin vârisi oldular.

Muhalefetteyken söylenenlerin, iktidara gelince yutulduğu, uyutulduğu garip talihli bir ülkedir Türkiye. Devlet yönetimini yüklenenleri bazı konular bir anda, statik bir tavrın çemberine alıyor hemen. Onun dışına çıkmayı, ya devlet adamlığının şanına, ciddiyetine aykırı görmeye başlıyorlar, ya da öyle davranma-

dıkları takdirde kendilerini iktidardan alaşağı edecek evrensel güçlerin hareketi karşısında telaşa düşüyorlar. Dolayısıyla bu statik döngü devam edip gidiyor.

Anlaşılan, Batı bu işin tezgâhını iyi kurmuş.

Devlete adımını atan her devletlü, aynı yerlerinden yanıyor hep. Yani bir bakıma karakteri belli bir ateş bu. Hiçbir sürprizi yok.

O kadar sürprizi yok ki, bize karşı tavrı, edası o kadar belli ki Batı'nın. Ondan her sille yiyište, sanki ilk defa başımıza geliyormuş gibi hayret etmek, esefler etmek anlamsızlıktır.

Batı'nın bize karşı geleneksel tutumunda meçhul kalan, yorum bekleyen veya tasdik edilebilir hiçbir hususiyet yoktur. Hepsi malum ve açık...

Biz onun için herhangi bir önem belirtmiyoruz asla.

Bizden korkacakları bir şeyimiz yok ki bizi önemse-sinler. Bize muhtaç değiller ki bizi sayınsınlar. Asıl bizim kendimizi onlara muhtaç sayan ve bunu gelenekleştiren. Böyle olunca onlardan medet ummak, bazı haklarımızı çiğnememesini beklemek, kediye ciğer emanet etmek gibidir.

Ey akıl ve idrak sahipleri!

Biz neye benziyoruz bilir misiniz? Çeşme başında susuzluktan çatlayan birine benziyoruz. Servetini yemekten korktuğu için ölüme giden bir cimriye.

Yalnız başımıza ve mevcut imkânımızla Batı bize zırnık vermez, ehemmiyete almaz bizi.

Gırtlığımızı paralarcasına bağırarak söyleyelim: İslâm dünyasına yönelelim!

Gerisi laftır ve tarihî yanılmaların tekrarıdır.

Yeni Devir, 14 Mart 1978

SEBEP KALKIYOR MU ACABA?

Batı'nın bizi önemsemesi için hiçbir gerekli sebep yoktur ortada.

Yani Amerika'nın ambargoyu kaldırması, Uluslararası Para Fonu'nun kalkınmamıza yardımcı olmak gayesiyle para vermesi, Ortak Pazar'ın bizi harici saymaması için bir sebep var mı?

Konuyu soğukkanlı olarak ele alıp konuşalım: Niçin, hangi sebeple Batılı devletler bizi tutsunlar? Mesela Kıbrıs meselesinde desteklenmemiz için Batıca muhter sayılacak bir mesnedimiz var mı?

Devletlerarası ilişkilerin düzenlenmesinde başlıca iki dayanak noktası söz konusu olabilir. Bunlardan birisi tamamen psikolojiktir. Bir devletin bir devleti veya bir milletin başka bir milleti sevmesinde veya nefret etmesinde psikolojik tutum ve gerekçeler önemli rol oynar. Bu psikolojinin aşılması öyle kolay değildir. Mesela Batı'nın kamuoyu, Yunan'ı bize tercih eder. Aydını da halkı da öteden beri şartlanmıştır. Hâlihazırda Yunan'la hiçbir çıkar alışverişi olmayan bir Batılı devlet bile, bir önyargı hâlinde elbette Yunan'ı bize tercih etme şartı ve geleneği içindedir. Bu tercihinde tarihî bir derinlik, aynı uygarlık temeline bağlı olma gerçeği veya zannı, kendisinde öyle bir psikolojik dinamik oluşturmuştur ki onu bundan koparmak, artık mümkün değildir yahut çok zordur.

Aynı durum, İslâm ülkeleriyle bizim aramızda da görülmekte değil midir?

Kısacası, psikolojik şart belki bir şey değil ama çok önemli, belki de ilk etkidir. Uluslararası ilişkilerde,

diğer önemli dayanak noktası, karşılıklı menfaat alış-verişidir.

Bizim Batı'yla ilişkilerimiz, psikolojik bir zemin üzerine değil, karşılıklı çıkar hesapları üzerine oturmaktadır. Velez bizim hasbî Batı yöneticilerimiz tarafından olmasa bile, Batı'nın bize bakış açısı bakımından aynıyla böyledir.

Bir önyargı olarak hiçbir Batılı devlet bize karşı psikolojik bir bağ, peşin bir sevgi içinde değildir. Ancak menfaatinin ölçüsü nispetinde bizimle ilgilidir.

Durum böyle olunca şimdi bizimle iyi münasebetler içinde bulunan, kendileriyle aynı paktta bulduğumuz Batılılar, dünyada belirecek muhtemelen yeni menfaat dengelenmelerinde elbette ki bizden tereddütsüzce vazgeçebileceklerdir. Karşılıklı menfaate dayanan ortaklıklar, yeni ve daha büyük menfaat hesabı karşısında tabii ki dağılacaktır.

Biz, Batılı dostlarımızdan jeopolitik bakımdan bir önem belirten coğrafyamızın karşılığını istemekten gayri hiçbir mesnede dayanmayan bir hürriyet belirttiğimiz sürece, daimi bir dostluk beklemeyelim. Açıkçası coğrafyamızın hatırı için Batı bizi kendine muhatap etmiştir. Yani bizzat kendi öz savunmasının gereği olarak bizi yanında tutmaktan başka sebep yoktur. Bu savunmasının mahiyet değiştirmesi gerektiği an, yani başka menfaat hesapları gündeme gelince, Türkiye'nin rahatlıkla feda edilebileceğini aklımızdan çıkarmayalım, tabii olanı da budur.

Şimdilerde bakıyorum da, galiba Batı'nın bizi önemseyen şu meşhur tek sebebi de, hürriyet değişiminin sancıları içinde gibi...

Yeni Devir, 24 Mart 1978

SIRTLAN

Türkiye Tanzimat'tan beridir dışa bağımlı bir hayat yaşamıştır. Politikasından kültürüne, ekonomisine kadar her alanda Batı'nın yönlendirmesine açık kalmıştır. Zaman zaman bazı basiretli yöneticilerin çabalarıyla, bu bağımlılığın çemberi kırılmak istenmişse de, bu çabalar dış güçlerin ve onun yedeğinde yürüyen iç güçlerin çeşitli engellemeleriyle karşılaşmış, bu yüzden de uzun ömürlü olamamıştır.

Batı'nın Türkiye için biçtiği hayat, tam anlamıyla bir müstemleke hayatıdır. Batı'nın bu tutumu hiçbir dönemimizde değişmemiştir. Bizim samimi olarak Batılılaşma isteklerimiz, gayretlerimiz, asla Batılılar nezdinde bizi kendilerinden saymalarına vesile olamamış, hakkımızdaki anlayışlarını değiştirmemiş, bizi bir sömürge alanı kabul etmelerini önlememiştir. Bu bakımdan bizim Batılılaşma çabalarımız, Batı'nın bizi sömürmesi için gerekli iç koşulları sağlamaya yaradı. Batı hayranlığı, onun üstünlüğüne inanma ve güvenme, kurtuluşumuzu Batılılaşmada görme, ona yaranmaya çalışma, hep Batı'nın bizi sömürmesine alanlar açmaya sebep olmuştur. Batıların içimizden satın aldıkları bir yana, samimi olarak Batıcı olanların bu tutumu, kuzunun kurdun ayağına gitmesine benzer. Batı bu kuzuların sayesinde, tabiri caizse bütün sürülerimizin içine sırtlanlar gibi saldırmıştır.

Batı sırtlarının saldırılarından hiçbir sürümüz kurtulamadı. Kültür, ekonomi ve siyaset alanındaki boşluklarımız, parçalanmalarımız hep bu sırtlanın marifetidir. Ve bir o kadar da -ister fahriyen olsun isterse menfaati icabı olsun- Batı'ya gel gel diyen Batıcıları-

mızın marifetidir. Tanzimat'la başlayan bu marifetleri üzerinden 139 yıl geçmesine ve bu kadar zaman içinde başımızdan geçen sayısız maceraların bu gerçeği doğrulamasına rağmen, hâlâ bu geleneği idrak etmeme-ye pes doğrusu! Geçelim Tanzimat'ı, Meşrutiyet'i, 50. yaşını gerilerde bırakmış, şu saçları aklaşmış "devr-i dilârâ-yı Cumhuriyet"te bile, Batı'yı, sırtlan hüviyeti içinde görebilenler kaç kişi?

Hani o sağda solda "tam bağımsızlık" nutku çekenler, "sömürüye paydos"çular, "kahrolsun"cular, "yabancı sermayenin yerli uşakları" diye bağırıp çağır-ıranlar, "bu düzen değişsin" diye mangalda kül bırakmayanlar, "Ortak Pazar'a hayır" diyenler, nerededir şimdi? Kendi işlerine geldiği zaman değil, milletin işi-ne yarayacak şekilde ve yerde konuşsunlar. Cevap isterim, mütalaa beklerim, şimdilik şu konularda:

Bir; IMF ve Dünya Bankası ve kredi çevrelerinin akıl hocalıklarına ne buyuruyorlar?

İki; Kıbrıs konusunda fikirleri nedir?

Üç; Sanayi Bakanlığı bütçesinin 15,5 milyardan 3,5 milyara indirilmesi karşısında ne düşünüyorlar?

Yeni Devir, 3 Şubat 1978

BATI UYGARLIĞININ İNSANI

Getirip öyle bir darboğazda bıraktı ki insanı Batı uygarlığı, öyle bir inançsızlığın, ülküsüzlüğün ateşine attı ki çağı öyle bir çözülmenin, dağılmanın içinde yaşıyoruz ki ne insanın insanla ne de insanın devlet dâhil hiçbir kurumla soylu bir bağı kaldı.

Çocuğuna yabancı, ondan kendisini sorumlu tutmayan bir insan, uzak ve yakın çevresiyle nasıl halleşebilir; bir kurumu ya da bir inancı kendine nasıl rehber edinebilir?

Bir anarşidir kol gezen içimizde, yanımızda, dünyamızda. Ruh disiplini olmayan bir hayat şartının uyurgezer bir sürüsüdür bugün insan. Fıtratından uzak düşürülmüş, garip bir sürgün hayatı yaşatılıyor kendisine.

Batı uygarlığı aslında bir uygarlık olmaktan da çıkmıştır. Batı'nın bazı cins kafaları bu uygarlığın tükendiğini yana yakıla dile getiriyorlar. Tekniğin himayesinde ayakta tutulmak istenen bu uygarlık, can çekişme nöbetleri geçiriyor.

Bu ruh boşluğunda daha fazla yürüyemez insan. Kişinin iç ihtiyacını, boşluğunu, açlığını makine doyuramıyor. Daha çok yalnızlığa itiyor onu.

Bir içgüdü hâlinde, arayışlar içindedir insan oğlu bugün. Fıtratından gelen bir dürtüyle bir şeyler aramaktadır. Sezgileri kendisini, kaybetmiş olduğu ruh iklimini keşfe zorluyor. Bilinçle değil, sezgiyle, bir "arama" yolculuğuna çıkmış hâli var.

Açlığını doyurur zannıyla, garip ve çılgın denemelere koyuluyor. Serserilik, anarşi, seks ihtiyacı, çeşitli sarhoşluk iptilaları, aslında onun iç açlığını doyurma denemelerinin çarpık, dengesiz tezahürlerinden başka nedir ki? Bütün bu denemelerinden, daha aç, daha bitkin, daha bedbin olarak çıkıyor hep. Deva olacağı sanılan her yeni ilaç, onu daha da zehirliyor. Her çoğalan eşya, yalnızlığını çoğaltan bir vesile gibi... Günlük hayatının inzibatı, güvensizliktir. İşinden eşine kadar, kendine kadar, bir güvensizlik kol geziyor içinde. Bu inzibat aslında, hayatını zapturapta bağlayan bir güç değil, aksine kendini darmadağın eden bir ruh ihtilalinin ajanıdır sanki. Her an yolunu kesecek birileri varmış gibi tedirgin, güvensiz, telaşlı adımlarla sürüklüyor günlerini. Kimseciklerin kendisini düşünmediğine, sevmediğine, acımadığına inanıyor. Çevresiyle ilişkisinin karşılıklı menfaat sınırları içinde hapsediğine inanıyor. Bunun için de kendisi de, kendini savunmak adına kimsecikleri sevmiyor, kimseye acımıyor. Apartmanından birisi ölse, hiç aldırıyor. Yolda birisini dövülüyor görse başını çevirip bakmak istemiyor. Birileri kendisine misafir olsun istemiyor. Kimsenin yemeğini yemiyor, kimseye yedirmiyor. Ferdî, korkak ve yalnızlık dolu, kalabalık bir dünyada yaşıyor insan...

Batı uygarlığının insanı, bir trajedin destanını yansıtıyor günümüzde.

Zavallı ülkelerin idealize ettiği uygarlığın insanı bugün böyledir. O uygarlığı benimseyenlerin yol aldığı yol da bir başka yol değil elbette.

Yeni Devir, 5 Mart 1978

KOZLARIM KIRILINCA

Batı'dan rağbet görmek isteniyorsa veya hiç olmazsa Batı'nın hakkımızı ketmetmesine mani olunmak isteniyorsa herkes bilmelidir ki bunun da yolu yordamı vardır.

O da şu: Bütün dünyaya karşı, bizim de elimizde bazı kozların bulunması.

Ne gibi kozlarımız olabilir: Güçlü bir sanayimiz yok, çok kalabalık nüfusa, yani çok yoğun bir insan potansiyeline sahip değiliz, yeraltı kaynakları bakımından bugün için dünyanın bizsiz yapamayacağı bir özellik de belirtmiyoruz, zirai mamullerimize de kimseler pek muhtaç değil, vazgeçilmez bir turistik fevkaladelik arz ettiğimize de itibar edilmiyor, önemli ticaret filolarımız da bulunmuyor. Neyimiz var yani?

Yalnız stratejik bakımdan mühim bir coğrafyaya malik bulunmak ve onun avantajını kullanarak dünyada rağbet kazanmak, bir çıkmaz sokaktır. Hızla değişen bir çağ ve onun tekniği karşısında, bir zamanlar için önemli olan stratejik bölgelerin önemini aynıyla koruyacağı elbette düşünülemez. Gelişen tekniğin, değişik stratejiler getireceğini aklımızdan çıkarmayalım.

Kaldı ki dünya, süper güçlerin karşılıklı pazarlığıyla sürekli olarak değişmeye maruzdur ve birçok ülke istese de istemese de süper güçler arasında değiş tokuş konusu olmak talihıyla karşı karşıyadırlar hep.

Hâl böyleyken, peki biz ne yapabiliriz? İyice bilelim ki, biz mevcut durumumuzla, dünyanın doğrudan doğruya zatımıza muhtaç bulunduğu hiçbir hususiyet

sahibi değiliz. Yani biz, bizzat kendi muhtevamızdan gelen bir ağırlıkla, dışımızdaki dünyayı kendimize ram kılacak bir mevkide bulunmuyoruz.

Dünya bize, “biz” olduğumuz için pek muhtaç değildir. Onun bize ihtiyacı, bizzat kendi politikasının ve zati stratejisinin gereği ölçüsündedir. Bu noktaya dikkat isteriz. Kısacası dünya, yani süper güçler için Türkiye, tek başına bir problem değil, ancak onların kendi özel hesapları açısından önem belirten bir ülkedir. En başta bunu bilelim.

Mesela Osmanlı Devleti, dünya için büyük bir problemdi. Dünyanın siyasi dengesi bakımından hesaba alınması zaruri bir kuvvetti. Keza dünya ekonomisi için bir önem belirtiyordu. Yani bizzat kendi varlığından gelen bir ehemmiyeti vardı. Bu ehemmiyeti, çöküş döneminde bile olanca ağırlığıyla devam ediyordu. Dünya için bir süper güç olmaktan çıkmış gibi görünmesine rağmen, ancak süper güçlerin işbirliği sonucunda yıkılabileceğine inanılıyordu. Onda her an yeni bir dinamiğe dönüşebilir bir potansiyel bulunduğunu, onun her çöküş görüntüsünün aslında suni ve geçici bir görüntü olduğunu biliyorlardı. Ondandır korkuyorlardı.

Dünyaya karşı, ayrı bir dünyayı Osmanlı Devleti. Ayrı hesapları olan, ayrı kişiliği olan bir dünyayı temsil ediyordu. Ayrı bir bildiri sahibiydi.

İşte bu ayrıcalıklar ona bir ağırlık biçmişti.

Elinde kozları vardı.

Bu yüzden ister dostu için, ister düşmanı için bir önem belirtiyordu. Onu hesaba katmadan, dünyada herhangi bir kararın alınması imkânsızdı. Bizatihi onun kendi mevcudundan gelen bir vakıydı bu.

Şimdi Türkiye olarak bu imkânlardan yoksun bulunuyoruz. Farklı bir gerçeğin çemberi içindeyiz. Kozlarımız kırılmıştır. Yani bir şey yapacak durumda değiliz.

Öyle mi?

Hayır! Her şeye rağmen yapılabilir, yapmaya mecbur olduğumuz çok şey, birçok şey var.

Yeni kozlar bulabiliriz, yani kozlarımızı bütünleştirebiliriz.

Yeni Devir, 25 Mart 1978

ÇAĞIMIZ İNSANI GÖNÜLLÜ ESİR

Batı uygarlığının teknolojiyle özdeş gelişmesi, insanı ülküsüz bırakmıştır.

İnsanın içini düzenleyen asil, anlamlı bir iddia taşıyor artık Batı uygarlığı. İnsan makinenin tabii bir uzvu durumuna düşmüştür. Belki makinenin en önemli uzvu, belki onsuz makinenin çalışmadığı bir uzvu, ama makine işte.

Makinenin çalışması için nasıl bir bakım gerekirse, nasıl ki makine yağlanma ve yıkanmaya muhtaçsa, insan da tıpkı onun gibi, yemeye, içmeye ve çiftleşmeye ihtiyaç duyan bir makine hâline gelmiştir. Yaşayışına yardımcı olan eşyalar, makineler, hâkimiyetinin değil, tabii zevklerinin, hayvansal güdülerinin ihtiyacını kolayca yerine getirmek görevindedir. Bu, ihtiyaçların yerine getirilmesiyle, yürürlükte olan makine nizamının aksamaması adına şart.

İnsan bu nizamın tutsağı edilmiştir. Tutsak olduğunun bilincinden bile yoksun, garip bir tutsaktır bu çağda insan. Mısır ehramlarını yapmak için kullanılan insanlar, tutsak olduklarını biliyorlardı. Çağımızın insanıysa özgür olduğunun zannı içinde, gönüllü olarak esirdir.

Gayesi, ufku sınırlandırılmıştır bugünkü insanın. Daha çok kazanmak, daha çok eşya edinmek, vesaire, bir de, daha çok yaşamak.

İnsan olarak yaratılmış olmanın derin, soylu hikmetleri üzerinde yol alması istenmiyor insandan. Niçin geldi dünyaya, neler yapmaya memurdur, dünya niçin,

neden var olmuştur, gibi ezeli sorular, beşerî kaygılar, içinden sökülüp alınmıştır. Bunları düşünmenin, ruhi hassasiyetin ve kemalin yolu tıkanmıştır. İncelemenin, derinleşmenin, erginleşmenin, anlam kazanmanın uzağına itilmiştir insan. Öteyi, öteleri, ötenin ötesini, yer yüzünü, gökyüzünü, toprak altını, yeniden dirilmeyi, hesap vermeyi, büyük sevinci, soylu ıstırabı, bütün varlıkların özellikle insanın kutsallığını, insana karşılık beklemeden yardımda bulunmanın ulviyetini, eşyaların da, gövdesinin de geçiciliğini tefekkür ettiren, kendisini öylece düzenleyen bir çağda yaşatılmıyordur insan.

Büyük bir ülküsü yok insanın.

Küçük, gündelik işi, ihtiyaçları, onları karşılayan araçları, monoton, makine düzeninde bir yaşayışı var. Kendi ve nihayet yakın çevresini aşmayan bir dünyası ve çok silik gayeleri var.

Bütün beşeriyeti kucaklayan ülküden yoksun.

Eti ve kemiği aşan endişeleri yok.

Acıları, hüznüleri, sevinçleri, mutlulukları basit, kişisel, geçici, ölümlü...

Ölümsüzlüğe yabancı. Ölüme de yabancı.

Bir inanç tereddidi bile yaşanıyor. İnanca yabancı bir hayatı sürüklüyor. İnanca muhtaç olduğunun farkına varmaması için, her şeyi hazır bulmuş dünyasında. Tanımadığı, bilmediği inanca bir önyargı biçiminde karşı olmanın pratik eğitimi verilmiş sadece, inanç adına, inanç yerine. Asıl inancın farkına varmasını diye, bir oyalama, avutma çarkı kurulmuş. Eşyalar, makineler konulmuş önüne, bir çocuğa verilen oyuncaklar gibi.

İnanca muhtaç olduğunu fısıldayan her vesilenin önüne duvar örülmüş. Tabiatla, tâbilikle bağları kopa-

rılmış. Azat edilmeye yabancı bir köle olarak onu tutmak, bu uygarlığın, Batı uygarlığının ve onun teknolojisinin temel şartıdır.

Bu uygarlığın yaşamasını şart görenler, bunda yarar bulanlar, insanları inançsız, ülküsüz bir sürü hâlinde tutmaya, bütün dehalarıyla seferber olmuşlardır. Aklın olanca fitnessi, Batı uygarlığının yaşamasına kira edilmiştir. Bu, inançsızlığın uygarlığıdır. Bu, insanı saptırmanın uygarlığıdır; insana aykırılığın, düşmanlığın uygarlığıdır.

Ruhun tükeniş destanıdır Batı uygarlığı. Bu, bir çağdaş uygarlık değil, çağın hafıza ve ruh ihtilalidir, çağın ihtilacının müsebbibidir.

Yeni Devir, 15 Mayıs 1978

ALİŞMIŞLAR BİR KERE

Halk demiş bir kere “Gâvurdan dost olmaz” diye “Oynaşa güvenen ersiz kalır”, “Çarşıya pirince giderken evdeki piriñten olma” diye...

Bizse halkın yüzyıllardır içinde bulunduğu bu bilince, illa başımız taştan taşa değince, çaldığımız kapılar yüzümüze çarpılınca, çaresizlikten bitap düşünce ulaşıyoruz ancak. Aynıyle yaşayınca, hayattan dersler alınca varıyoruz bu sonuca. Oysa bu halk biliminden ve bilincinden yola çıkacak olsak, gereksiz tecrübelerle girişmeden, boşuna vakit kaybetmeden kurtulmuş oluruz. Tecrübeyle sabit olmuş sonuçları, durumları, yeni baştan tecrübeye kalkmaya hiç gerek yoktur.

Galiba üç çeşit insan var: Biri, tecrübe edilmiş hususlardan yararlananlar olmalı. Bunlar akıl ve izan sahibi olanlardır. Görünen köye kılavuz istemezler. Eski tecrübelerden yararlanırlar. Hikmet erbabıdırlar. Deneyden geçmiş kesin sonuç alınmış, kanunlara bağlanmış hususları, yeni baştan laboratuara almazlar, tekrardan denemeye koyulmazlar. Keşfedilmiş bir şeyi tekrar keşfetmeye çalışmak akıllı adamın işi değildir.

İkinci çeşit insan ise ömrünü, denenmişleri yeniden denemelerle geçirir. Bir boş çabadır, anlamsız bir vakit kaybıdır bunların yaptığı. Gerçi neticede aynı sonuçlara ulaşır ama zayi olan zamandır, emektir, mesaidir. Güvensiz, müteredit, akli kıt olanlardır bunlar. Akrebin sokuculuğuna inanmak için, kendilerini akrebe sokurmaktan pek farklı değildir bunların durumu. İlla ki canları yanmalı. Gerçi canları yanınca akılları başlarına gelir ama ne fayda!

Üçüncü çeşit insansa akrep soktuktan sonra bile akılları başlarına gelmeyenlerdir. Dönüp hayretle akrebe bakarlar, akrebin bu sokuşunu, akrebe ait olmayan bir vasıfla yorumlamaya kalkarlar. Sonsuz bir tecrübeye sokarlar kendilerini akreple. Akrep mutlu, kendileri hayrette, böylece devam edip gider.

Ben derim ki: Bizim Batı karşısındaki tutumumuz işbu üçüncü adama benzer. Tanzimat'tan beridir, sokar bizi bu akrepler. Gövdemiz, zehir kâsesine dönmüştür. 140 yıldır, sokulmadık azamız kalmamıştır.

Öyle gelir ki biz bu zehrin tiryakisi olduk. Kurdun ayağına, kendi ayaklarıyla giden kuzular gibiyiz. Hani o masallardaki gibi, bir vampire yakalanıp kanı emildikten sonra, bu işin hemen tiryakisi oluveren, geceleri kendisi kalkıp uyurgezer gibi vampir arayan insanlar misali. Yahut kendisini kırbaçlatarak ancak şehvî tatmine ulaşan bir mazoşist gibi mi desek?

Fuzulî'nin ilahî aşk yolunda söylediği:

Yani kim çok belâlalara kıl mübtelâ beni mısraındaki derin vecd ve teslimiyet ruhunu ters yüz ederek, içinde bulunduğumuz feci fiilî duruma uygulayabiliriz, daha doğrusu tercüman kılabiliriz.

Bir gâvur soksun da bizi, bu Amerika mı, Rusya mı, Çin mi hiç fark etmez.

Sürekli olarak biz, olanak ve seçenekler arayalım hep kendimizi sokturmaya. Biri olmazsa biri... Ama mutlaka biri... Alışmışız ya, birinden yüz bulamazsak öteki alternatifi kollamamız mecburi.

Sana derim sana Amerika, eğer ki sen şu ambargo-yu kaldırmazsan, şu Kıbrıs meselesinde bizi sıkboğaz etmeye devam edersen, biz dahi başka akrepler, başka vampirler ararız. Alışmışız bir kere!

Bu mesele etrafında bir yığın atasözü geliyor aklıma ya, dursun bir tarafta.

Şu var yalnız, bu sözlerin cümlesinden ben milleti mi tenzih eylerim.

Sözüm, aydın geçinen bir avuç kişiyedir ve de onların her türlü örgütlerinedir. Örgütleriyle 140 yıldır uluorta ötenleredir.

Yeni Devir, 6 Haziran 1978

SOYGUNCULAR

140 yıldır kendi öz evimizin sahipliğini Batıcılar yapıyor.

140 yıldır Batı, bu Batıcılarla ortaklaşa evimizi soymaktadır.

Evimizin her soyuluşunda, ev sahibimiz yaygarayı basarak, evin soyulmasından zarara uğrayan masum hane halkını, yani çoluk çocuğu suçlamakta, Batı'yı temize çıkarmaya çalışmaktadır. Gerçek suçluyu; bizim gerçek dostumuz, örnek almamız gereken medeni dostumuz, büyüğümüz, olarak gösteriyor ev sahibimiz.

Ev sahibimiz, Batı tarafından evimize sahip kılındığı için, bu sahiplik elinden alınmasın diye, sürekli bu kırk haramileri, yani Batı'yı temize çıkarmak görevindedir.

Ev sahibimiz, bu kırk haramilerden hem korkmaktadır hem de onları sevmektedir. Onun korkmadığı ve sevmediği, hane halkıdır sadece.

Hane halkını hiç ciddiye almaz.

Hane halkının kendisini tepeleyemeyeceği bir güçte olduğunu bilir. Reşit değildir hane halkı çünkü. Hane halkının rüştünü ispatlayacak bir çağa gelmemesi için bütün tedbirleri elinde tutmuştur. Hane halkının reşit ve âkil olmaması için, bütün yolları tıkamıştır. Hane halkını ya kendi gibi işbirlikçi ya da kendine tâbi beyinsiz kişiler olarak yetiştirmeye çalışır hep. Arada bir kendine aykırı gibi yetişenlere karşı da çok merhametsizdir. Onu kırar, hane halkının öteki üyelerine kırdı-

rır. Evin soyulması dâhil, bütün kabahatleri ona yükler; hain ilan eder onu.

Batılaşmaya, uygarlaşmaya onun mani olduğunu, bu yüzden adam olamadığımızı, ilerleyemediğimizi, dostlarımıza güven veremediğimizi, saygınlık kazanamadığımızı ileri sürer. Hatta ülkeyi onun sömürdüğünü, ağalık ve patronluk yaptığını, dini siyasete alet ettiğini, ülkeyi darboğazlara onun götürdüğünü, içinde bulunduğumuz kötü durumlardan onun yüzünden kurtulamadığımızı iddia ve ilan eyler. Hane halkını bunlara düşman eyler. Hatta hane halkının her üyesini her üyesine düşman eyler. Onlar birbirini kırsın ki kendisi rahat eyleye. Ağababalarının sömürsü devam eyleye!

Bu birbirini kıranlar da zanneder ki vatani kurtarıyoruz. Zannederler ki hizmet görüyorlar.

Sömürü düzenin devamı için, yazılmış bir senaryoyu oynadıklarının farkında olmadan, kırarlar birbirini. Onlar birbirini kıradursunlar, hanenin bir kısım öteki üyeleri de bunlara kâh alkış tuta kâh kıza, soygun üstüne soyguna uğrar hane...

Bir, bir buçuk asırlık kırımı dindirmenin, bu talanı geri çevirmenin yolu yok mudur?

Çok zordur ama vardır yolu.

Dostu düşmanı iyi tanımak lazım önce...

Kimdir dost? Beliren her türlü dış ve iç meselelerimizde, kayıtsız şartsız bizi tutan ülkelerdir dostumuz.

Düşmanımız kimdir? Beliren her türlü dış ve iç meselelerimizde, şart ve kayıtlar ellerinde olduğu hâlde, düşmanlıktan bir dem geri durmayanlardır. Yani topyekûn Batı dünyası... Kuzey ve Doğu ülkeleri bile

olsalar, hepsini tek'e irca ederek "Batı" dediğimiz dünya. Aldırmayın, aldanmayın onların kendi aralarındaki bazı düşmanlık görüntülerine, rejim farklarına. Onların hepsi bir tek millet gibidirler, hatta bir tek devlet gibidirler. Onların birbirine düşmanlıkları, karşıtlıkları, bir deyyusun karısına küstüğü gibidir, o kadardır. Birbirinin kuyruğuna bassalar bile, birbirlerini incitmezler, acıtmazlar. Bunlar, ancak kendi dışlarında kalan dünyanın canını yakmaya, kanını emmeye memurdurlar.

140 yıldır bizi bunlar sömürüyor. Bizi ve bağrımızdan kopardıkları kardeşlerimizi bunlardır sömüren. Evlerimizi soyanlar bunlar...

Bunlar ve bunların uşaklarıdır düşmanlarımız.

Kendi kendimizle, kendi kardeşlerimizle buluşarak, birleşerek defedebiliriz bunları.

Bu çok zor, fakat imkânsız olmayan birleşmeye bel bağlamamız gerekli.

Yeni Devir, 7 Haziran 1978

MECBUR MU BATI

İşin doğrusu, Batı'nın bize itibar etmesi için hiçbir sebep yoktur. Yani hiçbir zorlayıcı sebep yoktur, Batı'nın bizi adam yerine koyması, hakkımıza riayet etmesi için.

Bunu böylece bilmeliyiz.

Batı, bize muhtaç değildir. Kendi kendimizi hiç boşuna dev aynalarında görmeyelim.

Batı'nın bizsiz yapamaması için neyimiz var elimizde? Bir ipimiz, bir kuşağımız işte, meydanlarda dolaşıp duruyoruz.

Adamlar ne endüstrimize muhtaçtır, ne de ziraatımıza. Öyle petrolümüz metrolümüz de yok görünürlerde. Yani Batı'nın çarkını işletecek, onları bize mahkûm kılacak hiçbir şeyciklerimiz yoktur açıkçası.

Bir patronun bazı işlerini yaptırması için amele tutması misaline uygun düşecek bir biçimdedir olsa olsa Batı'nın bize duyacağı ihtiyaç. Bununsa ne kıymeti var, hele çağımızda? Amele olmaya muhtaç yığınla millet var dünyamızda bugün. Amele kıtlığı yok, iş kıtlığı, açlık var dünyamızda şimdi. Bu bakımdan, kendimizi "iyi amele oluruz, bizim gibisi yoktur" diye de avutmamalım.

Üstünde yaşadığımız coğrafyanın önemine inanarak da gâvurları bize muhtaç görmeyelim. Geçmiş olan bu hesaplar artık! Bir kıtadan öteki kıtayı dövmenin, vurmanın gerçekleştirildiği bir teknik aşamaya ulaşmış olan bu hız çağında, gündemden kalkmıştır, o eski stra-

tejiler ya da önemi kalmamıştır eskisi gibi. Araya tampon devletler koymak, öyle pek önemsenmiyor artık.

Süper devletlerin menfaat bölüşmelerinde, kimin hissesine düşüyorsan, ona bırakılıveriyorsun. Kimse kimseye hasbi dost değil.

Hele Batı, bize hiç dost değildir.

Batı'nın bizimle ilişkisi, menfaati dolayısıyladır. Dikkat edelim ki muhtaç olduğu için değil, bazı menfaatleri dolayısıyladır. Bizden bu menfaatleri elde etmeyince mahvolacak, batacak değil. Yani hiçbir eksiğini tamamlıyor değiliz onun. Menfaatine yardımcı olan, imkânı sınırlı bir ülkeyiz onun için. O, bu menfaatini bizden başka ülkelerden de sağlayabilir. Hayati bir ihtiyacına cevap vermiyoruz.

Özetle hâlimiz budur.

Hâl böyle olunca, niçin önemsesin bizi? Üstüne üstlük bir de tarihî düşmanlık var.

Bu bakımdan, Batı'nın bize, hangi meselemizde olursa olsun, yardımcı olmayacağı açıktır.

Mecbur değil, muhtaç değil çünkü.

Biz mecburuz ve muhtacız ona!

Tanzimat'tan beridir buna, kendimizi de onu da inandırmışız.

Biz izine düşmüşüz onun.

Yakalayıp hesaplaşmak için değil, bizi sevmesi, bize acıması, yardımda bulunması, dostluğumuzu kabul buyurması, bizi kendisinden sayması için.

O, bizi vurup tekmeledikçe, bizim minnet ve ricalarımız çoğalmıştır. Şükranlarımız artmıştır, kendimize güvenimiz azalmış, kabiliyetsizliğimize eseflerimiz ziyadeleşmiştir.

O, gözümüzde büyümüş, biz yanında cüceleşmişizdir. Onsuz yapamayacağımızı ilan eden biziz!

Durum bu olunca, niçin itibar edecekmiş Batı, yani bilcümle küfür dünyası bize.

Bu durumda biz, daha neyimize karşılık, bizi hesaba alsın isteriz Batı?

Ambargo kalksın, kredi muslukları açılsın, Kıbrıs'ımızı bize bıraksınlar, Ortak Pazar bizi sömürmesin, öyle mi?

Ne hakla?

Hangi hakla? Hakkı hesaba katan kim?

Yeni Devir, 8 Haziran 1978

EVİNE DÖN

“Türkiye evine dön” derken neyi kastettiğimiz ma-lum. Türkiye, Tanzimat’tan beridir, kendi evinin dışın-da gezip dolaşmaktadır. Yani ecnebi kapılarda...

Gözü ecnebi oynaşlarda, eliyse ecnebileri taklit iş-lerde...

Tanzimat’la birlikte öyle bir Batıcılık kapısı açıldı ki, gelip bu kapıdan hacet dilemeyen hemen hemen kimse kalmadı.

Kayıtsız şartsız Batıcı olanlar bir tarafa, hatta muhafazakâr, gelenekçi olarak bilinenler, bu anlayışın çetin kavgasını verenler bile, Batı ölçüleri içinde an-la-yışlarını düzenledi ve kavgalarını verdiler.

Tanzimat’tan başlayarak, yakın dönemlere kadar devam edegelen muhafazakâr çizgide, Batı etkisi ve ölçüsü açık seçik görülüyor. Onlar, Batı’yı reddi müm-kün olmayan bir vakıa olarak görmüşler, Batı’nın üs-tünlüğüne inanmışlar, kendimizi Batı’ya göre tanzim etmemizi ileri sürmüşlerdir. Bu tanzim işinde, sadece mukaddesatımızı korumamızı, ahlak ve aile düzeni-mizden vazgeçmememizi savunmuşlardır.

Batı’nın fennini, medeniyetini alalım ama Müslü-man kalarak, Türk kalarak alalım, diyorlardı. Bizdeki “İslâmıcı” veya “Türkçü” akımların temelinde bu an-la-yış vardır.

O dönemin, hatta Batıcılara düşman olan muhafazakâr aydınları, aslında Batı’ya düşman değil ancak Batı’dan alınacaklara kısmi bir ambargo uygu-

lanması taraftarıydılar. Bütün kavgaları, Batı'yı her alanda benimsemeyelim, buna bir sınırlama getirelim, biçimindeydi.

Kapılara bir gümrük koymaktı kısacası bunların istediği. Kendileri de Batı'yı benimsiyorlar, onların uygarlığını üstün buluyorlar, sanat ve teknikte onlar gibi olmamızı, kurtuluşumuzun şartı olarak görüyorlardı.

Her şeyi hoştu, güzeldi, insaniydi, hatta İslâmî idi de, aile ve namus anlayışları bize uymazdı Batı'nın, diyorlardı. Dinlerine bağlılıkları bile, bizden daha ileriydi. Biz de onlar gibi bağlanalım, hürmetkâr olalım kendi dinimize, diye yazıyorlardı. Onların ilimlerini, fenlerini almamıza dinimiz asla engel değildir, İslâm ilim öğrenmeyi farz kılmıştır, yani İslâm terakkiye mani değildir, diyorlardı.

O zamanki muhafazakâr aydınların bütün yazıp çizdikleri, mücadelesini ettikleri temel konular bunlardı.

Batı'nın üstünlüğü, onlardan almamız, öğrenmemiz gereken birçok şeylerin olduğu, münakaşa edilmeden kabul olunmuştu.

Kimi tamamına, bir kısmı da bazı taraflarına vurulmuştu Batı'nın.

İşte evden çıkış, bu çıkıştır.

Evinde kalarak kendi kendini onaran, düzenleyen, "istiklâl-i tam" kaygısı içinde olan yoktu.

Bu evden çıkış, evimizin başkalarınca işgaline açık kapı oldu. Biz onların kapılarında yardım dilenirken, onlar gelip evimizi bastılar.

Evimiz basıldığı hâlde, biz hâlâ onların kapılarında dolaşır dururuz, onlara ilan-ı aşklar eyleriz.

Evimiz, onların ayakları altındadır, kendi haneleri gibi kullanırlar, yerler içerler, her şeyler eylerler. Bizler dışarıdayız hâlâ.

Bir yandan onlara aşk ilanındayız, yardım, himmet dileriz, öte yandan evimiz soyulur, evimiz kullanılır onlar tarafından.

Öyle ki, evimize dönsek bile, tanıyabilecek miyiz bilmem?

Belki de, tanıyamadığımız, bulamadığımız için dönemiyoruz.

Ama bir de dönersek, bu dönüş şokuyla hatıralarımıza kavuşursak ve bu hatıralara uygun biçimde tekrardan düzenlersek evimizi...

Evet, "Türkiye evine dön!"

Bu ev, İslâm dünyasıdır, bir milyar insanı ve şu kadar ülkesiyle İslâm dünyası!

Yeni Devir, 11 Haziran 1978

OSMANLI RUHU

Tarih şuurundan yoksun bir insana, dünyanın hiçbir yerinde “aydın” gözüyle bakılamaz.

Devletin tarih mirasına karşı çıkan devlet adamına, hiçbir yerde rastlayamazsınız.

İhtilalle işbaşına gelmiş hükümetler bile, devletin kendileriyle başladığını iddia etmek gibi bir zaafa düşmemişlerdir. Hiçbir devlet, milletin geçmişte kurduğu devletlere düşmanlık beslemez. Milletin geçmişteki devletlerini, tarih sahnesindeki uzun ömürlülüğüne, şerefliğine bir mesnet sayar. Milletin tarih boyunca var olduğunun tescilidir geçmişteki devletleri.

Bu inceliğe en başta devlet adamları sahip çıkarlar. Bu gün bile Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nda yer alan on sekiz yıldız, tarih boyunca kurduğumuz devletlere resmen sahip çıkışımızın bir sembolü olarak bulunmaktadır. Buna rağmen geçmişteki devletlerimize karşı düşmanlık, bizde Cumhuriyet’le birlikte görülür. Özellikle en yakın tarihimiz olan Osmanlı’ya kötü gözle bakmak, aydın ve devrimci olmanın şartı sayıldı.

Aslında bu durum, devlet hayatında Batıcı zihniyetin egemen olmaya başladığı dönemlerle birlikte başlayan bir hastalıktır bizde. Tanzimat’tan beri gelir. Yoğunluk kazanmasıysa Cumhuriyet’ten sonradır. Yeni Batıcı rejim, kendi kendini kabul ettirme ihtiyacıyla, geçmiş dönemi kötümeyi, kadrolarına görev olarak yükledi. Onlara göre geçmişe ait her şey, geri ve ilkel-di. Yeni rejiminse getirdiği her şey kutsal ve dosdoğru... Resmî güçlerin ve onun desteklediği ve yetiştir-

diği kadroların sürekli telkinleriyle, beyinleri yıkanmış bir nesil oluştu. Devlet, millet, kültür, politika anlayışı bakımından, muayyen önyargılara, çok sınırlı ve sığ bir idrake bağlı bu yarı aydın nesiller; fikir, sanat ve politika hayatımızda, makbul kadrolar olarak görev aldılar.

Yarım yüzyıldır meydanlarda görülenler bunlardır.

Bu bakımdan Dışişleri Bakanı'nın Amerika'daki bir gazetede yayımlanan, bir Ermeni yazarla yaptığı mülakattaki: "Kendisinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin, Osmanlı ruhuna karşı savaş verdiklerini" dile getiren ifadelerini asla yadırgamıyoruz. Hatta bunun aksini söyleseydi asıl o zaman garibimize giderdi. Çünkü aksini söyleseydi, yeni ve değişik bir ses olurdu bizim için. Tarihe, hele Osmanlı'ya sahip çıkmak, Cumhuriyet geleneğine aykırı düşmek sayılıyor hâlâ.

İsterse dünyanın hiçbir ülkesinde görülmesin tarihe karşı geliş, onu reddediş, bizde yürürlüktedir. Batıcılığın bir alâmet-i farikasıdır.

Tarihî miras isterse en görkemli hazineleri saklasın, Batı'nın bakış açısına uyarak onu reddetmek mevkiinde görüyoruz kendimizi hâlâ. Buna mecbur biliyoruz kendimizi. Bilgimiz, bize bilgi olarak öğretilenler de bunu gerektiriyor.

Hâlbuki o Ermeni yazarın bile "Osmanlı ruhuna karşı savaş" açmaması beklenirdi. Çünkü Osmanlı ruhu, bütün azınlıklara en insanca yaşama nimetini bağışlamıştı. Yüzyıllarca "Kerim Devlet"'in çatısı altında, hep birlikte mutlu olarak yaşamadık mı?

"Ermeni patirtisi" da, öteki azınlık unsurların başkaldırısı da hep, "Osmanlı ruhunun" zayıflaması ve ortadan kalkması üzerine baş göstermedi mi? Osman-

lı ruhu yürürlükten kalkınca koca devlet yıkıldı asıl. Osmanlı ruhunu yıpratmaya çalışanlarsa devletimizin düşmanı olan dış güçlerdi. Azınlıklar da bu dış güçlerin tahrik ve desteğine dayanarak Osmanlı ruhuna karşı çıktılar.

Ben olsaydım, Osmanlı'dan da bahsetmek zorunda kalarak bu Ermeni yazarla bir mülakatta bulunsaydım, özetle derdim ki:

- Biz tarih boyunca Osmanlılık ruhu içinde sizinle dostça ve mutlu olarak yaşadık. Osmanlılık ruhunun ortadan kalkması üzerine birbirimize düşman olduk. Tahriklere kapılmanın cezasını çektik. Oysa biz sizden memnun, siz bizden razıydınız. Geç bile olsa, bu tahrikleri bundan böyle tel'in edelim.

Yeni Devir, 24 Temmuz 1978

TOPLU İRTİDAT

Batı ülkeleri, nüfus artışlarının duraklaması karşısında telaşa düşmüşlerdir.

Batı Almanya, bu konuya çözüm getirmek yolunda şimdiden bazı tasarımlara sahip. Genç nüfus açığını kapatmak için Türk işçilerinin çocuklarına göz dikmiş. Almanya'daki işçilerimizin 400 bin civarında çocukları olduğu söyleniyor. Almanya'da, ailelerinin yanında yaşayan bu yüz binlerce çocuk, annelerine babalarına oranla, buldukları yerin şartlarına uyum göstermek bakımından daha müsait oldukları için, Alman yetkilileri çocukları Almanlaştırmayı hesaplıyor.

Türk işçileri, Almanya'daki hayatlarında bile, memleketlerinde edinmiş oldukları birçok alışkanlığı devam ettirmektedirler. Özellikle Türklerin çoğunluk sağladıkları mahalle ve kasabalardaki hayat, birçok yönüyle, Türkiye'yi andırmaktaymış. Almanlar bu durumdan asla memnun değil. Almanya'daki hayat şartlarına, kapitalci düzenin tabii saydığı tüketim yöntemlerine aykırı düşen bir gelenek içinde yaşamakta olan işçilerimizi, değiştirmek, Almanlaştırmak imkânsız çapta güç... Ama bu güçlük, çocuklar için aynıyle söz konusu değil. Hele Alman okullarına giden çocukların hızla Almanlaştıklarını görüyorlar. Evlerde yaşayan yerli hayatın izlerini, okul ve çevresinin etkisiyle sildiklerini görüyorlar. Zaten çalışan ailelerin çocuklarına gerekli zamanı ayıramamaları, talim ve terbiye bakımından Almanların işlerini hayli kolaylaştırıyor. Aslında, oradaki işçilerimizin büyük bir bölümünde genel kültür ve görgü seviyesi, ortanın altında bir düzey belirttiği için, kendi çocuklarını şartlandırmaları

şuurlu olmaktan çok, zayıf bir duygusal gelenekçilik biçimindedir. Bu yüzden çocuklar, Almanların şartlandırılmalarına karşı hiçbir direnme ve dayanma talihine malik değiller.

Türkiye ise yurtdışındaki işçi çocuklarının eğitimi konusunu ciddi olarak asla ele almış değil. Türkiye'yi sadece işçilerin gönderdikleri döviz ilgilendiriyor. Hatta işçi dövizleriyle olsun layığı veçhile ilgilenilmediği malum.

Netice-ikelam oradaki işçi çocukları Alman makamlarının da belirttiği gibi "Ne Alman ne de Türktür"ler ama Almanlaşmaları imkânı daha geniştir. Almanlarsa bunları Almanlaştırmaya kendilerini mecbur ve muhtaç görüyorlar. Ve bu meselenin hele hele birkaç nesil sonra tamamen hallolacağından emindirler.

Toplu bir irtidat olayıyla karşı karşıya bulunuyoruz.

İslâmiyet, çağımızda yayılan tek din olduğu, her yıl yüz binlerce insan İslâm'ı seçtiği hâlde, ebenced Müslüman olan bir milletin çocuklarıysa göz göre göre milliyet değiştirme tehlikesine maruz bırakılmıştır. Bu, tarihlerin şimdiye kadar yazmadığı bir olaydır, tehlikedir. Kendi nesline ihanetin bu türüsü görülmemiştir.

"Vatanım ruy-ı zemin nev-i beşer milletim" diyen zihniyetin insanların bile rencide olacağı dehşetli bir tablo karşısındayız. Değil dinden, imandan, milliyetten, insanlıktan dahi tecerrüt etmiş bulunan kişilerin bile içine sancı düşürecek bir tablodur bu.

Yeni Devir, 5 Ağustos 1978

YALAN SÖYLERLER

Ülkeyi Batı'ya şartlamak yolunda çaba gösterenler, Tanzimat döneminde, bu eylemlerini İslâm'a muvafık bir davranışmış gibi yorumlamaya, kendilerini mecbur sayıyorlardı. Çünkü devleti, İslâm'a aykırı bir şekilde düzenlemeye koyulmanın, imkânsız çapta zor olduğunu biliyorlardı. Halkın ve ülke aydınlarının büyük bir bölümü, Batı'yı esas alan, dolayısıyla geleneksel İslâmî düzene ters düşen devrimlere asla razı gelemezlerdi. Bu sebeple Tanzimatçılar, eylemlerine, İslâm'ın emirlerini yerine getirme süsü vermeye özellikle dikkat etmişlerdir.

İslâm'ı yürürlükten kaldırmak için, bizzat İslâm'ı alet etmek, bizim devrimcilerimizin günü gününden kullanageldikleri bir taktiktir. Bu taktik bizde, resmî güçlerin bir geleneği olmuştur. Fakat görülen odur ki, bu gelenek dahi, başlangıcındaki nispeti, sonuna kadar aynı ağırlıkta kullanma ihtiyacını duymamıştır. Batılı anlamda yapılan devrimler, zamanla toplum bünyesini değişikliğe uğrattığı için, resmî güçler de eylemlerine İslâmî bir görüntü verme ihtiyacından gittikçe uzaklaşmışlardır. Yani korkuları azalmıştır.

Nitekim Tanzimatçılarda gördüğümüz İslâm'dan ve İslâm toplumundan çekinme, aynıyle Meşrutiyetçilerde yoktur. Cumhuriyetçilerse daha cüretli davranırlar.

Birbirinin tecrübelerinden yararlanan ve cesaret alan Batıcı devrimciler, dini, sosyal hayatın dışına iten tedbirleri alırken her şeye rağmen dindar veya dine saygılıymış gibi davranmaya ve daha önemlisi, dev-

rimlerinin propagandasını yaptırmak için Müslüman(!) ve bilgin(!) bilinen bazı kişileri kullanmaya özen göstermişlerdir.

Mustafa Reşit Paşa, okuduğu Tanzimat Fermanı'nda, ülkenin geri kalmasını, şeriat esaslarına bağlılığımızın gevşemesiyle izah ediyordu. Dinden uzaklaşmamızla gerilemeye başladığımızı söylüyordu. Ve nihayet sözü, âdeta dini tekrar gündeme getirmek anlamına gelircesine, yapacakları devrimleri anlatmakla bitiriyordu.

Daha yakınlara gelelim: Hilafetin kaldırılışı. Bilindiği gibi, o dönemlerde ilmiyeye mensup birçok kişi, İslâm'da hilafetin olmadığına, hilafetin de saltanatın da bidat olduklarına dair fetvalar(!) veriyor; bu görüşlerini birçok ayet ve hadisle ve İslâm tarihinden örnekler vererek ispata çalışıyorlardı. Bu hareketli savunmaların en önemlisi parlamentoda yapılıyordu. Eski Meclis Zabıtlarını karıştıranlar bunları görür. Birçok âlim efendi, hilafetin ilgasını, İslâm'a bir hizmet olarak ilan ettiler. Devrimciler, devleti laik bir esasa bağlamada, dindarlığın icabını yerine getirmek, Medeni Kanunu kabul ettirmekte İslâm'ın medeniyete karşı olmadığını ispat etmek gibi bir taktiği kullandılar.

Âl-i İmrân Sûresi'nin 78. ayetini okurken birdenbire aklıma bunlar geliverdi. Ayetin anlamıysa şöyle:

“Kitap ehlinden öyle bir güruh da vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerler, siz onu kitaptan sanasınız diye. Hâlbuki o kitaptan değildir. ‘Bu Allah katındandır’ derler, o ise Allah katından değildir. Allah’a karşı (Allah adına) bile bile yalan söylerler.”

Yeni Devir, 30 Ağustos 1978

ONLAR VE BİZ

İslâmcı düşüncenin günümüzde ulaştığı aşama çizgisinden bakarak Meşrutiyet dönemindeki İslâmcı harekete yorum getirince, birçok tenkit, hatta suçlama noktası beliriyor hemen gözümüzde. Bir düşünce hareketinin kaydettiği gelişmenin tabii göstergesi olan bu durum, şayet adil ve gerçekçi olmamızın gereğini unutacak olursak, giderek düşüncemizin geleneğine bir “inkârcı” unsurun katılmasına da sebep olabilir. Oysa hüviyeti ne olursa olsun, Meşrutiyet dönemindeki İslâmcı akım, bugünkü İslâmcı hareketin inkârı mümkün olmayan bir ağabeyidir.

Kaldı ki o dönemi, şartlarını göz önüne alarak yorumlamaya yönelince, suçlamalarımızı hafifletici birçok ipucu da görmekteyiz.

En başta gördüğümüz şu ki, Tanzimat’la başlayan Batılaşmaya rağmen, İslâm düzeni tamamen ortadan kalkmamış, özellikle millet hâlâ yoğun bir dinî hayatı yaşamaktadır. Devrimler, İslâm’ın geçerliğini ve İslâm milletinin yeniden yücelmesini, ilerlemesini sağlamak gerekçeleriyle yapılmıştır. Aydınların büyük bir bölümü gerçekten ülkeyi kurtarmanın coşkusu ve çabası içindedir. Batı’nın bizi parçalamak düşüncesiyle kendi uygarlık düzlemimizden koparma tasarılarına, bu aydınlar genellikle yabancıdır. Batı’daki özellikle teknik aşamayı ülkemize taşımanın şart olduğuna inanıyorlardı. Bunu, din ve vatanseverlik görevi gibi görüyorlardı.

Uzun bir duraklama ve gerileme devri yaşadığımız için, eğitim kurumlarımız, artık her alanda seri kabili-

yetler yetiştiremez duruma düşmüş; bu yüzden bizimle, bizim dışımızdaki uygarlık vakıası üzerinde muhakeme ve muhasebe yapamamış, yeni atılımlara temel olacak düşünce ve teknik üretimine koyulamamıştık.

Meşrutiyet, diri bir miras alamamış aydınlar zincirimizin bir halkasıydı.

Hele hele en yetenekli ve ciddi görünen aydınlar, Tanzimat'tan beri Batılılaşmanın gereği üzerinde birleşmiş gibiydi. Ama hepsinde de bir başka ortak özellik daha vardı: Hepsi İslâm inancından sapmama konusunda titizlik içindeydiler. Batı'nın din, ahlak ve aile hayatına asla olumlu gözle bakmıyorlardı.

Sosyal, hukuki düzenimiz, İslâm'la amel etmeyi asla yürürlükten kaldırmadığı için, aydınlar, İslâmî bir düzeni yürürlüğe getirmek gibi bir kavgadan habersizdiler. Bu yüzden İslâmî bir dünya görüşü boyutları içinde ele alan, bunun ideolojik savaşını veren kimse de yetişmedi.

İslâm yeni bir akım değildi ki, ideolojik bir hareket hüviyetinde kendisini sunsun. Hâlâ toplumumuzda geçerli olan ve kaldırılmasını kimsenin söz konusu edemediği yaşanan bir vakıaydı. Yani yeni bir ideolojik iddia değildi İslâm ve bu yüzden onu bir doktrin gibi vazetme mücadelesi vermek gereği de yoktu. İslâm davası bu durumda, olsa olsa, ancak bozulan sosyal yapıyı tekrar onunla tedavi etmek, sarsılan ahlaki hayatı düzenlemeyi, baş gösteren cehaleti, toplumu şartlayan bâtil inanışları ortadan kaldırmayı hedef edinen bir dava olarak idrak edilebilirdi.

Bu bakımdan Meşrutiyet devrinin İslâmcılarını, içinde buldukları sosyal ortam, yetişme gelenekleri, Batıcılığın o dönemlerde bulduğu yorum göz önüne alınarak değerlendirmek gerekir. Hele hele, İslâm'ı, bir

dünya görüşü özelliği içinde ele almayışlarındaki mazetlerini bilhassa tabii görmeliyiz.

Bununla birlikte, gittikçe azgınlaşan Batıcılığa ve öteki akımlara karşı, hem en soylu mücadeleiy veren hem de âdeta İslâm'ın düzen olarak vaazını, daha doğru savunmasını bir hayli tutarlı biçimde ilk defa yapmaya kalkan bir nesil olarak görmekteyiz onları. Ayrıca birçok bakımdan da, bugünkü İslâmcılara oranla daha geniş bir bilgi birikimine sahiptiler. Devletin en çürük döneminde yetişmelerine rağmen İslâmî bilgilerde, bizim neslimizden çok daha ileride bulunuyorlardı. Bizim kadar Batı'yı tanımadılar, karşı çıkışlarını belki bizim kadar kesin ve doğru ölçülere bağlamamışlardı ama bilim ve terbiyede bizden öndedirler. Onları kıymet hükmüne bağlarken haklarını ketmetmemeye, öncülük haklarını teslim mecburuz.

Yeni Devir, 17 Ekim 1978

“İSLÂMCI” SÖZÜ

Cumhuriyet dönemi İslâmcısıyla, Meşrutiyet devri İslâmcısının, farklı düzlemlerde yaşamış olmasındandır, aralarındaki farkın baş sebebi. Aslında Meşrutiyet İslâmcısına “İslâmcı” demekten çok, “Müslüman” demek daha uygun... O dönemin öteki fikir hareketlerinin “Batıcı”, “Türkçü” diye ad almaları, yani her düşünce hareketinin sonuna “ci” meslek ekini alması usulü yaygınlık kazandığı için, tıpkı Osmanlıcı gibi İslâm düşüncesinin mensupları da “İslâmcı” olarak adlandırıldılar. Oysa devlet fiilen Osmanlı Devleti ve düzeninse İslâm düzeni olması bakımından bu her iki hareket, âdeta yeni bir fikir hareketiymiş gibi adlanmamalıydı. Öyle sanıyoruz, bunların dahi böylece isimlenmeleri, yine Batı dünyasından gelen yargılama ölçülerinin etkisindedir. Yoksa ne Osmanlı içinde “Osmanlılık”ın ne de İslâm düzeninde “İslâmcılık”ın yeri ve anlamı vardır. Âdeta birer asabiyet belirten bu tür adlandırmalar, evet, Batı’daki “hizipçilik”, “kulüpçülük” gayretlerinin etkisiyle bize de bulaşmış oluyor.

“İslâmcı” deyimini biz bugün, temelindeki bu garabete rağmen, Meşrutiyet devrinin İslâmcılarından daha doğru ve isabetli olarak kullanmak mevkiindeyiz. Çünkü bugünkü resmî düzen İslâmî değildir. İslâm, bir hukuk düzeni olarak, ancak kişisel hayatlarımızda ve ibadetlerimizde tezahür bulmaktadır. Laisizme uygun olarak sınırlanmış, kısıtlanmış bir İslâm vardır sadece. Bu bakımdan İslâm’ı bütün sosyal hayatı düzenleyen bir nizam olarak kabul edenlerin “İslâmcı” diye adlanmaları tabii sayılabilir.

Bu “cı” ve “cılık” eki uygunsuz, dışarıdan gelen, soğuk bir adlama biçimi aslında. Dikkat buyurulsun, Meşrutiyet döneminde çıkıyor meydana. Batı’dan geldiği o kadar belli ki. Osmanlı’nın güçlü döneminde var mıydı yahut daha önceki İslâm devletlerinden hangisinde var?

İslâm düzeninin tasfiye edilmesine başlandıktan sonra, Batı’dan gelen öteki akımlarla birlikte, onların adlanmasına uygun biçimde Müslümanlar da “İslâmcı” oluveriyorlar.

Şimdi Müslümanların “İslâmcı” diye adlanıp adlanmaması konusunun tartışmasına pek gerek olduğunu sanmıyorum.

Ama gerçek şu ki, günümüzün Müslümanı, Cumhuriyet öncesi Müslümanından daha çok bu adı almanın tabii olduğu sosyal bir şart içerisindedir.

Çünkü “İslâmcı” sözü, dünden daha çok, bir ayırımı açıklama niteliği taşıyor. İslâm bir nüfus kâğıdı olayıdır bugünkü insanda. Yani kendini Müslüman sayıp da, İslâmî yönetim biçimine razı olmayan kişiler var. Elbette dün, Meşrutiyet döneminde bunların sayısı bu kadar değildi. Bu yüzden denebilir ki, günümüzde İslâmcı olmayan Müslümanlar(!) da yaşadığından, galiba İslâm düzeninden yana olan Müslümana “İslâmcı” demek muvafık düşecektir.

Yeni Devir, 20 Ekim 1978

FİTNENİN KAYNAĞI

Yüz sene önce 1876'da, Osmanlı Devleti'nin yüzölçümü 13 milyon kilometrekareydi. Bu yüzölçümü Meşrutiyet'in ilanı olan 1908'de 9 milyon kilometrekareye düşmüştü. Bu tarihten sonra çok daha hızlı bir tasfiye hareketi yaşadık. Cumhuriyet, 776 bin kilometrekarelik bir toprak parçası üzerinde kuruldu.

Bir kurtuluş, yeniden ayağa kalkış şartı olarak sarıldığımız Batılılaşma çabaları, ancak çöküşümüzü, batışımızı sağladı.

Dünyanın denge unsuruyken, yüz milyonlarca insanın, Müslümanın baş bağladığı bir merci iken, yalnız kendi başımızın çaresine bile bakamayacak durumlara düşürüldük.

Bütün bunların hazırlayıcısı, baş sorumlusu, müsebbibi Batı'dır. Batı dünyası, yani küfür cephesi bugün gününden İslâm düşmanıdır. Batı'nın bu düşmanlığı, askerî bir hareket olarak da örgütlenmiş olan Haçlı zihniyeti, tarih boyunca İslâm'ı ortadan kaldırmayı amaç bilmıştır. İslâm dünyası, bu Haçlı zihniyetinin gerek ekonomik gerekse kültürel saldırılarına yüzyıllarca maruz kalmıştır.

Dün olduğu gibi bugün de İslâm toplulukları, aynı Haçlı zihniyetinin değişik şekillerde de olsa, çeşitli saldırı ve hileleriyle karşı karşıyadır. Onların İslâm dünyasına karşı bu tutumları ne bitmiştir ne de bitecektir. İslâm'ın ve İslâm topluluklarının yeryüzünden silinmesiyle ancak biter bu düşmanlık. Kendilerinin ve uygarlıklarının yaşama şartını ve talihini, İslâm'ın yok

olmasıyla mümkün görüyorlar. Bunu anlamaması için bir insanın tarih ve uygarlık bilincinden yoksun olması gerekir. Batı, yalnız İslâm'a düşmandır. Bir uygarlık ve güç alternatifi olarak yalnız İslâm'ı görüyor ve yalnız İslâm'ın İslâm olduğunu iyi biliyor. Bu nizamın, kendisinin bütün tarihini ve uygar kişiliğini yok edeceğine inanıyor. Misyonunu tüketeceğine inanıyor. Müstakil bir varlık olmaktan çıkarak "uydu" olacağını sanıyor.

Onun için Batı, İslâm topluluklarını yenik ve etkisiz hâle getirmekle bu işin tamamlanacağını kabul etmez. Çünkü bir gün tekrar dirileceklerini düşünür.

Aslanan, kendini tam rahatlatacak olan, İslâm'ın da Müslümanların da ortadan kalkmasıdır.

Bunun ise imkânsızlığını bilmektedir. Uygarlığı(!) bunun yolunu dahi keşfettirmedi kendisine.

O hâlde geriye ne kalıyor yapması gereken?

Geriye, Tanzimat'tan beridir yaptıkları kalıyor. Yani bizi kendi uygarlığımızdan kopararak muallakta bırakmak! Bizim siyasal bütünleşmemizi, birliğimizi sağlayan bu uygarlık değil mi?

Bir yandan uygarlığımızı bozma çalışmalarında bulunacak -ki yüzyıllarca bunu yaptı- diğer yandan bu uygarlığın canına sinmediği bir aydın nesil peydahlayarak ve bu nesli örgütleyip destekleyerek, onlar aracılığıyla İslâm toplumunda Batıcı anlamda devrimler gerçekleştirecek.

Peki, Batı bunları yaparken, ya biz nerelerdedik? Bütün eylem onlardan geliyordu da, bizim elimiz armut mu topluyordu? Evet, bunlar en yoğun biçimde, elimizin artık armut toplamaya başladığı dönemlerde karşımıza geliyordu.

İslâm'ın zuhurundan, miladın 18. yüzyılına kadar, güçlü kuvvetli olan bizdik. Saldırmaları, yenilmeleriyle sonuçlanıyordu çoğunlukla. Saldırmaları, fitneleri üzerimizde zaman zaman iz bırakıyordu ama galibiyetler bizde kalıyordu. 17. yüzyıl bizim için bir duraklama devriydi, ama yine de çok güçlüydük. İlk toprak terkimiz olan 1699 Karlofça Antlaşması'ndan sonra, artık elimiz armut topluyordu. Bu olaydan 140 sene sonra Tanzimat ilan edilir ve Batı'nın elinde, ayağı bağlı kurbanlık koyun hâline gelmemiz dönemine girilir.

Bundan sonra artık her geçen yıl ve her devrim bizi hızla çöküşe götürecektir. Batı bizi teslim almaya karardır. Yolu da bellidir: Kurtuluşu Batılılaşmada gösterecek ve bizi hızlı bir Batılılaşma alanına çekerek, siyasal bütünlüğümüzü sağlayan İslâm'dan, İslâm düşüncesinden, uygarlığından uzaklaştıracak, adım adım ilerleyip "nizam-ı âlem" devletini yıkacaktır.

Yıktıktan, dağıttıktan sonra da tekrar dirilmemesi için yine Haçlı zihniyetine bağlı olarak, tezgâhında yeni fitnelere üretecektir.

Cumhuriyet'ten beridir işte bu fitnelere maruzuz.

Yeni Devir, 23 Aralık 1978

ÜÇ DÖNEM

Osmanlı Devleti'ni yıktıktan sonra, Batı, bu topraklar üzerinde güdümlü devletler kurdu. Bu topraklar, çizgisi cetvelle çekilmiş suni sınırlarla bölünerek yeni devletlere taksim edildi. Batı, bu devletlerin başına güvendiği, kendisine minnet borçlu olan adamlarını getirdi.

Zamanla değişen dünya şartları, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası, Batı sömürgeciliğini, yeni oyunlarla güdümünü devam ettirmeye yöneltti.

Bu “yeni oyun” demokrasiydi.

Batı, dağılan İslâm Birliğinin topraklarındaki güdümlü devletlere, onların halkına, demokrasiyi ithal ettirdi.

Bu aslında, klasik sömürgeciliğin kendini yenileme hareketiydi.

Ortadoğu'nun insanına demokrasi; düşünce özgürlüğü, şeflik ve dikta yönetimlerini ortadan kaldırma hakkı olarak telkin edildi. Halkın eğilimlerine uygun iktidarların, seçim yoluyla işbaşına gelebileceğini iddia eden siyasi hizipler ortaya çıktı. Halk, Batı emperyalizminin hizmetinde bulunan başlarındaki hükümetlere karşı yoğun bir nefret duygusu içinde olduğu için, demokrasinin çürümüş, güdümlü kurumlar karşısında hizipler oluşturmaya izin vermesinden duyduğu şevkle bu demokrasi oyunlarının çok rahatlıkla ağına düştü. Oysa demokrasi havarisi gibi ortaya çıkan siyasi hiziplerin hepsi, tamamen Batı güdümündeydi ve Batı, nefret toplayan sömürücülüğüne yeni ve cazip bir hü-

viyet getirmek amacıyla Ortadoğu'da demokrasi hareketlerini başlatmıştı.

Fakat halk, özgürlük ve bağımsızlık aracı sandı demokrasi oyunlarını. Çünkü kendisine öyle telkin ediliyordu. Önceki yönetimlere, krallık, şeflik gibi dikta idarelerine öyle derin bir düşmanlık beslemişti ki, demokrasiyi âdeta bir cankurtaran simidi olarak görmüştü.

Bu kısmi özgürlük ortamı, siyasi hizipler arasındaki menfaat çekişmeleri, bir yandan halkın eğilimlerini hesaba katan, halk yararına bazı ufak tefek tavizlerin verilmesini sağladığı gibi, halkın eğilimlerini Batı'nın istediği biçimde istismar eden, güdümlenen yeni oyunları, tedbirleri de birlikte getiriyordu.

Dinin söz konusu edilmesi bu dönemle başladı.

Sosyalist düşüncelerin de kendine bir ayak yeri edinme çabaları yine bu döneme rastlar.

Ortadoğu'da başlayan Batı güdümlü demokrasi oyunları çok kısa zamanda, hatta kendilerinden önceki dikta dönemlerinin ömründen çok daha kısa bir zaman sürecinde büyük yaralar aldı.

Alınan bu yaralar, hiziplerin birbirini yıpratma yarışıyla ilgiliydi. Çünkü Batı, bu ülkelerde kendine uşaklık edecek yeni alternatiflerin bulunmasını bu tür rekabetlerle kaim görüyordu.

Gerek bu rekabetler gerekse kısmi özgürlük ortamı, bu ülkelerde sosyalizmin de örgütlenmesini sağlıyordu.

Bir yandan sosyalizm öte yandan çok acayip bir muhteva ile İslâm gündeme geliyordu artık.

Ortadoğu ülkelerinde görülen İslâm sosyalizmi terkibi bu ortamın hediyesi(!) oldu.

Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla üç dönem yaşamış oluyor böylece halkı Müslüman olan bu ülkeler: Dikta, parti dönemi (demokrasi denemeleri) ve İslâm sosyalizmi.

İlk ikisi kesinlikle Batı emperyalizminin güdümündedir. Sonuncusunda ise başka süper güçler de karışmış oluyor.

Yeni Devir, 2 Şubat 1979

HALK KIYAFETİNİN DÜŞMANLARI

Toplumun, genel-geçer yargıların dışındaki kılık kıyafete karşı tavır alması olağandır. Mesela bir kadın, çarşı pazarda şortla dolaşırsa toplum buna bir tepki gösterir. Yahut bir adam ülkemizde, mesela Kızılderililerin kıyafetiyle gezip dolaşırsa, halk bunu da yadırgar. Çünkü bu kıyafetlerin halk yaşamında bir yeri ve dayanağı yoktur. Bu sebeple her kim olursa olsun, toplumun yabancı bulduğu, acayip karşıladığı bir giyme tepki gösterirse, bunda haksız olmaz. Toplumunda yeri ve geleneği olmayan bir giysiyi reddetmek, onun giyilmemesini istemek kişilerin ve toplumun doğal hakkı sayılır.

Dünyanın her yerinde bu böyledir.

Ama bizim ülkemizde bu doğal durum, tam anlamıyla ters yüz edilmiştir.

Toplumumuzun tabii yaşantısında yeri bulunmayan giysilere karşı gösterilmesi gereken tepki, doğrudan doğruya yaşantımızda var olan kıyafetlerimizi kullanan kişilerin üzerine yöneltmiştir.

Gayritabii kıyafetler için kimsenin sesini sedasını çıkardığı yok.

Tabii kıyafetlere karşı, yobaz bir düşmanlık var.

Her ne kadar halkımız, gayritabii kıyafetleri reddetmek ve tabii kıyafetleri sürdürmek ya da onaylamak konusunda tutarlı ve dengeli bir bilinç içindeyse de, çok azınlıkta bile olsalar, kendilerini aydın sayan bazı kişi ve çevreler, müthiş bir azınlıkla bir ters yön

içinde direnmek ve devinmek ilkelliğini sürdürmekte inat gösteriyorlar.

Dairelerde, okullarda başörtüsü düşmanlığı yapanlar, buna tipik örneklerdir.

Bunlar, her gün dışarıda yüzlerce örneğini gördükleri kıyafetin hıncını, maiyetlerindeki memurlardan ya da öğrencilerden çıkarmaya çalışan kliniklik ruh hastalarıdır. Dışarıda etkili olamadıklarını görmenin kompleksini, aczini, ellerinin altındakilerden tatmin etmeye özenen dar kafalı, maymun kişilikli, onursuz, hatta halk düşmanı yaratıklardır bunlar.

“Dışarıda ne giyerse giysin, ama dairemde, okulunda bu kıyafeti istemem, baş örttürtmem!” diye yırtan ve tepinen bu manyaklar, hayatın bir bütün olduğunu, insanoğlunun bir bukalemun olmadığını, kişilik değiştirmenin “kişiliksizlik” anlamı taşıdığının bilgisinden yoksundurlar.

“Dışarıda kimi öldürürse öldürsün, ama ben dairemde adam öldürtmem!” demek ne kadar abesse, budalacaysa “Ben burada başörtüsü istemem!” diye ulumak da en azından öyledir. Dünyanın neresinde olursa olsun böyle davrananları tımarhaneye kapatırlar ama bizde bunlar müdürdür, amirdir... Toplamalı bu zararlı delileri.

Yeni Devir, 6 Aralık 1979

BU DAM ÇÖKMEK ÜZEREDİR

140 yıllık yönetim süresi sonunda Batıcı kadroların gelip dayandıkları nokta kesin bir yenilgidir. Ülkeyi, bir uçurumun dibine oturtmuşlardır. Tanzimat'la başlayan Batıcı uygulama, Meşrutiyet ve Cumhuriyet aşamalarını tamamlamış olmakla, özünde taşıdığı önerilerin tümünü denemiş ve tüketmiş bulunmaktadır. Sakladığı, uygulama fırsatı bulamadığı hiçbir iddiası kalmamıştır Batıcıların artık. Anayasa'dan, bütün yasalara kadar, oradan sosyal, siyasal ve kültürel bütün kurum ve kuruluşlara değin ne varsa hepsi Batıcı bir anlayışla ve Batı örnek alınarak düzenlenmiştir bu ülkede. Batıcılar, Tanzimat'tan beri tam egemendirler ülkeye. 140 yıldır rakipsiz ve ortaksız olarak yönetim ellerindedir. Öyle ki rakiplerinin bile faaliyet alanlarını gösteren, sınırlarını çizen, kendileridir. Okullar, propaganda araçları, Batıcı düzenin istediği insan tipini üretmeyi üstlenen kurumlar olarak çalıştırıldı 140 yıldır. Batıcı düzen 140 yıl boyunca kendine aykırı düşecek olan hiçbir düşünce ve eyleme asla izin vermedi. Bu düzeni değiştirmeyi öngören ne bir siyasal davranışa ne de bir inanç biçimine hayat hakkı tanınmıştır.

Yani düzenli, büyük ve ciddi hiçbir karşı çıkışa rastlamadan, rakipsiz bir egemenliği oldu Batıcı düzenin bu ülkede. Dolayısıyla bütün kozlarını rahatlıkla oynamıştır, bütün yeteneklerini ortaya koymuştur Batıcı kadrolar. Kendilerine talihin tanıdığı bu 140 yıllık mühlet sonunda onlar bu ülkeyi nereden nereye getirdiler?

Alanı 20 milyon kilometrekareyi bulan bir devlet tasfiyeye uğradı bu Batıcı kadroların elinde. O devlet ki, o zamanlar bir bunalım dönemine girmiş olmasına rağmen yine de dünyanın en güçlü birkaç devletinden biriydi.

Ülkeyi bunalımdan kurtarma iddiasıyla ortaya çıkan, sırtını Batı'ya dayamış kadroların elinde 140 yılda (1979'daki Dünya Bankası'nın istatistiklerine göre) Türkiye, dünyadaki 176 ülke arasından 82. sıraya düşmüştür.

Bir ülkenin bu kadar hızlı düşüşüne dünyada bizden başka bir örnek bulamazsınız. İhanetlerin oyunlarını hiç şaşmadan ve bir engele uğramadan oynadığı bir ülke olmuştur Türkiye. 140 yıllık bir serüvenden sonra, hâlâ ve yine Batı'ya avuç açan kadroların yönetiminde çırpınmaktadır Türkiye. Kesin iflas ve yenilgilerine rağmen, hâlâ halk katında iplikleri pazara tam çıkmamıştır Batıcıların. Bir buçuk asrı bulan egemenlikleri içinde halkın düşünme melekelerini de büyük ölçüde dumura uğrattılar çünkü. Halk, sürekli olarak başına gelen yeni belalarla meşgul kılınıp apıştırıldığı için, can derdine düşegelindiği için, hâl ile pençelediği için, mazi hâl ve istikbal arasındaki bağlamaları çözme ve yorumlama fırsat ve yeteneğinden uzağa düşürüldü. Hep emrivakilerin kısıkağı arasında tutuldu. Batıcı kadroların tekelindeki propaganda araçlarıyla beyni yıkandı. Daha doğrusu beyni iptal edilmeye çalışıldı.

Halkı düşünmeye çağıran davranış ve eylemlerse ya suç ya da alay konusu edildi Batıcı egemen çevrelerce.

Ekonomik sıkıntılarının, can güvenliği yokluğunun müthiş darbelerine rağmen, Batıcılığın kesin yenilgi-

sine rağmen, halk gerçek suçluları teşhiste bu yüzden hâlâ güçlük çekiyor, çökecek damın altında oturuyor.

Yurtseverlere, halkın bu binayı tahliye etmesi için görev düşüyor.

Yeni Devir, 4 Nisan 1980

FİTNEYE KARŞI HALK

İçinde yaşadığımız düzenin tabii ürünü olan yabancılaşma fitnessi, seferberliğini çoktan ilan etmiştir. Kuvvetlerini toplamış, savaş alanına girmiştir; her gün canlar almakta, can vermektedir bu savaşta. Bu savaş, kesin bir başarıya götürebilir mi savaşan düşünceyi? Bu Batıcı düzeni, kendi kuluçkası altından çıkan yavrular alaşağı edebilir mi?

Edemez.

Bu, Batıcı düzenin kuvvetli olduğuna işaret sayılmamalıdır. Yavrularının saldırısı karşısında nasıl sendelediği, şaşkınlığı, baş edemediği meydandadır bu düzenin. Bu düzenin, ikide bir yavrularına hitaben: “Asarım, keserim!” diye yiğitlik taslaması; aynıyla asmaya, kesmeye gücünün yetmediğinin ilanından başka nedir ki? Hane halkının dağa kaldırılmasına mukabil, faillere gıyaplarında sövüp saymaktan başka bir şey yapamayan âciz, ihtiyar bir baba mevkiindedir bu düzen. Ve hatta biraz da “mezhebi geniş” bir baba...

Bu yavrular, yani eşkıyalar; şaşkın, güçsüz ve pişkin iktidara rağmen, gelip bu eve el koyamıyorlar. Koyamazlar da. Şundan zapt edilmiyor ev: Öteki hane halkından emin değiller. Ev sahibi geçinen ihtiyardan değil, evdeki diğer insanlar güven vermiyor kendilerine. Aslında evdekiler de ihtiyardan hoşnut değiller ama “bu asan giderse, kazıklayan gelir” diye endişe ediyorlar. Bunu biliyor eşkıyalar. Nitekim eşkıyalar da bu amaçlarını hiç gizlemediler. Kimi tuttularsa zulmettiler, tutamadıklarını bile korkutmaktan geri durmadılar. Otobüs soymalar, halktan zorla haraç istemeler,

okul ve mahalle işgalleri, bombalar, yürüyüşler, grevler, sloganlar, gazeteler, dergiler ve vurup kırmalarla bu halkı, kendilerine düşman hâle getirdiler.

İşte bu yüzden, gelip alaşağı edemezler ihtiyarı.

Ve bu ihtiyar, aslında iktidarını halkına değil, bu eşkıyalara borçludur. Sövüp saydığına bakmayın ihtiyarın; bütün aczine ve yaşlılığına rağmen küçümsenmeyecek bir tecrübesi vardır onun. Ve dışarıda da bazı dostları var. Sövüp sayarak zevahiri kurtarmaya çalışıyor. Bu eşkıyalar olmasaydı halkını zor oyalardı, çok zor etrafında tutabilirdi. İktidarını devam ettiren bir nimet oldu eşkıyalar son çağında ihtiyara. Eşkıyanın örgütlenmesine, seferberlik ilan etmesine hem göz yumdu hem de göz kırptı yıllarca. Ama eşkıyalar, ihtiyarın tahmin ettiğinden daha çok kuvvet sahibi oldular. Yer yer kepaze ediyorlar adamı. Ama ne var ki eşkıya, ihtiyara ve onun bazı kapıkullarına galebe çalacak güce erişmiş olsa bile gelip bu evi işgal etmeye muktedir değildir. Buna izin vermez evin yerli halkı. Bu izin vermeyişi, baştaki ihtiyarı korumak, savunmak adına değil, kazıklanmaya karşı mutlak savaş açacağındandır. Karşısında bir tek düşman hedef bulmuş olacaktır o zaman halk. Eğer halkımız bugün bu eşkıyaya savaş açmamışsa bunun sebebi, başındaki ihtiyara sevgi ve güven duymadığındandır. Ona inanmadığındandır. Onu, tüm yabancılaşmaların babası gördüğündendir. Kendine sahip çıkmayan düzene, kendisinin de sahip çıkmak istemeyişindendir. Bu düzen, eşkıya tarafından yıkılacağı an, "iş başa düşmüştür" diye meydanlara çıkacak olan bu halktır. Eşkıyayı işte o zaman tepelemeye kalkar halk. Bu düzeni savunmak için kalkmaz. Çünkü bu düzenle özdeşleşmemiştir halk. Bu düzen, oyalamıştır, aldatmıştır halkı.

Yeni Devir, 8 Nisan 1980

NEREDEN NEREYE GELDİ TOPLUM -I

Bazı dış görüntülere bakarak karar verecek olursak babalarımız bizlerden daha sağlam Müslümanlardı, dedelerimizse babalarımızdan daha kaviydiler.

Oysa toplumumuzun İslâm'dan koparılması, onların zamanında gerçekleştirildi. Bu koparılda, şüphesiz ki onlar fiilî görevler almadılar ama kopma eylemini uygulayan kadrolara karşı düzenli ve toplu olarak engelleyici girişimlerde de bulunmadılar.

Onların bu durumlarını, bilinç eksikliğiyle yorumlamak mümkündür. Kendilerine yol gösterici, diri kadroların yetersizliği ve imkânsızlığıyla da izah etmek mümkündür bunu. Yüzyıllardan beri devam edegelen devlet geleneğinin etkisine de bağlayabiliriz bu karşı çıkmayışları, bilindiği gibi devletin İslâmî esaslara bağlı oluşu, halkta devlete karşı kesin bir itimat duygusu geliştirmişti. Devletin şeriata tâbi olduğunu çok iyi bilen, bu sebeple de devlete tâbi olmayı, yani padişaha (yöneticiye) itaat etmeyi temel görev sayan bir millet oluşmuştu. Devlet işleriyle ilgilenmek, onu "kritik" etmek, halkın işi değildi. Bu işleri "ehliyet"inden şüphe etmediği görevlilerin yürüttüğüne inanıyordu halk. Yöneticilere güveniyordu. Bu sebeple de müsterihten ve huzur içinde kendi işi gücüyle meşguldü. Kısacası devletin veya devlet adamlarının bu düzene ihanet edeceğini hiç düşünmüyordu. Çünkü bu tür ihanetlere hiç şahit olmamıştı.

Tarihimizde İslâm'dan kopuş hareketleri, halkımızı bu güven duygusu ve yaşayışı içinde yakaladı. Halk, yüzyıllardan bu yana sürüp gelen kişisel ve ailevi yaşa-

yışını zorla değiştirmeyen ilk İşlâm dışı devrimleri bu itimat duygusunun da etkisiyle yadırgamadı. Gördükleri veya işittikleri kadarıyla, bu devrimler gerçi içine sinmiyor, kendisine kekre geliyordu ama “hikmet-i hükümet”ten sual sormak üstüne vazife olmadığı için sesini çıkarmıyordu. Aslında yalnız kendi işi gücüyle meşgul olan halk değil, halkın saygıyla bağlı bulunduğu aydınlar, özellikle de dinî hizmetleri yürüten kesim bile, aynı gelenek içindeydiler ve devrimlere itiraz etmiyorlardı. Korktuklarından değil, tanımadıklarından, meselenin özüne, aslına yabancı bulduklarındandı bu sessizlikleri.

İşte kademe kademe Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet devrimleri böylece geldi. Bugün bizden daha Müslüman, genel İşlâmî bilgi bakımından daha ileri olan babalarımız ve dedelerimiz zamanında başladı bozulma, çürüme. Onların gerçekten de bizlerden daha muhkem olduklarına, hemen hepimiz kendi aile çevremizden ve hatıralarımızdan örnekler verebiliriz. Hem ayrıca hepimiz de onların genel durumlarına, olaylara bakış ve yorumlayış biçimlerine dayanarak, o devrimlerin nasıl bir toplum vasatı yüzünden rahatlıkla gerçekleşimiş olduğuna dair bir fikir sahibi olabiliriz.

Günümüzün toplumu ise bir bölüm bilinçli insanlar dışında, büyük ölçüde bu geçmiş devirlerin mirasçısıdır. Dahası, önceki nesiller kadar İşlâm bilgisine ve yaşayışına sahip değiller. Yani bozulma daha ileri merhalelere ulaşmıştır. Bozulmanın hızına intibakta, pek güçlük çekmiyorlar. Bu yüzden de gözlerini toplumsal değişikliklerin daha ağır olarak seyrettiği önceki nesillerin kalıntısı olan aile büyükleriyle tabii bir çatışma ya da anlaşmazlık içindedirler.

Yeni Devir, 9 Nisan 1980

NEREDEN NEREYE GELDİ TOPLUM -II

Nesiller arasındaki uyuşmazlığı işleyen birçok sanat eseri yazılmıştır edebiyatımızda. Rezaizade Ekrem'in *Araba Sevdası*, Yakup Kadri'nin *Kiralık Konak*, Reşat Nuri'nin *Yaprak Dökümü* romanlarına konu olan bu sosyal gerçek, Necip Fazıl'ın *Ahşap Konak* adlı piyesiyle, Rasim Özdenören'in *Çözülme* ve *Gül Yetiştiren Adam* kitaplarında en olgun tespit ve yorumlara kavuşur. İslâmî kaygılar, bugünün insanında heyecansız, iddiasız, kavgasız bir öze bürünmüştür. İslâmı bazı şekli davranışların sınırı içinde algılıyor insanımız. Namaz, oruç, bayramlaşma gibi davranışları İslâm'ın tümü sanıyor. Camilerin ibadete açık oluşu, hiç kimsenin içki ve kumar gibi fiillere zorlanmayışı, İslâm'ın hayattan kovulmadığının kanıtı olmuştur bugün halka. Keza ezanı aslına uygun olarak okutturan, radyoda mevlit okunmasına izin veren iktidarlar da Müslümandır birçok insanımıza göre. Bir siyasinin sözleri arasında "Cenab-ı Hak" deyimini kullanışı, bir gazetenin "Ramazan Sayfası" düzenleyişi, tatmin ediyorkendilerini.

Kısacası bozulmaya başladığımız dönemlere ait insan yapımızı da kaybetmişiz büyük ölçüde. Oysa bugünkünden daha mazbut olan insanların yaşadığı dönemler dahi, toplumu bozan operasyonların yapılmasına mani teşkil etmemişti. Buradan şu sonuca ulaşabiliriz: Bugünün insanını babaları, dedeleri seviyesine ulaştırsak bile bu, toplumsal meselelerimizi halletmeye yetecek bir ortama kavuşturamaz bizi. Mesele, bugünkü düzen içinde bütün insanlarımızı, cami

cemaati hâline getirsek bile Türkiye'nin sosyal yapısını değiştirici bir hamleyi gerçekleştirmiş olamayız. Unutmayalım ki, elli yıl önce daha çok insanımız camilere devam ediyordu. Yüzyıl önce ise bu oran daha da yüksekti, ama olanlar olabildi pekâlâ.

Aslanan Müslüman görüntülü halka, İslâm'ın sosyal muhtevasını tanıtmaktır. Halkı, Hakk'tan ayrılacak olan uygulayıcıları "kılıçlarıyla doğrultacak" vasıflı halk seviyesine yükseltmektedir. Halkı, başındaki yöneticiler, İslâm'ı uygulasalar bile, sürekli olarak bu uygulayıcıları dikkatle izleyen insanlar düzeyine ulaştırmadıktan sonra çürüme, dağılma muhakkak olur. Halk, bu bilinç düzeyini kaybettiğçe, yani bu "kritik" müessesesi ortadan kalktığça, yöneticilerin kayıtsızlığı çoğalır, ihanetler başlar.

Yakın geçmişimizde halk, sürekli olarak yöneticilerinden emin olmak geleneğini sürdürerek ihanetlere açık kapı bırakmış oldu. Demek oluyor ki halk için model, Saadet Asrı'nın insanıdır ancak. Nitekim "İnsanlar nasıl iseler yöneticileri de öyle" olmaktadır.

İnsanımızı işte bu keyfiyette yoğurmalıyız.

Peki kim yoğuracak insanlarımızı bu keyfiyette?

Bunu bu düzenden beklemenin ne kadar boş bir hayal olduğunu tekrar etmeye hiç lüzum yoktur. Bunu, günümüzün sayısı çok sınırlı olan bilinçli Müslüman kadrolarından beklemek lazımdır. Bilinçli Müslümanlar, seslerini bir yandan çarpık "İslâmî" bir gelenek kalıntısı içinde bulunan insanlara, öte yandan da İslâm'ın varlığından bile haberleri kesilmiş yığınlara ulaştırmak yükü altındadır. Geçen zamanların bu yükü ne kadar

ağırlaştırdığı bellidir. Bugün, dünkü insanlarımızı bile bulmanın çok uzağında yaşıyoruz, o denli bozulmuş, çürümüştür toplum ama bir de şu gerçek var ki, bu tarihî süreçte kaydettiğimiz tereddinin idrakinde bulunan, yakın dönemlerde örneğine pek rastlayamadığımız, bilinç düzeyleri gerçekten yüksek bir nesil de vardır. İşte aslolan bu nesli maya yaparak bir milleti kurtarmaktır.

Yeni Devir, 10 Nisan 1980

NASIL KURTULURUZ

Geçmişindeki Moğol İstilasası sonrasında yaşıyor âdeta Anadolu bugün. Belli tarihî bilgileri tekrarlayarak o dönemin Anadolu'sunu anlatıp şimdiki Anadolu ile arasındaki benzeşimleri sıralamaya gerek var mıdır?

Yoktur! Çünkü bu benzeşim o kadar açık ki.

Siyasi birliği çözülmüş, iktisadi varlığı ezilmiş, can güvenliği ortadan kalkmış, şaşkın, düşkün, yığın insanların yurdu hâline düşmüştü Anadolu, Moğol İstilasası'ndan sonra. Halkın başvuracağı, sığınacağı bir kapı kalmamıştı. En başta devlet kalmamıştı çünkü. Eriyen devletin açtığı boşluk, bazı beyler tarafından doldurulmaya başlamıştı. Bu doldurma çabaları, dış kavgayı, içe taşımaya sebep oluyordu. Hepsi de "bağımlı" olan bu beylikler, bir de kendi aralarında rekabet sürdürdükleri için, tam bir iç anarşi yaşıyordu Anadolu. Gerek bu rekabet kavgaları gerekse eşkıyalık, soygun, zulüm vakaları, Anadolu insanını bir bunalımın çemberine sokmuştu.

İşte en kötüsü de buydu. Çünkü halk çürüyordu.

Devletin bir musibete uğraması, eğer halk dinamizmini koruyorsa, tez zamanda atlatılacak türden bir musibettir. Devlet, uğradığı güçlü bir dış toslama sonunda sarsılabilir, hatta dağılabilir; ama halkta bir çözülme olmamışsa çabucak kurtulur bu yıkıntının altından. Devleti yaşatacak olan halktır, koruyacak olan halktır. Elinden devleti alındığı hâlde çürümemiş bir halk olma haysiyetiyle, çetin bir bağımsızlık savaşını veren Afganistan, bu hususa çağdaş bir örnektir bugün. Keza yakın geçmişimizdeki İstiklal Savaşı da bir yanıyla bu gerçeği vurgulayan bir örnek hüviyetindedir.

Yeter ki halk ruhi direncini korumuş olsun.

Moğol İstilasası'ndan sonraki dönem, devletin dağılışını, büyük bir bunalım olarak aynıyla halkımızın da yaşamaya koyulduğu tipik bir örnek dönemdir tarihimizde. Büyük ve güçlü devletten yoksun kalan halk, belki bir çürüme, tükenme manzarası arz etmiyordu; ama içinde biraz da umutsuzluğun karışık olduğu yoğun bir bunalımın pençesine düşmüştü. Bağlanma mercii bulamıyordu. Bir otorite boşluğu vardı. Küçük beylikler, birer otorite değil, bu boşluğun simgeleri idi âdeta.

Yılgınlık, bunalım çoğaldıkça ve genelleştikçe, yenisinden bir "büyük devlet" kurma ortamı da tükeniyordu.

İşte tam bu noktada "Mana Kahramanları" girdi devreye. Başta Horasan'dan olmak üzere, "Er kişiler" in yürüyüşü başladı Anadolu'ya doğru.

Halkı onarmaya koyuldular; fıtratına bağlamaya, imanlarını yenilemeye başladılar. Çözüp gevşemeleri, bunalımları, umutsuzluğu kovaladılar. Baş göstermiş bulunan fiilî iç savaşları, terörü, eşkıyalığı tüketici bir "iç imarı"na başladılar. Ekber Cihada kuşandırdılar milleti.

Ta ki halk devlete, büyük devlete, büyük birliğe layık bir yapı belirtinceye kadar devam etti bu kesif faaliyet. Erenler, himmetleriyle zemini hazırladılar, yani halkı hazırladılar. "Siz nasılsanız, öyle idare edilirsiniz" hükmüne uyularak, halkı devlete layık düzeye ulaştırdılar.

Bugün de aynı himmete muhtaç bir millet mevkiindeyiz. Adetullah değişmeyeceğine göre, kurtuluşumuzun tek yolu vardır demektir.

Yeni Devir, 11 Nisan 1980

BATI KULÜP NEDİR?

Batı Kulüp, Batı kapılarında dilencilik demektir. Batı Kulüp, bir mazoşizmdir. Kendine hakaret ettirmek, dövdürtmek, sövdürtmek suretiyle cinsel tatmine kavuşan sapıklığın, siyaset alanındaki benzerine denir Batı Kulüp'çülük. Siz gider süklüm püklüm yanlarına sokulursanız, el etek öperseniz, o sizi adam yerine koymaz; işte budur Batı Kulüp'çülük. Parasını peşin vermişsinizdir, size silah satmaz, ambargolar uygular. Ortak Pazarı'na dâhil olmuşsunuzdur, mallarınıza müşteri olmazlar. Ağır sanayii ağzınıza aldirtmazlar. Git otelcilik yap, derler.

Siz de bütün bunlara dünden razı gibi görünürsünüz. İşte Batı Kulüp'çülük budur. Hem paranıza yön verirler, hem kültürünüze, hem de siyasetinize. İşlerinizi onlara teslim etmişsinizdir; işte budur Batı Kulüpçülük. İşte, işleri güçleri lüp'çülük olan bir avuç sermaye sahibinin gönlünü hoş etmeyi siyaset olarak seçmişsinizdir; işte budur Batı Kulüp'çülük. Çünkü o sermaye sahipleri, senin bağlı olduğun Batılı ağababaların has uşaklarıdır.

Bir sömürücülüktür, büyük sömürücülere teslimiyettir, Batı Kulüp'çülük.

Milyonu aşan insanımızı Batı kapılarına işçi diye postalamaktır Batı Kulüp'çülüğün varıp dayandığı ekonomi anlayışı.

Borç ile hayatı idame ettirmeyi üstün bir siyaset gibi göstermektedir Batı Kulüp'çülük. Borç alabilmede yarışa çıkmaktır. Politikada başarıyı, şartına şurtuna bakmadan borçlanmayla ölçmektir Batı Kulüp'çülük.

Demokrasi aletiyle ülkemizi, insanımızı hacamatlamaktır; bölgeciliği, hizipçiliği, mezhepçiliği, particaliği arkalayarak Batı'nın işlerini kolaylaştırmaktır; ulusal bütünlüğü sürekli olarak bombalamaktır Batı Kulüp'çülük.

Mebus çalarak hükümet kurmaktır Batı Kulüp'çülük. Kürsüye şarkıcı çıkarmak, güvercinler uçurarak, mavi gömlekler giyerek propaganda yapmaktır Batı Kulüp'çülük.

Hükümlerinden habersiz olduğu hâlde, oy toplamak amacıyla mitinglere elde Kur'an-ı Kerim'le çıkmaktır Batı Kulüp'çülük. İki de bir "Cenab-ı Hak" diyerek halkın inancını muncıklamaktır Batı Kulüp'çülük. Açlığı, pahalılığı, anarşiyi karşılıklı bir tahterevalli gibi kullanarak, iktidarı nöbetleşe paylaşmaktır Batı Kulüp'çülük.

Bütün ihracatımızın, petrol alımını bile karşılayamadığını ilan edip yakınmak, sonra da petrol üreticisi Müslüman ülkelerle sıkı işbirliği geliştirmekten kaçınmaktır; onlara uygulanan ambargolara karşı çıkmamaktır Batı Kulüp'çülük. İran'ın istediğimiz kadar petrol vereceğini ve karşılığında et ve buğday istediğini açıklamasına rağmen, Batılı dostlarının hatırı uğruna bu imkânları değerlendirmemektir Batı Kulüp'çülük. Bunun yerine, millet kesesinden şarkıcı karılara yüz binlerce lira sarf ederek "Aman petrol, canım petrol" diye göbek attırmak üzere yurtdışına göndermektir Batı Kulüp'çülük.

Velhasılıkelam, Tanzimat'tan beri yöneticilerimizin müptelası olduğu bir hastalıktır bu. Ve tedavisi asla mümkün de görünmüyor bu hastalığa yakalananların.

Millet bu hastaların elinde kıvranmakta.

Yeni Devir, 13 Nisan 1980

YARINLAR KİMİNDİR?

Dünyaya doğma saati yaklaşmış bir civcivin, yumurtayı delmesi ve çatlatmasını andıran bir manzara gösteriyor Türkiye.

Toplumun yaşadığı bütün çalkantıları, civcivin yumurtayı darbelemesi olarak yorumlamalıyız.

Civciv, civcivler kabuğu zorluyor.

Ama yumurtaların hepsi, aynı cinsten değil. Rejimin kuluçkaya koyduğu yumurtalardan bazılarını değiştirmiştir bazı eller.

Kuluçkanın başı çok ağrıyacağına benzer. Kendi cinsinden olmayan yavruları görünce deliye dönecektir kuluçka. Bu yavrulardan kimilerinin üzerine amansızca saldıracaktır. Gerek bu saldırılara gerekse öteki şartlara dayanamayan birçok civciv, daha palazlanmadan ölecektir. Ancak en canlı, dayanıklı ve akıllı olanları yaşayacaktır bu civcivlerin. Görünmez ya da görünür eller tarafından korunanları yaşayacaktır.

Zamanla bu civcivler arasında büyük kavgalar da başlayacaktır.

Öyle çalkantılara, gürültülere, dövüslere şahit olacağız ki daha! Şimdiki çalkantılara hiç benzemeyecek, gelecekteki vuruşmalar. Şimdi gördüklerimiz, duyduklarımız; civcivlerin yumurtaları tırtıklamalarıdır sadece.

Civcivler arasındaki kavgaya, bir süre sonra anaç tavuk, ancak seyirci kalabilecektir. Yavrulara hiç güç

yetiremez olacaktır. Çünkü altındaki yumurtaların hiçbirinden, kendi cinsinin yavruları çıkmamıştır; arkalamaya seğirteceği yavru da göremeyecektir ayrıca. Yaşlı ve umutsuz olarak kala kalacaktır bir köşecikte. Kendi cinsinin yumurtaları cılk çıkmıştır.

Batıcılığın yumurtaları cılk çıkmıştır. Ancak başka yumurtalara anaçlık yapmıştır Batıcı düzen ister istemez.

Batıcı düzen, kendi kendini devam ettirmek amacıyla kurduğu kurumlardan, kendine aykırı yavruların çıktığına tanık olmuştur. Kendi yumurtaları tohumuz olduğu için çürük çıkmıştır, yavruya dönüşmemiştir. Nesli kesiktir Batıcı düzenin. Batıcı düzen, kuluçkasının altına aldığı yumurtaları özenle seçiyordu yakın zamanlara kadar. Ama hızla değişen dünya şartları kendisini şaşırtdığı, apıştırdığı için, her yıl biraz daha çarpıklaşmıştı bu özeni. İlk başlarda zorla susturduğu insanımızın bir süre sonra uysallaşacağını, rejimle bütünleşeceğini hesap etmişti. Yani tanımamıştı insanımızı. Oysa geçen zaman, yalnızca kendisini çürüttü. Halk diri kaldı. Halk önemli yaralar almakla birlikte erimemiştir, tükenmemiştir.

Değişmesi hedef alınan halk, değişmemiştir. Etrafına çekilmiş olan çemberi kırmaya çabalıyor şimdi halk, daha cesaretle.

Yumurtalarını kırarak çıkmakta olan civcivler, bu halkın öncüleridir, önderleridir. Halk, bunların yanında yer alarak, çemberi parçalamaya yürüyecektir asıl.

Yumurtalardan değişik cinsten yavruların çıkması, Batıcı düzenin hiçbir kesimi memnun edemediğinin ispatıdır. Düzenin, genel bir başkaldırıya maruz kaldığının delilidir.

Bu başkaldırlılardan hangisi başarıya ulaşabilir.

Bu soruya doğru cevabı bulmak için, uzun boylu bir araştırmaya, hatta geniş geniş düşünmeye bile gerek yoktur. Bu civcivlerden hangisi halkı temsil ediyorsa odur muvaffak olacak olan. Halk, inancını, özelliklerini, tarihini dava edenin arkasına düşer er geç. Sürekli yanıldığı görülmemiştir halkın.

Düzen bozuksa toplum yapısı da sarsıntıya uğrar. Dolayısıyla bir kesim şaşkın halk, kurtuluş umuduyla bâtılların peşine düşebilir. Ama sürekli değildir bu düşünüş. Onun için bugün Türkiye’de, bazı bâtılların toplamış olduğu puanlara, kalıcı gözle bakılmamalıdır. Bu durum, bozuk düzenin insanları şaşkın hâle getirmesinin tabii bir sonucudur. Lakin böyle devam edecek değildir bu manzara.

Halk, kendisinin gerçek sahiplerini hızla anlamaya, tanımaya başlamıştır.

Düzen göçmektedir. Sahibi yoktur, yumurtaları cılk çıkmıştır. Öteki yumurtaların içindeki civcivler, son darbelerini vuruyor yumurtalarına. Çıkacak civcivlerin hangisi intibak edecekse bizim özel dünyamıza, o yaşayacaktır. Yani bu çıkışlar, çıkarken çıkardıkları gürültüler pek önemli değil. Önemli olan yaşayıp yaşayamayacakları. “Civcivi güzün sayarlar” demiştir atalarımız.

İslâm insanının sulbünden gelen yumurtaların civcivleri yaşayabilecektir İslâm yurdunda. Eski zorbalık ömrünü tamamladı. Yenisine hayat hakkı tanımayacak kadar bilinçlenmiştir, bilinçleniyor halkımız artık.

Yeni Devir, 1 Temmuz 1980

ÜLKEYİ KURTARMAK

Türkiye’de ideolojik mücadele içinde olanların ortak bir amacı vardır: Ülkeyi kurtarmak.

Siz bakmayın bunların birbirini hainlikle, satılmışlıkla suçlamalarına. Çünkü gerçekten de her ideolojinin temel amacı, insanlığı kurtarmaktır. Faşizmin de hedefi budur, Komünizmin de, vs.’nin de.

Tarih boyunca zuhur etmiş ne kadar fikir hareketi varsa hepsinde görebilirsiniz bu “kurtarıcı”lık güdüsünü toplumlar bunların ellerinde yağmurdan kaçarken doluya uğramış olsalar bile.

Beşerin dalaletlere sarılması kendi nefislerini ve toplumu felakete götürmek isteğinden kaynaklanmış değildir; tam aksine nefisleri ve insanlığı selamete ulaştırmak duygusundan fıskırmıştır.

Bir fikrin bâtil olduğunu bile bile ona sarılmaz kimse. En azından kendi ve toplum yararına olduğunu kabul eder fikrinin, ideolojisinin. Mesela Firavun, Hz. Musa’nın getirdiklerini “doğru” olarak bilmiyor değil ama kendi nefsi ve toplumu için saltanatını ve düzenini daha çok yararlı buluyordu.

Bugün toplumumuzda, ölümü göze almışçasına ideolojik kavgayı sürmekte olanların bu hâlini, ideolojilerinin kurtarıcılığına inanmış olmalarından başka ne ile izah edebilirsiniz? Yurt ve insanseverlikten başka ne ile yorumlayabilirsiniz?

Ve mevcut düzenin bir “bela” olduğuna inanmışlıktan başka ne ile açıklayabilirsiniz, bu canı ve başı hiçe saymayı?

Bir avuç dalganın yerinde insandan başka hem kim kalmıştır bu düzenden, bu gidişattan memnun olan? Bir sorarsanız bin şikâyet duyarsınız herkesten. Herkesler şikâyetçi, herkesin bu şikâyetini ilan üslubu farklı sadece. Şikâyetini had safhaya ulaştıranlardan bir kesim, eline silah almış olduğu hâlde ilan etmektedir şekvasını.

Herkes istiyor bu düzenin değişmesini. “Herkesin maksudu bir amma rivayetler muhtelif.” Rivayetler, yani öneriler farklı olduğu için kızılca kıyamet kopuyor, kan gövdeyi götürüyor zaten.

Bugün Türkiye’deki kıyametin bir müsebbibi var, hiç kimse inkâr etmiyor bunu mevcut düzen!

Dökülen kanların ve kan döken zavallı idealistlerin vebali yalnızca bu düzenin boynunadır. Toplumunu anarşiye sürüklemiş olan, Batıcı düzendir. Herkesi mutsuz kılmıştır bu düzen. Kendisine asilerin türemesine yol vermiştir, sebep olmuştur bu düzen. Bu düzen o kadar çağ ve insanlık dışıdır ki, insanların öylesine bezdirmiş ya da öylesine kinleştirmiştir ki, bazı vatandaşlara, kurtuluş iksiri zannıyla, zehirden medet umacak ölçüde şaşkın ve perişandır.

Toplumları helak edecek ideolojilerden kurtuluş umduracak kadar dengelerini kaybettirmiştir insanların bu düzen; her kötüyü kendinden daha iyi sandırarak şüphelerin koynuna atmıştır vatandaşları bu Batıcı düzen.

Türkiye’deki anarşi ve terör, bu düzenden duyulan genel rahatsızlığın dengesiz infilaklarından başka nedir?

Bu düzen, ateşe atmıştır kendi eliyle insanlarını.

Ülkeyi kurtarmak hayaliyle her gün bir demet insan ölüyor yurdumuzda.

Hemen hemen hepsinin yüreğinde bu ülkeyi kurtarmak iştiyakı olduğu hâlde... Bu ölenlerden en büyük bâtıla inanmış olanlar bile çok daha mâsumdur, ülkeyi bu duruma sürükleyenlerden. Ülkeyi mutlu bir yarına kavuşturmak cehdiyle baş veriyorlar sanki.

Baştanbaşa bir yurda, topyekûn insanımıza kıymıştır Batı, Baticılar.

Coğrafyaya kıymışlardır, tarihe kıymışlardır, inanca kıymışlardır, ırklara kıymışlardır, dillere kıymışlardır.

Her türlü bâtıla yol açmışlardır. Hatta her türlü bâtıla gelişmesi için yıllarca arkalamışlardır. Belki kendi bâtıllarına yedek olarak, yaptıkları tahribe destekçi olsunlar diye, öteki bâtılların palazlanmasına imkân bahsetmişlerdir.

Bir tek şeye düşmandı onlar: Bir inançla bütünleşmiş olan varlığımıza.

Hâlâ bu düşmanlıkları devam ediyor hiç eksilmenden.

Bu düzen, kendisine silah çekecek kadar düşmanlığını açığa vuranlardan daha ziyade, gerçek inançla bütünleşmiş olanlarımızı düşman görüyor hâlâ.

Bu o kadar açık ki, anarşistlerin arkalandığına dair sayısız beyanatlarına şahit olmuyor muyuz siyasi partilerin?

Düzen, hâlâ ülkeyi Müslüman'dan kurtarmanın davasını güdüyor.

Yeni Devir, 2 Temmuz 1980

MÜSLÜMANLARIN GAZETE ÇIKARMASI YASAKTI

Türkiye’de Müslüman kesimin az gazete okuması, münevverinin az olmasıyla izah edilmemelidir. Gazete okumayı alışkanlık hâline getirmedi Müslümanlar; çünkü gazete, yakın zamanlara kadar, İslâm dışı güçlerin inhisarındaydı. Bu durumu, okumamakla protesto etti Müslümanlar.

Niçin gazeteleri olamamıştı Müslümanların?

Yasaktı çünkü.

Bu “yasak” sözünü, olanca şumulüyle kullanıyorum. “İslâm”ı, ağza almanın fiilen suç sayıldığı bir geçmiş yaşadık yıllarca.

Medreseler, tekkeler, zaviyeler kapatılmıştı.

Harf devrimi yapılmıştı.

Kıyafet Kanunu getirilmişti.

İsviçre’den medeni, faşist İtalya’dan ceza kanunu aktarılmıştı.

Ezan Türkçeleştirilmişti.

Laiklik alınmıştı.

Dinî eğitim külliye menedilmişti.

Hacı, hoca, müftü, müderris gibi sıfatlar, unvanlar kaldırılmış, soyadı kanunu çıkarılmıştı.

Hilafet lağvedilmişti.

Batılılaşma tek amaçtı.

Tarihe sövmek, devrimciliğin şanıandı.

Dine hakaret, dindara hakaret aydın olmanın şiarıydı.

Din lafzını, savunma sadedinde telaffuz edemezsiniz.

Gerisinde, devrim aleyhtarı bir mâna araştırılır da, eskiye özlem sayarlardı bunu. Bir irtica hortlaması adedilirdi dinden yana olmak. Bir isyan gibi muamele görürdü en küçük dinî bir eylem.

İşte bu yüzden, gazete de çıkaramazdınız.

Olsa olsa, çok az satılması şart olan, dar imkânlı, kötü baskılı dergiler çıkarabilirdiniz. O da, hiçbir diri konuyu ele almadan, hiçbir sosyal eleştiriye yönelmeden.

Günlük olayları belli bir açıdan okuyucusuna yansıtan, her gün okuyucunun karşısına çıkarak onları bir bilince doğru iteleyeni bir gazete çıkarmanın bütün yolları fiilen kesilmişti.

Canlı, diri, İslâmî dergiler çıkarmış olanlar hapis-hanelerde çürütülüyordu.

Yıllarını hapislerde geçirmemiş bir tek Müslüman kalem tanımıyorum ben, o dönemlerin yazarlarından, bilginlerinden, sanatçılarından.

Bin bir fedakârlıklarla çıkarılan bu dergileri ve telif edilen eserleri bile korkarak, çekinerek alırdı okuyucular bayilerden. Her bayi de satmaya cesaret edemezdi bu tür yayınları.

Bu sebeplerle gazete kuramadı Müslümanlar.

Bu sebepler yüzünden gazetelere küstü Müslümanlar.

Şimdi, belli bir ölçüde bile olsa kısmen değişmiştir şartlar. Birkaç gazetemiz çıkıyor. İlan alma imkânları çok sınırlı, genel dağıtım müesseseleri namevcut, haber ajansları yok gibi olmakla birlikte, birkaç gazetemiz var. Lakin okuyucumuz yok!

Yok, çünkü Müslümanlar daha tam anlamıyla ısınamadılar gazeteye, bu bir. Bir de şu var: Gazete okuyan Müslümanların önemli bir bölümü bir düzenden "vurgun" yemiş oldukları için, gerçek İslâmî gazeteye İslâm'ı alet eden gazeteleri pek tefrik edemiyorlar birbirlerinden. İslâm'a hasret kalan halkımızın bu tahasürünü ustaca sömüren, kendine Müslüman süsü veren gazetelerle teselli oluyor halk. Onun derin hasreti, münafığı Müslüman sandırıyor kendine.

Ayrıca bazı dinî hiziplerin çıkardığı zayıf gazeteleri okumak, onlar arasındaki laf dalaşlarını takip etmek-tense adı büyük gazeteye çıkmış olan ve yanından kıyısından -tabi istismar için- dine de yer veren gazetelerle oyalanıyor, bilerek veya bilmeyerek.

Ama bu kabuk kırılacaktır artık.

Her gün biraz daha sağlamlaşan bünye, yarasını onararak, kabuğunu atmaya çabılıyor.

Yakın bir gelecekte Müslümanlar, gazeteleri en çok satılan kesime dönüşeceği benzer. Tabii bu durumu aşma konusunda Müslümanlar bir çaba göstermeye ağırlık verecek olurlarsa!

Yeni Devir, 4 Temmuz 1980

AYDIN YIKTI BİZİ

İslâm mahkûm kılınmasaydı Türkiye bugünkü sosyal, siyasal, ekonomik buhranlara düşmez; anarşinin, terörün pençesinde kıvrılmazdı.

Başka hiçbir dünya görüşü değil, sadece İslâm düşman olarak görüldü yıllarca. Yakın tarihimiz, irtica adı altında, İslâm'la mücadele etmenin tarihidir. Fanatik bir Cumhuriyet devrimcisi, daha doğrusu beyni dondurulmuş bir Batıcı kafasıyla değil, soğukkanlı bir yaklaşımla siyasi tarihimizi gözden geçiren herkes, açıkça görebilir ki, Tanzimat'tan beri devletin gerçekleştirmeye çalıştığı bütün devrimlerin temelinde, İslâm'ı hayatımızdan söküp atmanın cehdi vardır. Bugünkü bunalmalarımız, İslâm'a karşı açılan savaşların başarısıyla orantılıdır.

Bütün bu Batıcı devrimlere ve gelip saplandığımız anarşik ortama rağmen, Türkiye tamamen yerle bir olmamışsa, hâlâ bir hayatîyet işareti taşıyorsa, bunun da sebebi, halkımızın direnme gücüyle izah edilmelidir.

Aydınların yıkımını, halkımız tamire çalışmıştır.

Hayırsız bir babanın varlığına rağmen, evlatlarını tek başına korumaya, yetiştirmeye çalışmış fedakâr bir anne misali bu halk, kendi kendine sahip olmaya direndiği için, bugün tamamen tükenmiş değiliz.

Aydınların imha etmeye yöneldiği İslâm'ı, halk yaşamaya devam etti.

Batı'nın, Batıcıların birbirine düşman kılarak kırdırmaya çalıştığı halkımızı, bu halkın geleneksel kar-

deşlik bilinci katliamdan korumuştur. Halk üstüne kurulan oyunları bozan, fitneleri dağıtan bizzat halkımız olmuştur.

Emperyalizmin ve onun yerli maşalarının bunca tahrikine karşılık, bu ülkede ırk ve mezhep kavgaları istenen boyutlara ulaşamamışsa, bunu halkımızın bilincine bağlamak lazımdır.

Emperyalizmin de, aydın geçinenlerin de bütün kışkırtıcılığını, halk kırmaktadır Türkiye’de. Halk bu kışkırtıcılara kanmış olsaydı müthiş bir iç savaş hüküm sürerdi yurdumuzda.

Türkiye’de bir iç savaş başladığını her gün beyanatlarına konu edenler, yani kendi kışkırtmalarının sonucu çıkan bazı küçük çatışmaları dehşetengiz bildirilerle dünya âleme duyuranlar, her bir yanı velveleye verenler, halkımızı korku ve telaşa boğarak âdeta silahlanmaya çağırıp bir kampta yer almaya şartlayanlar, bu fesat kumkumaları, bu fitne tellalları, muratlarına nail olamıyorlarsa, bunun bir tek sebebi vardır. Halkın bilinci!

Halkın bu bilincininse bir tek kaynağı mevcut: İslâm.

İslâm’ı imha edemediler, İslâm’ı sökemediler halkın yüreğinden.

Aydınlara uysaydı, onların tahriklerine kapılsaydı hâli dumandı milletin.

Partilere kansaydı, gazetelere inansaydı, derneklere güvenseydi, sendikaların peşine takılsaydı, üniversiteyi dinleseydi, romanlara, şiirlere, hikâyelere, tiyatroya, sinemaya uysaydı, bütün mukaddesatını heder etmez miydi, anarşinin, terörün piyonu olmaz mıydı halkımız?

Halk, aydın geçinenlerle bütünleşmemiştir Türkiye'de. Aydınla hiç bağlanmamıştır, güvenmemiştir. Tanzimat'tan beri bir uçurum var, halk ile aydın arasında. Halk, aydının kendine aykırılığını hissetti ve gördü.

Halk bu aydını tepeleyemedi ama ona teslim de olmadı. Batıcı aydınlarsa, ağababalarının himmetiyle bütün ezici ve vurucu güçleri ellerinde tuttuğu hâlde, halkı tüketemediler, yani değiştiremediler. Çok sarstılar, çok yaraladılar, hırpaladılar ama tüketemediler.

Halkı tüketmenin yolu İslâm'ı kaldırmaktan geçiyordu. Çünkü halkla İslâm özdeşti. İslâm kalkınca halk çözülebilirdi. Bu yüzden sürekli olarak İslâm'la savaştılar.

İslâm'ı mahkûm kıldılar ama imha edemediler.

Yeni Devir, 21 Temmuz 1980

CUMHURİYET AYDINLARI YAHUT MARKSİZMİN FİDELİĞİ

Türkiye’de Marksistlerin el attıkları kesim, Cumhuriyet devrimlerine yürekten bağlı görünen aydın kadrolar olmuştur.

Cumhuriyet’in eğitim kurumlarından yetişenlerin belli başlı farikası, devrimci olmalarıydı. Cumhuriyet, aydın olmanın adını koymuştu: Devrimci olmak! Her Cumhuriyet aydını kendini devrimci, ilerici, çağdaş bir kişi olarak görüyordu.

Her Cumhuriyet aydınının baş görevi, tutuculukla, gelenekçilikle savaşıyordu. Cumhuriyet öncesi dönemi, karanlık bir geçmiş olarak görmekteydi. Cumhuriyet aydınına göre Padişahlık, Hilafet, bizi geri bırakmıştı. O dönemlere ait hukuk düzeni, yani şeriat, çağdışı ilkel kavramlardı. Bir çöl kanunuydu şeriat. O döneme ait edebiyat, saray ve çevresini tatmin etmeye yönelik birer samimiyetsizlik, yaltaklanma numuneleriydi; toplumdan kopuktu. Medreseler, ilmiye sınıfı, devlet erkânının kapıkulu ocaklarıydı. O dönemin elifbası, halkın cahil kalmasına sebep olmuştu, dilimizin boyunduruk altına girmesine yol açmıştı. O dönemin kılık kıyafeti komik ve ilkeldi.

Bunlara inandırılmıştı aydınlar.

Osmanlı Devleti’nin parçalanmasını, trajik bir olay olarak değil, emperyalizmin bir amacı olarak değil, öteki Müslüman unsurların bize bir ihaneti olarak sayıyorlardı. Bu parçalanmanın sonucunda küçücük bir sınıra hapsedilişimizi, bir kurtuluş, bir bağımsızlığa kavuşmuş olarak benimsemişlerdi.

Cumhuriyet aydınları, Tanzimat'la başlayan Batılaştırma hareketlerini, kurtuluşumuzu sağlamaya yönelik girişimlerden sayıyordu. Batılılaşmaya başladığımızdan bu yana çökmeye başlamamızı ise Batılaştırmanın bir ürünü olarak değil, bu girişimleri engellemeye çalışılan "gerici"lerin direnişleriyle izah ediyorlardı. Batıcı kadroların başarısızlığını görmüyorlardı. Kabahati "tutucu"lara yüklüyorlardı. Yönetimde kendilerine asla yer verilmemiş olanlara yıkıyorlardı bütün kabahatleri.

Onun için "mürteci"ler ezilmeliydi bu aydınlara göre.

Eskiye ait her şey, her düşünce, her inanış, her müessesese birer irtica kaynağıydı aydınların nazarında. Onları kaldırmak, devrim demektir.

Bu anlayış ve inanışla yetişen devrimci kadrolar, Marksizmin propagandasına da kanmaya elverişli düşümler.

Gerçi Cumhuriyet kanunları komünizmi yasaklamıştı. Cumhuriyet devrimleri bütün dertlere devaydı bu aydınların yanında... "Bolşevikliğe ihtiyacımız yoktu" ve hatta "Komünizm her görüldüğü yerde ezilmeli" idi ama her devrimci fikirleri taşıyanı da "Komünist olarak görmemek gerekirdi". Cumhuriyet aydınları, kendileri gibi düşünen "ilericiler"e, gericilerin "komünist" adını taktıklarını iddia etmeye başladılar. Bu aydınlara göre gericiler, ellerine bir yağlı boya almışlar, bütün aydınları komünist olarak boyuyorlardı. Oysa komünizm diye bir tehlike yoktu Türkiye için. İrtica tehlikesi vardı.

Gerçekten de Marksistler, Cumhuriyet devrimcilerini çok iyi avlıyorlardı. Bilhassa Kemalizm peçesini takmış olan Marksistler, bu aydınlara çok iyi hulul edi-

yorlardı. Onların devrimciliklerini, ilericiliklerini, çağdaşlıklarını başarıyla kullanıyorlardı Marksistler.

Nâzım Hikmet'i hapisten çıkartmak için Marksistlerin dolaştırdığı dilekçeye imza atan 185 kişilik liste, Cumhuriyet aydınlarının komünistlerce nasıl alet edildiğinin bir belgesidir. Bu sürekli alet edilişler, birçok Cumhuriyet aydınının zamanla Marksistleşmesinin mektebi olmuştur. Cumhuriyet terbiyesi alman birçok entelektüel, hızla Marksizmde karar kıldılar. Görevi Cumhuriyet'i savunmak olan ve bu amaçla çıkan gazetelerin, bugünkü kıpkızıl haline bakarak, bu söylediklerimizin canlı örneklerini görebilirsiniz. Keza birçok yazarın, sanatçının, gazetecinin, üniversite hocasının hayat hikâyelerine bakarak, Cumhuriyet devrimciliğinden Marksist devrimciliğe ulaşışın aşamasını gözlemleyebilirsiniz.

Netice-i kalam, Marksistler için Cumhuriyet aydınları birer fidelelik olmuştur. İlk kurbanlık koyunlar bunlardır. Marksizmin bu işgal macerasını, Cumhuriyet'in belkemiği olmuş bir siyasi partinin bugünkü manzarasında da görmek mümkündür.

Marksizm, kendine bir kul gibi hizmet ettirdi Cumhuriyet devriminin aydınlarını. Lakin "sonradan olma" bu hizmetçilere, âdeta "anadan doğma" Marksist olan kuşaklar, ancak birer "piyon" gözüyle bakmaktadırlar. Kaderlerinde hizmetçilik, "kurbanlık" yazılıdır bunların, efendilik değil.

Marksizmin oltasına gelmemiş Cumhuriyet aydını hiç yok mu?

Var! Ve şimdi iktidardadırlar. Azınlık bir iktidarda...

Yeni Devir, 22 Temmuz 1980

NE ZAMAN ANLAYACAĞIZ BATI'YI?

Batılı, dostluktan bizim anladığımızı anlamaz. Dostluğu, menfaat alışverişine dayanır onun. Aralarında iş ilişkisi bulunmayan iki Batılı, birbiriyle tanışıp görüşmeyi gerekli bulmaz. Batılının akıllılık ölçüsü, işinde başarılı olmaktır. Başarısını gölgeleyen her engeli kaldırmayı şart kabul eder. Engelleri yok etmede, acıma duygusuna yer vermez. Karşısındakinin menfaatini de korumak diye bir sorumluluktan habersizdir. Kendi çıkarına bakar Batılı.

Bizi Batılılaştırmaya çalışan kadrolar, öyle sanıyorlardı ki biz Batı'ya yaklaştıkça Batı da bizi kendisinden sayarak yardım ellerini uzatacaklardı. Bizim devlet ve millet geleneğimizde bulunan "kendinden olanlara karşılık beklemeden yardımda bulunma" anlayışı, Batıcı devlet adamlarımızı da şartlamış bulunan bir anlayıştı. Yani Batı'yı gerçek hüviyetiyle tanımadan, hasbi bir muhabbetle yönelmişlerdi o tarafa.

Bu yönelişin onunda nasıl meyveler verdiği ma-lumdur. 1839'dan bu yana kaybettiklerimizin haddi hesabı yoktur. Dünyanın en geniş hudutlu devleti olan Osmanlı tuz buz olup eriyip gitti.

Bu uzun maceradan ne denli hisse çıkardığımız ise meydandadır.

Aramızdaki ilişkinin faturalarını yalnız biz ödemişizdir. Bircümle fedakârlık hep bizden olmuştur. Ulusal yapımızda mevcut bulunan "dosta bağlılık" tamamen karşılıksız bırakılmıştır Batı tarafından. Yani halis niyetimizin layığı olmamışlardır.

Oysa ya biz de değişmeliydik, tıpkı Batılıların baktığı gibi bakmalıydık dostlarımıza, yani geleneksel "dost" anlayışımızı tadil etmeliydik ya da vazgeçmeliydik bu Batılılaşma sevdasından.

İtiraf etmeliyiz ki hâlâ aynı dost canlılığımızla sürdürüyoruz Batı'yla ilişkimizi Batı'yı, Batılıyı anlamadan devam etmektedir Batılılaşma girişimlerimiz.

Fazla uzağa gitmeye lüzum yoktur; şu vize ambargosu söylemek istediklerimizin aktüel görüntülerinden biridir sadece. Keza kredi arama çabalarımızın karşılığa geldiği muameleler de Batı'nın zamirini aydınlatan bir projektör değil mi?

Bir musibet bin nasihatten evladır, demişler ama bin musibet bir nasihat hükmü yerine geçmiyorsa ya?

Yeni Devir, 28 Ekim 1980

AYNA

Batıcılık iflas etmiştir Türkiye’de.

En azılı Batıcıların bile itirafa mecbur kaldığı, kesin bir yenilgiye uğramıştır Batıcılık.

Türkiye’nin genel manzarası, bu iflasın resmidir.

Türkiye, Batıcı yolda yürütüle yürütüle küçülmüş ve güçsüzleştirilmiştir.

Tanzimat’tan beridir Batıcı kadroların işgalinde bulunan Türkiye, parçalana parçalana Anadolu yaylasından ibaret bir ülke hâline gelmekle kalmamış; her yıl mevcut potansiyelini biraz daha imha ede emperyalizmin tam bir sömürge alanı mevkiine düşmüştür.

Ekonomisi iflasta, eğitim kurumları iflasta, dış politikası iflasta, itibarı iflasta, iç barışı tam bir iflasta olan bir Türkiye’dir karşımızdaki.

Bir tek sorumlusu vardır bu durumumuzun: Batıcı kadrolar. Çünkü Tanzimat’tan bu yana, yalnızca Batıcı kadrolar yönetti ülkeyi, birbirine devrede ede.

Türkiye’nin bu durumuna düşüşünde başkaca kabahatli aramak gerekmez.

Batıcı kadrolar kendi aralarında ayrı siyasi partiler oluşturarak, kendi aralarında birer danışıklı dövüştten ibaret olan iktidar kavgaları vererek, halkı küçük ve gündelik siyasi çekişmelerle oyalayarak, Türkiye’nin iflasını halkın gözünden kaçırmakta, şimdiye değin gerçekten muvaffak oldular. Halkı günübirlik dertlerle, kavgalarla meşgul kılarak 1839’dan 1980 yılına kadarki

tarihî maceramızı tahlil etmekten alıkoydular. Şu 140 yılda bu ülke nereden nereye düştü? Bunu düşünmekten menetmenin oyunları sergileniyor hâlâ. Gündemde tutulan anarşi, devam ettirilen pahalılık, aslında, halkın can ve boğaz derdine düşürülmek suretiyle gerçek suçluları teşhise vesile ve fırsat bulamaması için ayakta tutturuluyor. Batıcılığın içine düştüğü çok hazin bir müdafaadır bu. Anarşi ve pahalılık gibi geri tepen bir silahla savunuyor kendini tarihî düşmanlarımız. Bu silahların sayesinde halkın, temel meselelerimizi düşünmeye mecal bulamayacaklarını sanıyor Batıcılar. Aktüaliteye çıkarılmış suni dertlerle meşgul kılınan halkımızın nazarlarından kaçırılmak istenen baş suçlular, yani Batıcılar, bu talihsiz oyunla kendi ömürlerine mühlet kazandırmayı kollamaktadırlar.

Lakin geçmiş ola artık.

Bu oyunların geri teptiğini görüyor kendileri de.

Çaresizlikten, şaşkınlıktan hem bu oyuna devam ediyorlar, hem de şikâyet ediyorlar, ürküyor, korkuyorlar bu oyundan artık.

İki büyük partinin karşılıklı suçlamalarından da görüyoruz ki bu gidiş iflasın gayyasıdır.

Bununsa sorumluları, sıra ile iktidar olagelen bu iki partiden başkası değil.

İşte bunu anlamaya başlamıştır halk.

İki partinin can havliyle yaptıkları karşılıklı suçlamalar, halkın gerçek suçluları hızla keşfetmesine yardımcı olmaktadır artık.

Dipleri birbirinden daha kara olan bu iki partinin suçlamaları, halkın zihninde birbirine iliklenerek bir bütün oluşturuyor. Suçlunun iki kanadını da keşfediyor birden.

Birbirinden farkı olmayan, temelde ikisi de aynı dünya görüşünü bölüşen bu iki partinin, Türkiye'yi bugünkü muzmahil hâle ulaştıran Batıcı zihniyetin uzantıları olduğu artık ortadadır. Saklanılamayacak biçimde ortadadır. Hiçbir suni oyalamayla gizlenemeyecek kadar meydanlara düşürülmüştür.

İkisi de Batıcı olan bu partilerin, birbirlerini eleştirirken kendilerini temize çıkarmak telaşıyla sömürüye, Batıcılığa zaman zaman karşı çıkışları, günümüzde sık sık rastladığımız bir manzara olmuştur. Kendilerini tenzih kılma telaşıyla, karşısındaki partinin Batı'ya teslimiyetçiliğini dile getiren laf dalaşları, manzara-yı adiyeden olmuştur bugün.

Batıcılar, yıkılmalarının, çökmelerinin telaşıyla, yekdiğerlerini hırpalıyorlar, telin ediyorlar.

Oysa yıkılan, karşılarındaki Batıcılar değildir artık. Bizzat Batıcılar yıkılıyor toptan. Hepsi birden.

Onlar, birbirlerini suçlamaya devam etsinler. Ülkeyi emperyalizme peşkeş çekmekle suçlasınlar birbirlerini.

Halk bunun, kendisine ayna gösterilen bir kurdun kendi hayaline saldırmasından başka bir şey olmadığını anlıyor artık.

Batıcılığın iflasını gözlerden saklamak, öyle imkânsızlaştı ki.

Yeni Devir, 10 Nisan 1981

BİZDEN BEKLENEN

Türkiye hakkında menfi düşünceler beslemeyen dış çevreyi, lehimize çevirmek mümkün değildir. Bu menfi dış çevre yalnızca Avrupa Konseyi'ndeki sosyalist, komünist veya Yunanlı delegelerden oluşmuyor. Kendileriyle aynı blokun çatısı altında yer aldığımız "dost" devletlerin birçoğunda da her zaman gözlemliyoruz aynı olumsuz tutumları, soğuk davranışları.

Türkiye, Batı dünyası tarafından benimsenmemiş olduğu gerçeğini kanıtlayan sayısız örneğe tanık olmuştur.

Türkiye, Tanzimat'tan beridir Batı'ya duyduğu resmî yakınlıklara, eşit bir karşılık görememiştir.

Türkiye, Batılılaşma yolunda giriştiği bütün eylemlere rağmen, Batılının gözünde hep "Doğulu" olarak kalmıştır. Hatta Doğu'nun, Ortadoğu'nun değişmez öncüsü ve temsilcisi olarak görülmüştür. Türkiye'nin, Ortadoğu ülkeleriyle arasındaki bağların alabildiğine gevşek olduğu dönemlerde bile Batılı, bu hâlin geçici bir durum olduğu kanaatinden kopmamıştır.

İşin aslına bakılırsa Batılı, bu kanaatlerinde haksız da sayılmaz.

Türkiye gibi ayrı ve büyük bir uygarlığa, köklü bir geçmişe ve birikime sahip bir ülkenin, bütün bu tabii ve bünyevi özelliklerinden soyunarak Batılılaşması elbette mümkün olamazdı. Ve olsa olsa, resmî Batılılaşma eylemleri son sürat uygulandığı takdirde, kendi temelleri üzerinden kayan ama Batılı bir zemine de oturamayan, bunalımlı bir Türkiye doğabilirdi.

Tarafsız bir gözlemler Türkiye'yi değerlendirecek olursak, bizler de teslim etmek zorundayız ki, tam anlamıyla Batılı olduğumuzu ileriye sürmenin hiçbir inandırıcı tarafı yoktur. Şekli, kurumsal bazı benzerliklere bakarak Türkiye'yi Batılı saymak, yanılgıdır ve dünyada kabul görmesi mümkün olmayan bir iddiadır.

Fakat bu Batılı olmayışımızın gerçeği, karşılıklı menfaatlere dayanarak Batılı ülkelerle bizi bir araya getiren ilişkilerde, hep lehimize olmayan muamelelere maruz kalmamızı sağlamamalıydı. En azından, bir araya gelişlerin temel amacına ters düşerdi bu hak tanımazlık. Batı'nın Türkiye'yi değerlendirmesi, Batılı olup olmadığımız gerçeğine göre değil, mevcut kişiliğimizin kabulü ve karşılıklı hak ve menfaatlerimizin kollanması esasına dayanmalıydı. Oysa Batı, sürekli bizi Batılı görmeyen, görmediği için de bize güvenmeyen bir önyargı içinde bulunmuştur. Batı'nın bu önyargısını pekiştiren hususun bir kaynağı da, bizim kendimizi "Batılı" ilan eden tutum ve davranışlarımızdır. Bizim kendimizi Batılı olarak sunmamız, Batı dünyasının fikir çevrelerinde bu hususun tartışılmasına ve hakkımızda, ilanlarımızı doğrulayan hükümler verilmesine ve hiddetlere sebep olmuştur. Yani Türkiye, kendini Batılı olarak sunan her girişimine mukabil, Batılı çevrelerden tepkiler buldu.

Denebilir ki Batı'nın bize asıl itibarı, kişiliğimizin ayrıcalığını daima önde tutan bir politika kurmamızla sağlanabilir ancak. Nitekim çağdaş dünya şartları da bunu gerektirmektedir. Karşılıklı ilişkiler kurulması, aynı tarih ve uygarlığa bağlı bulunmayı gerekli kılmaz.

Türkiye, hakkında menfi düşünen çevreleri, kendini Batılı olarak ilan etmeye ağırlık vermek suretiyle izale etmeye muktedir olamaz.

Kişiliğini güneş gibi parıldatan bir tavır belirtmektir bize düşen.

Yeni Devir, 31 Mayıs 1981

TÜRKİYE'DEN BEKLENEN

Batı ile ilişkilerimizde biz hep “haricî” muamelesi görmüşüzdür. İşbirliklerimiz, dostluklarımız çok defa haklarımızın teslimine bile yetmemiştir. Onlar tarafından arkalanmak, yardım görmek şöyle dursun, hakkımız olan konularda dahi anlayış göremediğimize dair sayısız örneklere tanık olmuşuzdur.

Mesela sürekli olarak Kıbrıslı soydaşlarımız zulme uğradıkları hâlde, dostlarımız buna hiç aldırılmamışlar, dahası Yunan'ı tutmuşlar ve fiilî müdahaleye mecbur kalmamız üzerine de bize ambargo uygulamışlardır. Parası ödenen uçakların ve askerî mühimmatın ambargoya uğraması hatırlardadır.

Keza üyesi olduğumuz hâlde Ortak Pazar ülkelerinin üretimlerimize ilgi göstermemelerine, ortak olmayan ülkeler kadar dahi alaka bulamadığımızı dair birçok muameleye muhatap olmuşuzdur.

Kredi edinmek yolunda bizi ne denli yorgunluklara düşürüp yokuşa itelediklerini ne zamandan beri görüp yaşamaktayız.

Anlaşılan şu ki, Batılı dostlarımız bizi, kapıdan kovulsa bile pencereden girmeye kalkan “çantada keklik” görmeye iyice alışmışlardır.

Genel tutumumuzda bir değişme olmadığı sürece bu “vurun abalıya” üslubunun devam edip gideceği de kesin gibidir.

Batı, Türkiye'nin her hâlükârda kendine muhtaç olduğuna inanmıştır. Elden kaçması mümkün olma-

yan bir ülke, bir kaynak mahiyetinde mütalaa ediliyor Türkiye.

İşte bu emniyet hissidir, ülkemizin açık haklarının teslimine engeller diken.

Türkiye, tabii potansiyelini idrak edip mevcut ağırlığını kavrayıp devreye sokuncaya değin bu muamelelerin sürüp gitmesi olağandır.

Türkiye bugünkü hâliyle, çeşme başında bulunup da susuzluktan çatlayan bir insan gibidir.

Türkiye'nin çeşmesi, Ortadoğu'dur. Yani İslâm ülkeleridir.

Ülkemiz Ortadoğu ülkeleriyle daha ciddi yeni bağlantılar kurmaya yöneldiği takdirde, mevcut susuzluğunun büyük ölçüde son bulacağı, bilinmeyen bir gerçek değildir.

Bütün dış satımlarımızın petrol alımını bile karşılayamadığı bir açmazda ve devletlerin petrol uğruna savaşlara tuttuğu bir ortamda, Türkiye için bu konunun halli, fevkalade kolaylıklar belirttiği inkârı mümkün olmayan bir vakıdır; lakin bu konunun çözümü yolunda somut ve köktenci girişimlerde oldukça yaya kalmadığımızı kim iddia edebilir?

Ortadoğu ülkeleriyle ortak bir pazar oluşturma konusunda ciddi girişimlerde bulunma eylemini tarih bizden beklerken, ancak ve ancak kâğıt üzerinde kalan ve diplomatik nezaket sınırları içinde sürdürülen sathi ilişkiler ve minik boyutlu alışverişlerle yetinirsek, bu mevcut potansiyelimizi devreye sokmamaktan başka bir anlama gelir mi?

Şurası kesindir ki, Türkiye, Ortadoğu ülkeleriyle yeni ve güçlü bağlantılar oluşturmak yoluna koyulursa

hem kendi sorunlarının büyük ölçüde çözüme kavuştuğunu hem de tüm Ortadoğu ülkelerine yepyeni bir canlılık geldiğini görecektir, öte yandan da Batılı ülkeler yanında itibarının yükseldiğine tanık olacaktır.

İşimiz işte bu kadar kolaydır yahut bu kadar zor bir işi halletmektir bizden beklenen.

Ama sorumluluğumuz bunu istiyor bizden.

Yeni Devir, 18 Haziran 1981

ERMENİ TERÖRÜ ÇEVRESİNDE

Türkiye’de refah düzeyi en yüksek olan kesim şüphesiz ki gayrimüslim vatandaşlardır. Bu gerçek, genelde iki sebeple izah edilebilir. Birincisi, bu cemaatler azınlık şuuruyla kendi aralarında yardımlaşmaya, dayanışmaya özel bir itina göstermişlerdir. İkincisi, bilhassa Tanzimat’tan beri devlette gayrimüslim azınlıklar lehine bir önyargı olmuştur. Birinci husus, azınlıkları tarih boyunca ülkemizin en varlıklı insanları hâline getiren daha çok psikolojik bir etken olmakla birlikte ikincisi siyasal nitelikli bir içerik taşır. Tanzimat’la birlikte ülke yönetiminde dış etkiler yoğunlaşmış, gayrimüslim unsurların dış güçlerle bağlantıları somut görüntülere kavuşmuş olduğu için devlet, azınlıklara yeni avantajlar tanımayı, Batılı dostlarını memnun kılmanın bir ispatı gibi görmüştür. Meşrutiyetçilerin ünlü sloganı olan “Rum, Yahudi ve Ermeni / Gördük bu rû-yı rûşeni”. Devletin bu unsurları ne denli baş tacı ettiğinin ifadesidir. Daha önceki dönemlerde kanunlarımızın kendilerine tanıdığı adil ortamda gayet rahat yaşayan gayrimüslimler, Tanzimat’tan sonra tamamen “özel” ve “ayrıcılık”lı bir statüye nail oldular. Osmanlı Devleti’nin çökertilişinde de bu unsurların arkalanışı ve bağımsızlık davasına kaldırılışları en önemli rolü oynamıştır. Devletin dağılmasından sonra Türkiye sınırları içinde kalan gayrimüslim unsurlar, Cumhuriyet yönetimi tarafından asla sorumlu görülmedikten başka, en rahat ve kavgasız yaşama ortamına da kavuşmuş oldu. Laik devlet içinde özgürlüğün bütün nimetlerini tattılar. Ekonomik ve kültürel yaşantılarının üstünde hiçbir gölge düşmedi. Hilafeti kaldıran devlet, onların Patrikhanelerini bile lağvetmedi. Gerek kanun karşısında ge-

rekse realitede, öteki yurttaşlarla aralarında bir farkın bulunmadığı bir ülkenin yurttaşı oldu bu azınlıklar.

Cumhuriyet Türkiye'si içinde hiçbir müşkülleri kalmayan, dahası, hayat standartları öteki vatandaşlarımıza oranla en üst düzeye sıçrayan bu azınlıklardan, özellikle Ermeniler, şu da bir gerçektir ki tarih boyunca bu toprakların en sadık ve uygarlığımıza en yatkın vatandaşlarımız olmuşlardı. Meşhur "Ermeni Patirtisi"nda iğfalle aldananarak hem kendilerine hem de bize verdikleri zarar hariç tutulacak olursa, geçmişte onlarla aramızda ciddi anlaşmazlıklar çıkmamıştır. Yahudilerin hiçbir dönemde tavsamamış bulunan düşmanlıklarına ve Rumların son bin yüzyılda kapıldıkları Melago-idea'larına bakılınca, Ermenilerin bu azınlıklarla neden kıyaslanmayacak biçimde halkımızca benimsendiğinin bir sebebi kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

Ermeni teröristleri çıldırtan vakıa da budur zaten. Ermenilerin Türkiye içindeki uyumlu hâllerini değiştirmek amacına yöneliktir teröristlerin eylemleri. İstiyorlar ki Türkiye'de Müslümanlarla Ermenilerin arası gerginleşsin. Ermenilerin milliyetçilik, ırkçılık, damarları tahrik olsun, teröristlerle bütünleşsinler.

Oysa Ermeni teröristler, birer milliyetçi olmaktan çok, uluslararası terörizmin bir uzantısıdır. Ve şüphesiz ki amaçları "Bağımsız Ermenistan değil, dünyayı ve Türkiye'yi anarşiye boğmaktadır. Uluslararası terörün en başta gelen geleneksel malzemesi, kavmiyetçilik duygusudur. Bu manivelayı kullanarak uluslararası emperyalizme hizmet verirler, emperyalizme maşalık ederler.

Ermeni teröristlerin Türkiyeli soydaşlarını yanı başlarına ne ölçüde alabildikleri elbette meçhulümüz-

dür. Maceraya ve heyecana dönük olanlar arasında bu terör olaylarının onay bulduğuna ihtimal verilse de, büyük kesimin kendi rahatlarını kökünden imha edici böyle bir serüvenden yana olmayacaklarını kabul edebiliriz. An şart ki dünyanın her yanındaki Ermeni cemaatleri, bu terör olaylarını şiddetle reddettiklerini resmen açıklasınlar.

Aksi takdirde, evet aksi takdirde bir avuç Hınçak Taşnak komitecisinin 1915'te 1 küsur milyon Ermeni'yi ateşe sürüklemesi olayının yeniden gündeme gelmesinden korkulur. Uluslararası emperyalizmin çalgısından hoşlanarak oynamaya kalkanları bekleyecek olan istikbal, hüsrandır.

Yeni Devir, 27 Eylül 1981

YÂR GELİR DURA DURA

Son Osmanlı-Rus Savaşı yüzünden şehirlerini terk ederek Urfa'ya göçen Vanlı, Bitlisli muhacirlere Urfalı bazı haylaz çocuklar kafiyeli cümlelerle takılır, laf atarlarmış. Muhacirler de aynı yollu tekerlemelerle cevap verirmiş. Mesela derlermiş ki: "Urfalı Kara Abalı / Deli Babalı". Tekerlemeden de anlaşıldığı gibi "aba" giyerlermiş o zamanlar Urfalıların çoğu.

"Aba da bir çuha da bir, giyene yâr" diye bir İstanbul türküsü vardır, bilirsiniz.

Aba, o dönemler bütün Osmanlı halkının giyeceği, içinde aba kelimesi geçen daha birçok türkü, mani, tekerleme hatırlıyorum. Giyim kuşam kelimelerine yer veren bir Urfa türküsü de şöyle başlar: "Yavrum da sana kalıç potin alayım." Aslında Urfalılar eskiden "yemeni" denilen bir pabuç giyerlermiş. Köylülerin çoğu ise çarık kullanırmış. Yemeni "Ayağına giymiş kara yemeni / Sallanma sevdiğim öldürdün beni" diye türkülere geçmiştir. Yemeni çok sağlam bir ayakkabı olarak yüzlerce yıl bütün Osmanlı ülkesinin en başta gelen pabucu olmuş. Yavuz Selim, kırmızı yemeniyi çok severlermiş. Son yüzyılın başlarında, her alandaki Batılılaşma merakına muvazi olarak giyim kuşamda da değişmeler olunca ortaya çıkıyor şu "kalıç potin". Ve tabii hemen yanı başında da "kundura" boy gösteriyor. Kundura önceleri varlıklı, giyinmeyi seven, biraz da yeni yetme delikanlıların pabucu oluyor.

"Ayağında kundura / Yar gelir dura dura" türküsü, o zamanlardan kalma.

Yani bir yüzyılda vatandaşlarımız abadan, kürkten, paltoya, pardösüye; çarıktan, yemeniden potine, kunduraya geldi. Tabii şalvardan, entariden de pantolona, cekete. Önceleri keyfî olarak paşazadelerin, mirasyedilerin giydiği “setre pantolon” sonraları resmî giyecek olarak kabul edildi. Memur takımına pantolon, fes vs. giydirmek Sultan Mahmut devrinde kanunlaştı. Cumhuriyet’ten sonra da halka teşmil kılındı. Güvenlik kuvvetleri tarafından sokakta erkeklerin şalvar ve entarisinin; kadınlarınsa çarşaflarının, peçelerinin fiilen yırtılıp parçalandığı tarihler pek uzakta değildir. Yaşı kırk-kırk beş civarında olanlarımız da hatırlar o furyayı. Vatandaşlarımızın mecbur kılındığı bu giyeceklerin çoğu, ithal edilirdi. Her yıl büyük paralar öderdik yabancılara aksesuarımız için. Elbiselik kumaşların, fötr şapkaların çoğu İngiltere’den alınırdı. Cumhuriyet’in ilk yıllarında bir de baston taşımak modalanmıştı ki onu da İtalya’dan sipariş etmişizdir.

Batılılaşmanın temel ögesi olarak sayılmış bizde, giyimde değişmek. Uzun savaş yılları yüzünden ekonomisi harap hâle gelmiş bir ülkenin yönetici kadroları, kendileriyle dışı dışı savaşan Batı’nın yalnız hukuk düzenini almakla kalmamışlar, kıyafetini de örnek edinmişler. Batı’nın tekniği karşısında ezilmenin güdüsü, dış görüntümüzü Batılılaşma suretiyle tatmine itilmiş. Tekniği almamak, alamamak, onun bazı ürünlerini ithal etmekle telafi edilmiş. Ülkenin mübrem ihtiyaçlarına cevap verecek sanayi oluşturmanın çabası, sancısı yerine körüklenen tüketicilik, uzun yıllar Türkiye’yi Batı’nın pazarı hâlinde tutmuş. Montaj sanayisi, işte bu sancısızlığın, hazıra konma kolaylığının uzantısıdır ve şüphe yok ki Batı yönlendirmesinin bir neticesidir.

Türkiye’de ağır sanayi, harp sanayisi değil de ancak giyim kuşama taalluk eden endüstrinin gelişebilmiş olması, öteden beri resmen hızla itildiğimiz giyim

kuşam tüketiciliğinin alışkanlığına koşmanın bir yansımasıdır. İleri teknolojiye geçmiş ülkelerin, az gelişmiş ülkelere itelediği mensucat sanayisindeki üreticiliğimiz ve ev aletleri yapımı alanındaki montajcılığımız, Batı teknolojiyle aramızda bulunan dünkü mesafeyi aynen korumakta olduğumuzun göstergeleridir. Yani bir bakıma ithal manzaramızı korumaktayız: Kumaş, fes, fötr ve baston ithalimizin uzantısından başka nedir bugünkü sanayimiz, ithalciliğimiz?

Şalvar, entari, peçe geride kaldı. Çarık, yemeni, aba, kürk geride kaldı. Hepimizin ayağında kundura, yürürüz dura dura. Ne güzel de yakışmış setre pantolonlar var üstümüzde.

Teknikten ne haber, ağır sanayiden ne haber? Çağdaşlaşmanın neresindeyiz?

Anadolu gezilerimde görüyorum. O “geride kaldı” denilen kıyafetlerin bazısını kullanan vatandaşlarımız var hâlâ. Batı açmazına direnişin, yerli ekonomiyi koruyuşun, tüketim furyasına göğüs gerişin ve gerçek sanayi ortamını kollayışın hakiki sanayiye hasret çekişin üyeleri olarak sayılabilirler mi dersiniz onlar?

Yeni Devir, 28 Eylül 1981

BATILILIĞA HÂLÂ DEVAM MI?

Diyenlere rastlamışsınızdır:

“Batı dünyasında yerimizi almalyız.”

“Batı dünyasında saygın bir yerimizin olması için demokrasi sorunumuzu çözümlmeliyiz.”

“Batı’nın bizi önemsemesi, Batılı anlamda uygarlaşmamıza bağlıdır.”

Yukarıdaki sözlerin benzeri, Tanzimat’tan beridir. Hem devlet yöneticilerinin hem de aydın bilinenlerimizin ortak fikirleridir.

Tanzimat’ın baş mimarı Mustafa Raşit Paşa ile Tanzimat edebiyatının babası Şinasi Efendi’nin temellerini attığı bu Batıcılık, o gündür bu gündür siyaset ve edebiyat âlemimizin kuşaktan kuşağa devredilen bir mirası olmuştur.

Ve o gündür bu gündür bu fikri, bu mirası reddedenlerimiz de oldu. Lakin ülkenin sevk ve idaresi bu retçilerin değil, mirasçıların elinde buluna geldiği için, ülke genelinde hiçbir ciddi değişiklik gerçekleşmedi. Retçiler, silahı ve kalemi ellerinden hiç bırakmayan zorlu hatta zorba mirasçıları alt edemediler. Her devirde horlanan ve suçlanan retçiler oldu. Suçlanan sürekli suçlanan ama bu suçlanan fikirleri bir kez olsun dinlenmeyen retçiler oldu. Yani mirasçılar retçileri, bir münazaraya dahi çekmeden onları dinlemeden suçladılar.

Dahası mirasçılar, hem âlem hem de kalem ellerinde olduğu hâlde, önlerinde kendilerini engelleyen bir

rakip bulunmadığı hâlde, bir türlü kurtulamadıkları başarısızlıktan da daima retçileri sorumlu tutmuşlardır. Başarısızlıklarını dayandıkları fikirlerin tutarsızlığı ve kendi yetersizlikleriyle açıklamaya yönelmediler yani.

İlericilik-gericilik konusunu böylece çıkardılar. Mirasçılar bir defacık olsun anlamaya yönelmediler ki demokrasiyi bütün kurumlarıyla işletsek de Batılı anlamda uygarlaşma yolunda yarışı sürdürsek de Batı dünyasında bize yer yoktur. Batılı, bizi asla kendi arasına almaz.

Batı'nın bizden istediği olması gereken her şey olsa da, kısacası kendi uygarlığımızdan, milliyetimizden tamamen uzaklaşsak da, hatta dahası dinimizi değiştirsek bile bizi asla ve kat'a kendisinden saymaz. Hâlimiz ve istikbalimiz Batı'nın tıpkısı olsa bile, Batılı mazimizi düşünerek, mazimizi önümüze yığarak yine dışlar bizi.

Bunu anlamamak, yerli Batıcılarımıza mahsus bir sabit kanaattir.

Batıcıların anlaması mümkün olmayan bir özelliği var Batı'nın, Batı ancak kuvvet karşısında eğilir. Anlayacağı dil, kuvvettir Batı'nın. Zor karşısında ancak saygıyla eğilir. Batı nefretle bile olsa, saygıyla eğilir.

Zorlu, kuvvetli olmamızın şartı ise Batılılaşmakla ters orantılıdır. Batılılaşma uğrunda yüz elli yıllık çabamız, ortadadır: Yüz elli yıl önce, dünyanın kuvvet sıralamasında en başlarındaydık. Yüz yıl önce ise dünya için, 50 yıl öncesinden daha önemliydik. Şimdi kaçınıcıyız? Devletleri önem sırasına göre sayarak yerimizi görelim. Uluslararası resmî istatistiklere bir göz atalım.

Batı'yı reddedenleri hâlâ dinlemeyecek miyiz? Geriye sayışa devam mı yani?

Kendi köklerimiz üzerinde yeşermeye, kendi ayaklarımızın üstünde durmaya çağırınları suçlamaya devam mı? Dinlemeden vurmaya ara verilmeyecek mi?

Ara verildiği takdirde Batıcılar hesap veremeyeceklerinden mi korkarlar?

Millî Gazete, 1 Aralık 1984

REFAH OLTASI

1946'lardan bu yana siyasilerimizin dilinden düşmeyen bir slogan var: Mamur ve müreffeh Türkiye!

Mamur ve müreffeh Türkiye sloganı, her parti ve partide kelimesi kelimesine tekrarlanmamış olabilir, ama meal bakımından hepsinde bulabilirsiniz bu dileği, bu temenniye, bu ülküyü.

Mamur ve müreffeh bir Türkiye düşü, halk katına kadar yaygınlaşmıştır; bu sloganın şahsında bizzat kendisinin de nail olabileceği lütufları hayal edegelmiştir halk.

Nasıl ki konut davası ve kredisi söz konusu edildiğinde, aç tavuğun kendisini buğday ambarında görmesi misali, her evsiz barksız dar gelirli vatandaş, bu konuya kulak kabartıyorsa (hatta vaat edilen bu imkânlarla rağmen başını sokacağı bir evin kendisine nasip olamayacağını biliyorsa, buna gücünün, takatinin yetemeyeceğini aynıyle kavrayabiliyorsa) tıpkı bunun gibi her "mamur ve müreffeh Türkiye" lafında, cüzdanına birdenbire doluverecek bir bereket hayalinin sarhoşluğuna gömülmektedir halk.

Bu manzara şunu ortaya koymaktadır: Maddileşme genelleşmiştir. En mühimi de bu maddileşmenin ruhları istila etmiş olmasıdır. Gözü, gönlü tok birinin zenginliği nasıl hayırlı bir zenginlikse aç gözlü birinin zenginliği, hatta fukaralığı da o derece zararlıdır.

Söylemek istediğiniz, mamur ve müreffeh Türkiye sloganının, insanlarımızı açgözlü, aç gönüllü insanlar hâline getirdiğidir. Amaç yalnızca refah olur ve yanı

başında hiçbir ideali bulundurmazsa, ruhların açlığını doyurucu idealleri göz ardı ederse, neticede refah elde edilmiş bile olsa, bu refah; doyumsuzluğu, mutsuzluğu, toplumsal sorunları yavrular. Keseleri doldurduğu hâlde, ruhları aç bırakmış olan ileri(!) Batı toplumlarının yaşadığı trajedi meydandadır.

Fert başına düşen gelirlerin artışına göre, bir toplumun ileri ya da geri olduğuna karar veren materyalist Batı kafası, kendi toplumunu itelemiş olduğu uçuruma, bütün dünyayı da çekmektedir. Madde zenginliğinin insanları nasıl canavarlaştırdığına, artık bizzat Batılı bile tanıklık etmektedir. Bir yanıyla, Dallas ve Şahin Tepesi gibi diziler dahi bunun ilancısıdır.

Maddileşme, her toplumda, farklıca bile olsa, mutlaka ruhsal çölleşmeye sebep oluyor. Müreffeh Batı dünyasının yaşadığı ahlaki çöküntüyle, mesela petrol zengini Arapların iç çöküntüsü birbirinin aynısı olmasa bile, gerçek şu ki, bunların hepsi, yıkılmakta olan insanlığın değişik örnekleridir.

Aslolan insanların dışlarıyla birlikte içlerini de zenginleştirmektir.

İktidar yarışında “Seni refaha kavuşturacağım!” biçiminde sloganlarla halkı ayartmak, halkın ruhuna birer canavar bağlamaktan başka bir şey değildir. Ve canavarlar kavgasına sebep olmaktan başka bir şey değildir. Nefsi okşayan, nefsi azdıran, insanlarımızın içine madde putları diken bu siyaset yarışı, bizde demokrasi denemeleriyle yaştaştır.

Millî Gazete, 4 Aralık 1984

GERİ KALMIŞ ÜLKENİN AYDINLARI

Bir ülke neden geri kalır?

Birçok sebebi vardır geri kalışın. Bu sebeplerden biri, belki başlıcası geri kalmış ülke aydınlarının sıradan aydın oluşlarıdır. Yani bir ülke geri kalmışsa o ülkeye dikkat edin, yönetimleri mutlaka sıradan aydınların elindedir. Sıradan aydınların sultası vardır orada. Onlar bu sultayı âdeta gelenekleştirmişlerdir; statüleri, yetenekli insanların yetişmesine mâni biçimde düzenlenmiştir. Tesadüf eseri iyi yetişenlerse bir kenara itilmiştir. Ya önemli görevlerin başına getirilmezler, ya da tehlikeli adam muamelesine maruz kalırlar. Sıradan aydınlar, bu cins gerçek aydınların varlığından daima rahatsız olurlar. Ziya Paşa'nın dediği gibi: "Rencide olur dide-i huffaş ziyâdan." Yarasanın ışıktan kaçtığı gibi, onlar da gerçek aydına tahammül edemezler.

Gerçek aydın, yurtseverdir, idealisttir. Bu yüzden de geri kalmış ülkelerde nasibi, daima çile doldurmaktır. Zulümler, zindanlar, idamlar hep bu aydın içindir. Sürekli bir suçlama salvosu altındadırlar. Gerilikle, çağdışılık, hatta kışkırtıcılıkla suçlanırlar.

Geri kalmış ülkelerin aydını nasıldır? Alametleri nelerdir? Birkaç özelliğini sayalım onların:

Geri kalmış ülkenin aydını, dış yardım almaksızın ülkesinin kalkınamayacağına inanmıştır.

Geri kalmış ülkenin aydını, silah yardımı görmeden yurdunun savunulamayacağına kanidir.

Geri kalmış ülkenin aydını, kendi ulusal imkânlarını daima yetersiz görmeye alışmıştır.

Geri kalmış ülkenin aydını, ulusunun geçmişine karşıdır. Bu karşı çıkış, ulusal özeleştirici biçimde değildir; peşin bir ret duygusuyla ilgilidir.

Geri kalmış ülkenin aydını, ülkesindeki nüfus artışına muhaliftir. Millî gelir dağılımının azlığını, nüfus hızını aşağıya çekmekle gidermeyi tek hedef bilir.

Geri kalmış ülkenin aydını, kesinlikle şekilcidir. Kılık kıyafetinden, evinin döşenmesine kadar şekilcidir, taklitçidir.

Geri kalmış ülkenin aydını, sanayileşmeyi altından kalkılması imkânsız bir olgu olarak görür ülkesi için. Ona göre sanayi ancak ileri ülkelere özgüdür. Bu yüzden montajcılıkla yetinir.

Geri kalmış ülkenin aydını, hammadde satmayı, ziraat ve hayvancılıkla uğraşmayı yeğlemiştir ulusu için. Dünyada tek başına yeterli bir ülke olmadığını savunarak ekonomilerin birbirine olan muhtaçlığını abartarak dış ticaret politikasını dışarıdan sanayi mamulleri alıp karşılığında toprak ürünlerini satmak biçiminde düzenlemiştir.

Geri kalmış ülkenin aydını turizme çok meraklıdır. Turizmin, uluslararası dev firmaların düzenlemesinde yürütülen ve politik amaçlarla yakından ilgili bir konu olduğunu kavrayamamıştır ve borçlarını ödemek için devedikeni ekmeye yeltenen Nasrettin Hoca misali, turistik yatırımlara koyulur. Hem de borçlanarak. Bir gün bir uluslararası oyunla bu yatırımlarının baykuş yuvasına dönebileceğine ihtimal vermez.

Geri kalmış ülkenin aydını, ileri ülkelerin denetimindeki kuruluşların kontrolüne terk etmiştir ekonomisini, endüstrisini, yatırımlarını. Onların geri kalmış ülkeler için geliştirdikleri, sömürülerini pekiştiren programları kurtuluş reçetesi bilmmiştir.

Millî Gazete, 27 Temmuz 1985

EMPERYALİZM YANKISI

Hayatı bir külfet hâline getirmişiz. Kolayı zora çevirmişiz, düzlüğü sarp kılmışız.

Bu yüzden günlerimiz bir işkencedir. Açlığımızın dineceği yoktur. İhtiyaçlarımızın sınırını sildiğimiz için, ihtiyaç sınırsızlaştı. Onu doyurmak, dindirmek imkânsız oldu.

Azgın iştahın doyması mümkün değildir. Doy-maktan çatlasa bile, doymamıştır azgın iştaha.

Servet edinmeyi hedef bilen insanı hangi servet doyurabilir, kandırabilir?

Tekniğin ürünlerini, yaşayabilmek için şart gören insanı, tatmine erişmiş olarak görebilmek hayaldir.

Hayatı, bugün çağdaş araç ve gereçlerden yararlanmayla kaim gören bir gözü, ebedî açlıktan kurtarabilir misiniz?

Oysa hayat öyle kolaydır ki. Büyük zorluklarla gü-reşelim diye yollanmadık dünyaya. İdame-i hayat için insan o kadar az eşyaya muhtaçtır ki. Fazla eskilere git-meye ne hacet, kendi çocukluk yıllarımızı düşünelim... Bundan otuz-otuz beş yıl öncesini hatırmıza getirelim. Ne kadar basitti hayat, geçim. O yılların herhangi bir Anadolu kentinin insanı için, bugün zaruri sanılan bir-çok eşya, ya lükstü ya da meçhul. Aslında iyi düşünülecek olursa o günler için lüks veya meçhul olan birçok eşya, bugün için de gereksizdir. O günler hiç değilse bizim için birden fazla elbise sahibi olmak, nasıl ki ger-çekten de gereksiz idiyse, haddizatında bugün için de gereksizdir. O yıllarda hemen herkes, yamalı elbiseler

giyerdi. Niçin bugün de giyilmesin? O yıllarda özel oto sevdası diye bir şey yoktu. Bugün de olsa ne kaybederiz? O yıllarda televizyon da yoktu. Bugün de olmasa ne fark eder? O yıllarda iç çamaşırlarımızı ev halkı dickerdi, bugün de dikiverseler olmaz mı?

Ama hayır ihtiyaç anlayışımızı değiştirmişiz. Çağdaş imkânlardan yararlanmayı bir put hâline getirmişiz, onları reddetmeyi bir türlü almıyor aklımız.

Giyim kuşamımızdan, yiyip içmemizden, eğlenmemizden herhangi bir fedakârlığı bir ayıp sanır olmuşuz, zül sayar olmuşuz. Eskiler hayat için, "Bir hırka bir lokma" demişler. Bugün çoğumuz için âdeta bir alay konusu olmuştur bu atasözü. Oysa atasözünden kasıt, yani en nadide kumaştan da giysen nihayet bir elbisedir o. En leziz yemekleri de yesen, alt tarafı karın doyurmaktır. Yani bir hırka bir lokma uğruna kendini heder etmeseydi, insan ne kadar mutlu olurdu. İyi giyme iyi yeme uğruna insanların çektiği sıkıntıları, yaşadıkları açgözlülük yazgısını düşününüz.

Tüketme hırsı içinde yaşıyor bugün insan.

Batı'nın, Batı uygarlığının ürünüdür bu genelleşmiş hırs, çağdaşlaşmış hastalık.

Emperyalizmin yankısıdır bütün bu acılar, ıstıraplar, ezilmeler, açgözlülükler, merhametsizlikler, nefis azgınlığı.

Yani dünyamızı zindan etmiştir, cehenneme çevirmiştir bu anlayış. Bu anlayışın dünyayı ihya ve imar etme maskesinin altında bir zindan, bir cehennem ya-tıyor.

Ahireti ise malum bu anlayışın.

Millî Gazete, 17 Ağustos 1985

MEŞRUTİYET AYDINI

Meşrutiyet devrinin tipik aydını olan ünlü siyaset ve edebiyat adamı Hüseyin Cahit, kendisi ve arkadaşları hakkında şu itirafta bulunuyor: “İçtenlikle söylemek gerekir ki Müslüman dininin ve şeriatının ne olduğunu hiçbirimiz bilmiyorduk. Müslüman dini üzerinde okullarda öğretmenler bir parçacık ne öğretmişlerse ondan başka kimsede temelli bir bilgi yoktu.” Ama İslâm hakkındaki bu derin bilgisizliklerine rağmen meşrutiyetçiler, dini yönetimden uzaklaştırmayı hedef edinmişlerdi. Devam ediyor Hüseyin Cahit: “31 Mart, hürriyet rejimi ve modern hükümet sistemiyle Muhammed şeriatı arasında uzlaşma olanaksızlığı açıkça göze çarpıyordu. Çünkü herkesin anladığı ve kabul ettiği biçimde bir İslâm diniyle modern bir meşrutiyet yönetimini birbirine uydurmak olanağı gerçekten yoktur.” Açıkça anlaşılıyor ki meşrutiyetçiler İslâm dinini bilmemelerine rağmen, onun meşrutiyete aykırı olduğunu ileriye sürüyorlar.

Bizde dinle devletin birbirinden ayrılmasının tarihçesi hakkında Hüseyin Cahit: “Gerçi, zorba padişahların, hele Tanzimat’tan sonra izledikleri rejim de şeraittan ayrılmıştı. Ama bazı görünüşlerde, bunu örtmek bir yere kadar olanak içindeydi” diyerek, Tanzimatçıların bu ayırımı gizlemek konusunda çaba gösterdiklerini söyleyip onların ikiyüzlülüğünü eleştirirken, Meşrutiyet’in ikili oynamaktan vazgeçtiğini şöyle anlatıyor: “Açıktan açığa, gerçek bir meşrutiyet rejimi ise, Türk hükümet ilkeleriyle Müslüman şeriatı arasındaki ayrılığı ortaya koymaktan geri kalamazdı.”

Dine karşı kesin bir tavır alınışına şöyle bir gün-

cel örnek de veriyor Hüseyin Cahit: “Şimdi İstanbul’un havası bütün bütün değişmişti. 31 Mart’ta sokakları doldurduğu söylenen sarık ve hoca kalabalığı ortadan kalkmıştı. Hatta sarıklılar bile, esen rüzgâr icabı, sarıklarını çıkararak fesle sokağa çıkmayı tercih ediyorlardı. Fakat bunlar feslerindeki renk garabetinden fark ediliyorlardı. Çünkü çıkarılmış sarığın altındaki parçanın rengi uçmamış, leke teşkil etmiş bir hâlde göze çarpıyordu. Bundan tanınan o eski yobazlar hemen yakalanarak divanıharbe veriliyormuş.”

Dini tanıyıp bilmedikleri hâlde, din hakkında önyargıyla dine karşı olmak, Meşrutiyet ricalinin ve Meşrutiyet aydınının en belirgin özelliği oluyor. Meşrutiyetçiler için bu ortak özelliğin oluşması, hangi kaynaklardan besleniyordu? Ülkemizin içinde, emperyalizmin kurduğu bazı kurumlar, bazı odaklar mı vardı ve bunlar mı şartlıyordu aydınlarımızı? Yine Hüseyin Cahit’ten dinleyelim: “Büyük harp içindeydi. 1914 tarihine gelinceye kadar, Beyoğlu’ndaki ‘Küçük Kulüp’ tamamen bir ecnebi yuvası sayılırdı. Beyoğlu’nda hüküm süren ‘Levanten’ ruhu, Türk’ün en büyük, en durup dinlenmek bilmez düşmanıydı. Aleyhimizde en büyük iftiralar ve fena sözler Beyoğlu’ndan çıkardı. Bu Türk aleyhtarlığı propagandasında Beyoğlu’nun iki mühim kulübünün büyük bir hissesi olabilirdi. İstanbul’a gelen gazeteci, diplomat vesaire gibi nüfuzlu ecnebler, bu kulüplere mutlaka devam ederlerdi. Oralarda Türklere hemen hiç tesadüf etmezlerdi. İstanbul’a dair bütün aldıkları malumat, Türklüğe düşman Levantenler tarafından uydurulurdu.” Yazar, serbestçe faaliyet gösteren bu yerlerin İttihatçılar tarafından bilindiğini, hatta İttihatçıların bu yerleri “Türkleştirmek” hayaliyle, oralara üye kaydedildiklerini anlatıyor. Bizimkilerin mi oraları Türkleştirdiğini, yoksa oraların mı bizimkilerin beyinlerini daha çok yıkadığını ve devletin 10 yıl içinde yıkıl-

masına alet olarak kullandıklarını, araştırcılar araştırıp hükme bağlasınlar. Yazar burayı Türkleştirmek için Talat Paşa'nın gösterdiği ilgiyi şöyle anlatıyor: "Talat Paşa Küçük Kulüp'e sık sık devam ediyor, kulübün harpten sonra yazılan Türk ekseriyetiyle muntazam surette ve eskiyi aratmayacak bir tarzda idare edilmesine ehemmiyet veriyordu."

Yazarın anlattığına göre, orada Talat Paşa'ya dost görünmek için yarışan hatta Paşa'nın en sevdiği yemek olan kuşkonmaza bile "tabasbus eden" bu "karaktersiz herifler", Paşa İstanbul'dan kaçtığı zaman, onun aleyhinde bulunmakta da yarışa giriyorlar. Çünkü işleri Paşa'yla bitmiştir ya da Paşa, görevini yapmıştır artık.

Millî Gazete, 22 Şubat 1986

AYAĞA KALKIŞ DÖNEMİ BAŞLAYACAKTIR

Tanzimat'tan bu yana Türkiye ilimde, sanatta büyük insanlar yetiştirememeye devresine girdi. O gündür bugündür hayatımız her gün bir adım daha geriye sayış gibidir. Bundan 70 sene kadar önce yıkılmasına rağmen, hayatının çöküş dönemini idrak etmesine rağmen hâlâ dünyada bir güç unsuru ve bir denge unsuru ve kendisinden korkulan bir ülkeydik biz. Yapılan istatistikler, yayınlanan rakamlar gözümüzün önünde. Memleketin, halk olarak, her gün biraz daha fakirleştiğini, teknikte ileri gitmiş ülkelerle aramızın her gün biraz daha açıldığını, politikada artık büyük nefese malik insan yetiştirememeye durumuna gelmiş olduğumuzu hep görmekteyiz. Ülkemiz özellikle Tanzimat'tan bu yana, yani Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet aşamalarıyla geri sayımını tamamladı denilse yeridir ki bundan sonra artık ayağa kalkış dönemi başlayacaktır. Bu kadar düşüşün, inkırazın, zevalin giderek bir ikbale dönüşmesi tabii olmalı. Nitekim memleketimizde fikir ve sanat alanında ve hatta politikada çok genç seslerin, yeni seslerin meydanı zorladığını, kendilerine alanlar açmaya çalıştığını görüyoruz. Yakın siyasi tarihimiz bize bu mutlu manzaraları sergilemedi değil. Hepimizin bildiği bazı sanat adamları, düşünce adamları, fikir adamları bu ülkenin bundan böyle ayağa kalkış dönemine girdiğinin müjdesini size göstermedi değil. Yapılması lazım gelen şey şudur. Bütün bu başlangıç, bütün bu ilk işaretleri ferdi birer hareket, ferdi birer zuhur olmaktan öte, bir merkeze bağlı kolektif bir faaliyete dönüştürmektir. Tanzimat'tan beri gerilemişiz diyoruz.

Tanzimat'tan bu yana fikirde, sanatta güçlü adamımız hiç çıkmadı mı? Elbette çıktı, ama bu çıkışlar birer solo mahiyetteydi, ferdi zuhurlar biçimindeydi. Günümüzde bazı müspet örnekleriyle karşı karşıya bulunduğumuz manzara şu ki: Tanzimat'tan bu yana süregelen solo hareketler, bundan öyle bir koroya dönüşeceği benzemektedir. Kurtuluş ancak bununla mümkün olur. Ciddi büyük sanat yeteneği taşıyan arkadaşlarımız var. Bunların âdeta ipe dizilmiş tespih taneleri gibi birlikte bulunmaları lazımdır. Ekonomik alanda düşünce üreten, fikir üreten, bir şeyler yapmaya müsait muktadir insanlar vardır, belki kenarlarda köşelerde. Bir hareket bunları tekrar bir araya getirmelidir. Bunları yine yan yana getirmelidir. Ülkemizde üniversitelerde, üniversite dışında bilimle meşgul veya meşgul olmaya fevkalade müsait, üretken olmaya fevkalade yatkın arkadaşlar var. Bunları devreye sokmak lazım. Onları tek başına bırakmak değil.

Hepimizin bildiği gibi, özellikle ilahiyat fakültelelerinde bugün belki yüz civarında ilim adamı aday, ilim adamı olmaya namzet arkadaşlar var, üniversite dışında arkadaşlar var. Bunlar kendilerine bir yazı, bir eser üretimi teklifiyle karşılaştıklarında ortaya bir şeyler koyacaklardır. Birbirimizle el ele vererek bu meseleyi daha ileriye nasıl götürebiliriz. Bir fikir ortamı geliştirme konusunda ne gibi faaliyetlere koyulmalıyız. Kimlerle bağlantı kurmalıyız. Kültür hayatımızı daha ileri noktalara götürmek için ne gibi imkânlar hazırlamalıyız? Bütün bunların sancısı içerisinde olmalıyız. Memleketimiz düşüşten ayağa kalkış dönemine yönelmiştir artık. Her alanda ciddi kabiliyetlerin varlığına tanık oluyoruz. Bunları devreye sokma konusunda hepimiz kendimizi vazifeli addedelim

Kendimiz orada yazıyla, fikirle, bir şeylerle katkıda bulunmak imkânına malik değilsek bile, o hareketin daha ileri noktalara gitmesi konusunda hiç olmazsa üstümüze düşen vazifeleri yerine getirelim. Hiç olmazsa onun bir propagandacısı, yayıncısı olarak vazife görelim.

Çünkü bu mesele hepimizindir. Bu mesele bütün ülke Müslümanlarındır; bu mesele bir yanıyla yeryüzü Müslümanlarındır.

Millî Gazete, 11 Mart 1986

MEŞRUTİYET'LE GELEN

Kendisinin ve arkadaşları olan İttihatçı liderlerin, İslâm dini ve şeriatı hakkında bir şey bilmediklerini içtenlikle itiraf eden Hüseyin Cahit, iktidardaki arkadaşlarının, halkın tepkisinden çekindikleri için din konusunda tavizler verdiğini anlatır ve gerçekte, Meşrutiyet rejimiyle “Muhammed şeriatı arasında uzlaşma olanaksızlığı” bulunduğunu savunurken, garip bir içgüdü dürtmesiyle, dönüp bir de şöyle konuşur: “Oysa Muhammed’in yaydığı Müslümanlıkla meşrutiyet ya da herhangi bir hürriyet rejimi arasında hiçbir uzlaşmazlık yoktur. Kur’an’da din ve dünya işleri kesinlikle birbirine karıştırılmamıştır.”

Hüseyin Cahit’in bir yandan İslâm’ı hiç bilmediğini, bununla birlikte İslâm’la Meşrutiyet rejimi arasında uzlaşmazlık bulunduğunu ve rejimin İslâm’a taviz vermemesi gerektiğini savunurken öte yandan bu fikirlerinden çark ederek “oysa bir uzlaşmazlık yoktur” diye açıkça tezada düşmesinin, daha doğrusu bu tezadı göze almasının sebebi açıktır. O da eleştirdiği arkadaşları gibi, aynı zihniyetin, aynı neslin insanı olmanın genel vasfıyla donandığı için yeri düşünce, tezada, tenakuza düşmekten çekinmeyecek, oportünist ve Makyavelistlere mahsus bir tutum ve diyalektikle gerekli bulunduğu imkân ve fırsatları kullanmaya yönelerek, gemisini yüzdürmeye bakacaktır.

Hüseyin Cahit’in burada birdenbire İslâm’ı iyi bilen bir kişi edasıyla kalkıp Kur’an’ın din ile dünya işlerini birbirinden ayırdığını ileriye sürüşü ve: “Kur’an’da Müslümanlık, yalnız tek bir Tanrı’ya ve ahiret gününe inanmak sayılmıştır. Kur’an’da dünya işlerine ait hü-

kümler bulunması, Muhammed'in aynı zamanda bir hükümet başkanı görevini yapması, olayların gidişiyle zorunlu olmasından ileri gelmiştir. Dünyaya ve hükümet işlerine bağlı bu hükümlerin Müslüman dininin temellerinden bir parçayı oluşturduğu konusunda Kur'an'da hiçbir sava rastlanmaz. Kur'an'ın dünyaya bağlı hükümleri, yalnız o tarihteki Arap toplumunun örf ve âdetlerinden ve bu örf ve âdetlerde yapılan ıslahattan oluşmaktadır. Yargısı yalnız o çevreyi ilgilendirir." şeklinde konuşması, arkadaşları gibi kendisinin de dini kullanmak, ama mutlaka çarpıtarak kullanmak anlayışından doğar.

Burada görülen en belirgin husus, Meşrutiyet aydınlarının dinle uğraşmayı kendilerine belli başlı bir iş edindikleridir. Bunlar evvela dini bilmiyorlar. Sonra bu bilmedikleri din ile Meşrutiyet'in birbirine aykırı olduğuna inanıyorlar. Yahut bilmedikleri din üzerinde konuşarak kendilerine göre açıklamalar getirip İslâm'ın meşrutiyete karşı olmadığını ileriye sürmek suretiyle rejimlerini diri tutmaya çabalıyorlar ve bu çaba uğruna dini çarpıtmayı şart görüyorlar. Çarpıtmaya, dini bilmemeleri sebep olmuyor; din hakkında bilgisiz oldukları için akıllarından estiği gibi dine yorum getirenler gibi konuşmuyorlar: Bilinçle benimsedikleri rejimlerine İslâmiyet'i hizmetçi etmeyi kafalarına koymuşlar. Bu amaçları uğruna bir yandan mecbur kaldıkça Müslüman halka bazen taviz veriyorlar, öte yandan da sürekli olarak İslâmiyet'te din işleriyle dünya işlerinin birbirinden ayrıldığı fikrini işliyorlar. Bu konuyu Hüseyin Cahit şöyle nokt alıyor:

"İşte Muhammed dininin bu sadeliği bilinseydi, Kur'an'da dünya işleri üzerindeki hükümlerin Müslüman diniyle hiçbir ilgisi olmadığı ortaya konsaydı, en katıksız Müslüman bile vicdaniyle uzlaşmazlığa düşmeden, dinine hiç aykırı gitmeden, en saf bir meşrutie-

yetçi olabileceğini görürdü. Ama bu noktayı anlayan ve gören bir tek devrimci bulunmadığı gibi, bulunsa da bu gerçeği bağınaz hocalara kabul ettirmenin olanacağı yoktu.”

Aradan geçen zaman, Hüseyin Cahit'in istediği türden cumhuriyetçi, demokrasici aydınları yetiştirdiği gibi, hocaları da yetiştirmiş bulunmuyor mu şimdi?

Yeni Devir, 12 Mart 1986

“AYDIN” ÜZERİNE

Uygarlık ve kültür meseleleriyle ciddi olarak ilgilenmiş kimselere “aydın insan” gözüyle bakmakta ısrar edenler, herhâlde bugün yüksek öğrenim görmüş olanların büyük bir bölümünü “aydın sınıfına” dâhil etmiyorlardır. Onlara göre mesela ülke yönetiminde görevli, hatta üniversitelerde hoca olan kişiler aydın değildir. Günde birkaç gazete okuyanlar, ya da gazetelerde yazılar yazarlar da belki, aydın olma özelliğinden yoksundurlar.

Şimdilerde bu aydın anlayışının savunucuları sayıca ne kadardılar, bilinmez ama, yakın zamanlara değin çoğunluklardı. Sanat ve edebiyatla, din, felsefe ve tarihle ilgilenen, dahası bu konular çevresinde fikir yürütebilen kişileri ancak aydın sayan anlayışın, bir zamanlar için genellik kazanmasında rol oynayan etkenler nelerdi?

Sanırım iki ana etken vardı: Biri, teknolojinin şimdiki gibi hayatımızın her bölgesini kuşatmamış olması; diğeri de, düşünce ve yazı alanlarını daha çok sanat ve edebiyat adamlarının temsil etmesi.

Gelişen ve dallanan teknoloji, evvela kendi mensuplarını sanat ve fikir konularıyla yakından ilgilene-meyen bir sınıf olarak oluşturdu. Tıptan fiziğe ve kimyaya kadar her alanın hızla gelişip dallanması; kendi bünyesinde çeşitli uzmanlık bölümleri kurması, uğraşıcılarını olanca çekiciliği ile işgal etmesi, öte yandan sosyal bilimlerin de birer ayrı sahalar olarak düzenlenip gelişmeleri, ortaya kendi özel alanıyla uzaktan veya yakından ilişkisi bulunan sahalarla bile ilgilenme ortamı bırakmayan sınıflar oluşturdu. Dolayısıyla bir

doktorun felsefe ile ilgilenmesi şöyle dursun, bir edebiyat tarihçisinin dahi güncel edebiyatla ilgilenmemesinin tabii sayıldığı bir ortam belirdi.

Düşünce ve sanat dünyasının edebiyat adamlarınca temsil edilme geleneğiye gittikçe sona eriyor gibi. Çok yakın dönemlere kadar mesela gazetelerin köşe yazarları hep edebiyat dünyasının isimleriydiler. Güncel olaylardan hukuk ve siyasete varıncaya kadar her konu, onların anlatımına göre kavranırdı. Şimdiyse hiçbir sanat eserini okumaya gerek duymamış bulunan yazarlar çoğunluktadır gazetelerde.

Ve giderek uygarlık ve kültür konuları üzerine konuşma, tartışma, aktüaliteden büyük ölçüde ihraç edildi, hafifsenir oldu. Askeri de, bürokrati da ciddi bir mesele saymıyor artık bu konuları.

Yani aydın kavramı büyük ölçüde değişmiş bulunuyor şimdi. Günümüz, birazcık okuryazar olan herkese aydın gözüyle bakmaktadır. Hele hele o kimse bir de yüksek öğrenim belgesine sahipse...

Hangi anlayış doğudur acaba?

Kendi uzmanlık alanlarının dışında kalan konulara kapalı bir mühendisi, doktoru, avukatı aydın olarak kabul edebilecek miyiz? Günümüzde yaygınlık kazanmış gibi görünen aydın anlayışına evet mi, hayır mı?

Denebilir ki madem yaygınlık kazanmıştır, o hâlde evet demek zorunlu olmuştur. Dolayısıyla bu konu artık tartışılmamalıdır. Kültür ve uygarlık meseleleriyle meşgul kişilere aydın sıfatını veren de er geç, bu yaygınlaşmış bulunan anlayışa evet diyeceklerdir. Demeseler bile önemini, taraftarını kaybetmiş bulunuyor o eski anlayış zaten.

Ya da isterse azınlığa düşmüş olsun o “eski anlayış”, bir değişmez doğruyu ifade ediyordur; bize düşense o doğruyu tekrar ayağa kaldırmaktır. Yere düşen birçok doğru gibi “aydın anlayışını” da doğrultmamız lazımdır. Yani gerçek aydın yalnızca okullar okumuş, şu veya bu alanda yetişmiş kimseler değil, onlarla birlikte ayrıca ve belki en başta, yurt ve dünya meselelerini içinde bulunduran uygarlık ve kültür meseleleriyle de meşgul, hatta fikir sahibi, düşünce ve sanat ürünleriyle ilgili olan kişilerdir, şeklinde mi kabul etmemiz gerekiyor?

Yeni Mesaj, 4 Aralık 1997

GERÇEK AYDIN KİMDİR?

“Yazarak, konuşarak birbirimizi daha iyi anlama, yanlışlarımızı düzeltme olanağı bulamaz mıyız? Birbirimizin karşısında olduğumuzu sandığımız yerde bile, olasıdır ki, birbirimize çok yakın yerde bulunuyoruzdur,” diyor *Biat III* adlı kitabının bir yerinde Nuri Pakdil.

Eh, boşuna “insanlar konuşa konuşa anlaşır” dememişler. Ama ne var ki çok defa insanlar diyalogu değil, monologu seçiyor. Herkes kendi başına bir monolog tutturunca da gürültüden başka bir şey kuşatmıyor dört bir yanı. Bir Babil Kulesi’ne dönüşüyor ortam. Birbirinin dilinden anlamayan yaratıkların bir ağıldan gelen kalabalık ses yığınlarını duyar gibi oluyorsunuz: Uğultu, çığlık, böğürtü, anırtı, tarraka!

Bir kişi bir kişiyle, yalnızca kendi düşüncelerini söylemek amacıyla konuşuyorsa, karşısındakini dinlemeye peşinen kararlıysa, hatta karşısında konuşurken bile onu dinlemekten çok kendinin ne söyleyeceklerini kuruyorsa, o konuşma genellikle daha doğmadan ölen yararsız bir buluşmadır. Dahası, karşılıklı anlaşmazlığı perçinleyen bir buluşup görüşmedir.

Kargaşalığın, kutuplaşmaların, vuruşmaların temelinde, hep karşısındakini dinlememe ahlakı yatar. Dinlememe, insanlarımızın, özellikle de aydınlarımızın kemikleşmiş bir içgüdüğü olmuştur. “Dediğim dedik, çaldığım düdüğü” misali... Kişi, kendisinin bir yanılığın içerisinde olacağına hiç ihtimal vermiyor. Hele hele bir iki olay, kendisini doğrulayacak biçimde sonuçlanıver-

mişse, her konuda tümenden haklı, doğrucu olduğu konusunda sabitleşiveriyor, betonlaşıyor, bağnazlaşıyor.

Oysa anlaşmak için, önyargılardan silkelenmek baş şarttır. Üstünde sabit kalınması şart olan yalnızca Tanrı buyrukları olmalıdır. Yani kesin, yoruma gerek olmayacak kadar açık ilahî buyruklar. Onun dışında bulunan, insan üretimi bütün düşünceler, bütün eylemler, en doğruyu araştıran insan için, en azından tartışma konusudur. Tartışılmazsa “tabu” olur, put olur onlar. Tabularsa bir toplumun ilerlemesinin önündeki uçurumlardır.

Beşerin sapkınlıklarının, çılgınlıklarının simgesidir tabular. Bağımsız düşünmeye, doğruya yaklaşıma en büyük engel, tabudan gelir. Mesela bir toplumu yalnızca Marksizmin kurtaracağına inanmak veya kapitalizmin kalkındıracağına güvenmek veya yalnızca falancanın elinde yahut düşüncesinin doğrultusunda yürünürse düzlüğe kavuşulacağını, uygarlığa erişileceğini sanmak, hep birer tabudur.

Türkiye, Tanzimat’tan bu yana üretilen tabuların güdümünde tutulduğu için, aydınları tabuların fanatik bağlıları olarak belirdikleri için, sendeleye sendeleye bugünkü çıkmazlara kilitlenmiştir. Gerçek aydın, tabuları ayağının altına alandır. Gerçek aydın; ilim, bilgi diye kendisine, topluma yutturulan tabusal şartlamaları çiğneyendir. Tartışmaya, dinlemeye açık olandır. Düşünce ortamına vurulmak istenen prangaları parçalayandır. Karşısındakileri dinleyen, onlara konuşma hakkı tanıyandır. Kendi düşüncelerinde yanlışlıklar olacağına ihtimal verendir.

Yeni Mesaj, 11 Aralık 1997

DENGEYİ KURMAK

Devlet, uygarlık ve edebiyat üçlüsü arasındaki bağların kopması bizde Tanzimat'la birlikte başlamıştır.

Devlet, kendi uygarlığımızın bir devleti olma niteliğinden uzaklaşarak Batılı, Batıcı bir anlayış içinde düzenlenince, bir yandan uygarlığımız devletsiz kalırken, öte yandan da devlet uygarlıksız bir konuma düşüyordu. Sonucundan da anlaşıldığı gibi Tanzimat, kurtuluşumuzun değil, hızlı bir çöküş sürecine girişimizin başlangıcı oldu.

Ciddi bir uygarlık birikimi olmayan toplum, herhangi bir uygarlıkla tanışınca onu benimseyip özümseyince yeni dinamizm kazanarak güçlenip büyüyebilir ama büyük bir uygarlık düzeyine ulaşmış toplum, kendi uygarlığını bırakarak başka uygarlığın dünyasında kendine yer aramaya yeltenirse bunun sonucu yıkım olur.

Tanzimat'la başlayan yanlışlarda aramalı bizdeki çöküntüleri. Önce, devletle uygarlık arasındaki bağlantılar çözüldü. Toplum, Batı uygarlığında yerini almadan, alması da imkânsızken, yerini Batıcı olarak belirledi. Uygarlıkla devlet arasındaki bu aykırılık, devletle toplum arasında da aykırılığın başlaması demektir. Toplumun yaşama biçimini İslâm uygarlığı düzenlemişti. Toplum, yaşadığı uygarlıkla, devlet arasında özdeşlik bulamazsa önce devlete olan güven ve bağlılığını yitirir ve zamanla devlete düşman olur. Devletine güvenini yitiren topluluğun, birbirine de güven ve saygısı kalmamış, kendi iç dayanışması da tükenmiş demektir.

Devletle uygarlık arasındaki ilgi kesilince, uygarlığın en belirgin görüntüsü olan edebiyat da felce uğrar. Çünkü her edebiyat, bir uygarlık birikiminin ve tecrübesinin ürünüdür. Uygarlığın sarsıntısıyla edebiyatın sarsıntısı birbirine yakın grafikler çizer.

Nasıl ki uygarlığı tanımak, onun edebiyatını tanımak yahut bir edebiyatı tanımak o uygarlığı öğrenmek anlamına geliyorsa devlet de ulusunun uygarlığını edebiyatını tanımak, bunları kendisine temel yapmak mecburiyetindedir.

Ülkesinin uygarlığından kopmuş, onun tarih içinde var kıldığı sanatları bilmeyen bir devlet, millî bir devlet değildir artık. Dolayısıyla o, güçlü bir devlette sayılmaz. Zalim bir devlettir ancak. Kendisinden korkulur ve bu yüzden güçlü gibi görülebilir ama asla hakikatte güçlü değildir. Milletine rağmen güçlü olabilmek imkânsızdır çünkü.

Devleti güçlü kılan ulusunun uygarlığıdır, bu uygarlığa bağlılığıdır. Edebiyatsa uygarlığın görüntüsü, onun somut ispatı olduğuna göre, devletin de bağlı olduğu bir kurum olarak kabul görmelidir. Birbirini yansıtan, yorumlayan vakıalardır devlet, uygarlık ve edebiyat. Bu üçlü dengenin bozulmasıyla bozgunumuz başlamıştır bizim.

Devlet, uygarlık ve edebiyat ilişkisini, tabii geleneğimizin aydınlığında yeniden geliştirip yürürlüğe koymadıkça, bu ülkeyi büyük, güçlü, karnı tok hâle getirmek yolundaki bütün çabalar, -içinde iyi niyeti taşısa da- başarısızlığa adaydır. Çabalama kurtulmak demek değildir, belki batmak demek olur, bu denge kurulmazsa. Çünkü diken bittiği yerden çıkarmak lazımdır.

Yeni Mesaj, 26 Aralık 1998

GEÇMİŞİ TAHLİL

Eskilerin “nefis muhasebesi” dediği özeleştiri, kişilerin de toplumların da yücelmeleri, gelişmeleri için temel şartlardandır. Bir bölüm aydın bizde, yine eskilerin “hâl” dedikleri şimdiki zamana karşı duydukları reaksiyon sebebiyle, toplumumuzun geçmişini idealize ederek ısrarla muhasebeden kaçınmışlardır. Geçmişin her şeyini yüceltmeyi kendileri için âdeta bir ideoloji hâline getirmiş bulunan bu aydınların çoğu, ya aristokrat bir aileden gelmişlerdir, ya da kendileri başlamasını istedikleri aristokrat aile düşü içerisinde. Konaklarda, yalılarda doğmuş olup çocukluğunun bir parçasını dadılar, halayıklarla yaşamış, eski güngörmüş ve varlıklı ailelerin çocukları, zamanın tırpanını yiyerek dünyalıklarını yitirmiş olsalar bile çoğu kez, damaklarında kalmış bulunan o eski tatları unutmadıkları gibi; sıradan bir aileden gelmiş olmakla birlikte bir münasebetle kıyısından bucağından tanıma fırsatı buldukları eski aristokrat hayatlara imrenerek, başını kavak yellere tahsis etmiş kişiler de vardır. İster kendine kalmış bulunan menkul ya da gayrimenkul eşyaları elden çıkarmak suretiyle hayatını sürdüren bir mirasyedi olsun isterse eline geçirdiği imkânı, mirasyedilerin sattıkları eşyaları satın almaya ayırsın, her ikisi de mazinin sevdasıyla yanıp tutuşan kişilerdir. Bu tür insanların içinde her tür ve seviyeden olana rastlanabiliriz. Esnafından, tüccarından, yazarına, politikacısına kadar... Ortak yanları, geçmişe özlemdir bunların. Bu özlem duygularıyla geçmişini kendilerine yorumlatmayacak kadar baskın çıkmıştır. Ne kendi kendilerini ne de geçmişin eşyalarda somutlaşmış cephesini bir türlü tahlil etmemişlerdir. Geçmiş zaman onlar için zevklerin, eşyaların doruk seviyeye ulaştığı vakitlerdir.

Oysa eskinin her yanını ululaştırma, kör tutuculuktan başka bir şey değildir. Geçmiş her yanıyla doğru ve eksiksiz olsaydı, devletiyle birlikte toplumu duraklama, gerileme ve nihayet çökme devirlerini hiç yaşarmıydı?

Geçmiş muhasebe etmeden benimseme, toplumu da, devleti de yücelten veya çökerten unsurların neler olduğunu kavramamıza mânidir. Yücelttiği dinamikleri çökertici zaafardan ayırmadıkça, hâl için bir çözüm bulmak ve hele hele "istikbal" için sağlam zeminler belirlemek imkânsızdır. Eskinin devam etmemiş olmasının acısını, şimdiki zamana duyulan tepkilerle birleştirerek kendimize bir hayat felsefesi edinmek bizi, hem geçmişten hem de çağdan habersiz bir konuma çiviler.

Kişiler gibi toplumlar da sürekli kendilerini gözden geçirmelidir ki, eski yanlışlar keşfedilerek ayıklansın ve yüceltici dinamizm ortaya çıksın.

Uygarlıkla, uygarlık sayılan bünye kemirici kurtların ayrı şeyler olduğu ancak özeleştiriyile anlaşılır. İnsanca yaşamayla eşyanın, içgüdülerin egemenliğinde yaşama ayrı şeylerdir.

Uygarlık, kültür ve sanat konuları ve anlayışları günümüzün bir bölüm aydınında akla karayı birbirine karıştırmış, acayip ve ters fikrisabitler oluşturmuştur.

Yeni Mesaj, 1 Ocak 1998

TEFEKKÜRÜN KAYNAĞI

Bir kişinin kendi mesleğiyle ilgili bilgileri iyice öğrenmesi, onun “bilgin” sayılmasına yetmez. Böyle biri için “nakilci” denir. Bilgin olmanın şartı “mütefekkir” olmaktır. Mütefekkir sahasında düşünen, bilgilerini kendi içinde muhakeme eden, onları tahlil sonunda bir terkibe bağlayan insandır. Dolayısıyla özel yakalayışları, yani buluşları olan kişidir.

Bu kısa açıklamadan kalkarak bakalım, bugün Türkiye’de bilgin, yani âlim kaç kişi vardır? Bu kadar üniversitemizin olması, sayılan on binleri aşan öğretim üyemizin varlığı, ilim adamlarımızın bulunduğu mânasına gelmez, olsa olsa “ilim meraklısı”, belki “öğretmenlerimiz” olduğuna örnektir.

İlmi geliştirense tefekkürdür. İlmi kuru bilgiler yığını olmaktan kurtarıp canlandıran, toplumun hususi ihtiyaçlarına cevap vermek için dillendiren tefekkürün oluşması, diğer bir ifadeyle mütefekkirin yetişmesi, evvela kültür ortamının varlığına bağlıdır.

Zengin kültür varlıkları bulunmayan topluluklardan mütefekkir çıkmıyor. Böyle bir topluluğun herhangi bir ferdi fırsat bulup da bir ilim dalının bütün bilgilerini öğrense de mütefekkir olarak zuhur edemiyor. Zengin kültür ortamından gelmenin talihi, yetenekleri mütefekkir olarak geliştirmenin yolunu açmaktadır.

Türkiye’nin mütefekkir yetiştirememesi ise kültürümüzün yetersizliğiyle açıklanamaz. Eğitim yapımızın yerli kültürü hiçleyen geleneğiyle açıklanabilir. Bizde okumuşluk; toplumdan, toplumumuzun kültüründen

kopmuşluğun somut örneği olmuştur. Dinî nikâhla evlenenlerin çocuğunu “gayrimeşru” sayan bir hukuk adamı, isterse üniversitelerimizde hukuk okutan ünlü bir prof olsun, onu kültürümüzün bir üyesi sayabilir misiniz? Böyle birinden mütefekkir zuhur edebilir mi? Ekonomimizin düzlüğe çıkmasının şartını faiz nispetlerinin indirilip çıkarılmasıyla ayarlamaya çalışan bir kafayı, o kafa isterse Batı üniversitelerinin ve ekonomi çevrelerinin lisansına da sahip olsun, siz onu kendi kültürünüzün bir ekonomisti sayabilir misiniz? Hele hele onu hiç “düşünür” sayabilir misiniz?

Kişi yaşadığı toplumun, yani milletin kültüründen süt emmemişse, tahsil ettiği bilgilerle, âlim olamıyor, mütefekkir olamıyor. Ancak, bilinci düşük bir nakilci, daha doğrusu kötü bir kopyacı oluyor. Tanzimat’tan bu yana yetişen fikir, sanat ve siyaset adamlarımızın büyük bir kısmını bu sınıfa dâhil edebilirsiniz. Bu çemberi yırtan istisnalarımız yetişmişse de onlar, “su başını tutmuş” olan ötekilerin daima ve ısrarla bir tarafa ittikleri, horlayıp suçladıkları kişiler olarak kaldı. Şükür ki, onların itilip kakılmasına rağmen, bu damar kurumamıştır. Meşaleleri elden ele intikal etmiştir.

Ülkemizi bir gün aydınlatacak olan güneşin, bu meşalelerin ışığı olduğundan kuşkumuz yoktur.

Yeni Mesaj, 6 Mart 1998

